

**T.C  
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ  
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**YALVAÇ (ISPARTA) İLÇESİNİN HALK İLACI YÖNÜNDEN  
ARAŞTIRILMASI**

**Uzm. Bio. Neziha Yağmur DİKER**

**Farmasötik Botanik Programı  
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TEZ DANIŞMANI**

**Doç. Dr. Fatma Pınar TÜRK MENOĞLU**

**İKİNCİ DANIŞMAN**

**Prof. Dr. Nurten EZER**

**ANKARA**

**2016**

## TEŞEKKÜR

Tezimin danıŐmanlıđını yapan Doç. Dr. Fatma Pınar TÜRKMENOĐLU' na ve ortak danıŐmanım Prof. Dr. Nurten EZER' e, bana teŐhislerimde ve arazi çalıŐmalarımda yardımcı olan ArŐ. Gör. Zekiye Ceren ARITULUK' a ve ArŐ. Gör. Osman Tuncay AÇAR'a, yine arazi çalıŐmalarımda ve tüm tez yazım sürecinde yanımda olup daima destek veren eŐim Caner DİKER' e, kardeŐim Sedef Damla ERK'AKAN'a ve bütün aileme teşekkür ederim.

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi tarafından desteklenmiŐtir (THD-2015-6352).

## ÖZET

**Diker, N. Y. Yalvaç (Isparta) ilçesinin halk ilacı yönünden araştırılması. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Farmasötik Botanik Programı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2016.** Bu çalışmada Yalvaç ilçesinde halk ilacı olarak kullanılan bitkiler saptanmış ve kayıt altına alınmıştır. Bunun için bölgede 2015 ve 2016 yılları arasında 8 arazi çalışması gerçekleştirilmiştir. Yöre insanları ile yüz yüze görüşmeler yapılarak bilgi alınmıştır. Daha sonra kaydı alınan bu bitkiler ilgili kişiler ile birlikte doğal alanlarından toplanmıştır. Tez çalışması kapsamında 20'si kadın, 40'ı erkek olmak üzere 60 kişi ile görüşülmüştür. Kadınlarda yaş ortalaması 57 iken erkeklerde 66 dır. Toplanan bitkiler usulüne uygun şekilde kurutulmuş ve teşhisleri yapılmıştır. Toplamda 30 familyaya ait 71 taksonun tıbbi amaçlı kullanımını olduğu saptanmıştır. Toplanan bitkilerin 9'u endemik, diğer 11 tanesi ise kültür bitkisidir. Değerlendirmeye alınmış bitkiler içerisinde, 6 tür için daha önce halk ilacı olarak kullanımına ait bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bitkilerin kullanım şekilleri göz önüne alındığında %59'i dahilen, %21'i haricen ve %20'i ise hem dahilen hem de haricen kullanıldığı saptanmıştır. Dahilen kullanım şekli genellikle infüzyon, dekoksyon şeklinde iken, haricen kullanımda bitkilerin lapa olarak hazırlandığı görülmüştür. Kullanılan kısımlarına bakıldığında ise %36 oranla bitkilerin en çok herbasının kullanıldığı görülmüştür. 18 bitki ile yerel halkın en fazla tedaviye ihtiyaç duyduğu rahatsızlık karın ağrısıdır. Daha sonra 11 bitki ile şeker hastalığı ve 10 bitki ile romatizma ve diz ağrıları gelmektedir. Yörede bitkilerin tedavi amacı ile hayvan hastalıklarında da kullanımı olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak, bitkilerin kullanımı açısından Yalvaç ilçesinin, oldukça zengin bilgi birikimine sahip olduğu görülmüştür. Bu çalışma daha sonraki araştırmalar için bir ön çalışma niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler. Isparta, Yalvaç, Farmasötik botanik, Halk ilaçları

Destekleyen Kurumlar: H.Ü.B.A.B, THD-2015-6352

## ABSTRACT

**Diker, N. Y. Investigation of folk medicine in Yalvaç (Isparta) district. Hacettepe University Institute of Health Sciences, MSc Thesis in Pharmaceutical Botany, Ankara, 2016.** In this research, the plants used as traditional medicine in Yalvaç district were determined and recorded. For this, 8 field studies were conducted between 2015 and 2016 years. The information was collected via face-to-face interview with local people. Then, determined plants were collected with an informant in its natural habitat. A total of 60 individuals (20 women and 40 men) were interviewed. The mean age of men is 66 and 57 for women. Collected plants were properly dried and identified. It was determined that 71 species belongs to 30 families have medicinal usage. Among them 9 species are endemic and 11 species are cultivated plants. In literature, there is no any investigation with respect to 6 species which are considered in this work. It is determined that 59% of plants was used internally, 21% of plants was used externally, and 20% of plants was used both externally and internally. For internal usage, infusion and decoction were generally preferred as preparation method while poultice was preferred for external usage. It was seen that herba is the most used part of plant with a 36% utilization ratio for medicinal purposes. Local people used medical plants most frequently for the treatment of abdominal pain (18 plants), diabetic (11 plants), rheumatism and knee pain (10 plants). In district, it was determined that the plants are also used in treating animal diseases. Consequently, it was seen that the people of Yalvaç district has significant information about the traditional medicine. This study is a preliminary work for further researches.

**Key Words:** Isparta, Yalvaç, Pharmaceutical Botany, Folk medicines

Supported by H.Ü.B.A.B, THD-2015-6352

## İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xi
TABLolar	xii
ŞEKİLLER	xiii
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
3. GEREÇ VE YÖNTEM	6
4. BULGULAR	9
<i>Acantholimon acerosum</i> (Willd.) Boiss var. <i>acerosum</i>	10
<i>Achillea biebersteinii</i> Afan.	11
<i>Achillea teretifolia</i> Willd.	13
<i>Achillea wilhelmsii</i> C. Koch	14
<i>Ajuga chamaepitys</i> (L.) Schreber ssp. <i>chia</i> (Schreber) Arcangeli var. <i>chia</i>	16
<i>Alcea apterocarpa</i> (Fenzl) Boiss.	18
<i>Allium cepa</i> L. *	20
<i>Allium sativum</i> L. *	22
<i>Anthemis austriaca</i> Jacq.	24
<i>Anthemis pseudocotula</i> Boiss.	26
<i>Aristolochia maurorum</i> L.	28
<i>Armeniaca vulgaris</i> Lam.*	30

<i>Arum elongatum</i> Steven ssp. <i>detruncatum</i> (C.A. Meyer ex Schott) H. Riedl	31
<i>Astragalus angustifolius</i> Lam. ssp. <i>angustifolius</i> var. <i>angustifolius</i>	33
<i>Berberis crataegina</i> DC.	34
<i>Brassica nigra</i> (L.) Koch.	36
<i>Carduus nutans</i> L. sensu lato	37
<i>Carduus pycnocephalus</i> L. ssp. <i>albidus</i> (Bieb.) Kazmi	39
<i>Centaurea iberica</i> Trev ex. Sprengel	40
<i>Centaurea urvillei</i> DC. ssp. <i>urvillei</i>	42
<i>Centaurea virgata</i> Lam.	44
<i>Cephalanthera epipactoides</i> Fisch.&Mey.	45
<i>Ceratocephalus falcatus</i> (L.)Pers.	46
<i>Cistus laurifolius</i> L.	47
<i>Coriandrum sativum</i> L.*	49
<i>Crataegus microphylla</i> C. Koch	51
<i>Crataegus orientalis</i> Pallas ex Bieb var. <i>orientalis</i>	52
<i>Cydonia oblonga</i> Miller*	54
<i>Cynodon dactylon</i> (L.) Pers. var. <i>villosus</i> Regel	57
<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A. Rich	59
<i>Euphorbia altissima</i> Boiss var. <i>glabrescens</i> Boiss ex M.S. Khan	61
<i>Euphorbia macroclada</i> Boiss.	62
<i>Ficus carica</i> L.*	64
<i>Glaucium leiocarpum</i> Boiss.	66
<i>Helichrysum plicatum</i> DC. ssp. <i>plicatum</i>	67
<i>Hypericum aviculariifolium</i> Jaub. & Spach ssp. <i>uniflorum</i> (Boiss. & Heldr.) Robson	70
<i>Hypericum perforatum</i> L.	72

<i>Jasminum fruticans</i> L.	76
<i>Juniperus excelsa</i> Bieb.	77
<i>Juniperus oxycedrus</i> L. ssp. <i>oxycedrus</i>	79
<i>Malva neglecta</i> Wallr.	82
<i>Marrubium globosum</i> Montbret&Aucher ex. Benth. ssp. <i>globosum</i>	86
<i>Marrubium vulgare</i> L.	87
<i>Morus nigra</i> L.*	88
<i>Nigella arvensis</i> L. var. <i>microcarpa</i> Boiss. *	90
<i>Onopordum sibthorpioides</i> Boiss.& Heldr.	92
<i>Papaver somniferum</i> L.*	93
<i>Peganum harmala</i> L.	95
<i>Plantago lanceolata</i> L.	97
<i>Plantago major</i> L. ssp. <i>intermedia</i> (Gilib.) Lange	99
<i>Plantago major</i> L. ssp. <i>major</i>	102
<i>Punica granatum</i> L.*	104
<i>Quercus cerris</i> L. var. <i>cerris</i>	106
<i>Quercus coccifera</i> L.	108
<i>Quercus ithaburensis</i> Decne ssp. <i>macrolepis</i> (Koschy) Hedge & Yalt.	110
<i>Rosa canina</i> L.	111
<i>Salvia cadmica</i> Boiss.	115
<i>Salvia tomentosa</i> Miller	116
<i>Satureja cuneifolia</i> Ten.	119
<i>Sideritis libanotica</i> Labill. ssp. <i>linearis</i> (Benth.) Bormn.	120
<i>Sideritis phrygia</i> Bormn.	122
<i>Telephium imperati</i> L. ssp. <i>orientale</i> (Boiss.) Nyman	124
<i>Teucrium chamaedrys</i> L. ssp. <i>tauricum</i> Rech. fil.	125

<i>Teucrium polium</i> L.	128
<i>Thymus longicaulis</i> C. Presl ssp. <i>chaubardii</i> (Boiss.& Heldr. ex Reichb. fil.) Jalas var. <i>chaubardii</i>	131
<i>Thymus sipyleus</i> Boiss. ssp. <i>sipyleus</i> var. <i>sipyleus</i>	134
<i>Tribulus terrestris</i> L.	136
<i>Urtica dioica</i> L.	138
<i>Urtica urens</i> L.	142
<i>Viscum album</i> L. ssp. <i>album</i>	144
<i>Zea mays</i> L.*	146
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	152
KAYNAKLAR	161
EK 1 - RESİMLER	



## SİMGELER VE KISALTMALAR

HÜEF	Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbariumu
km	Kilometre
ssp.	Alttür
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
var.	Varyate



## TABLOLAR

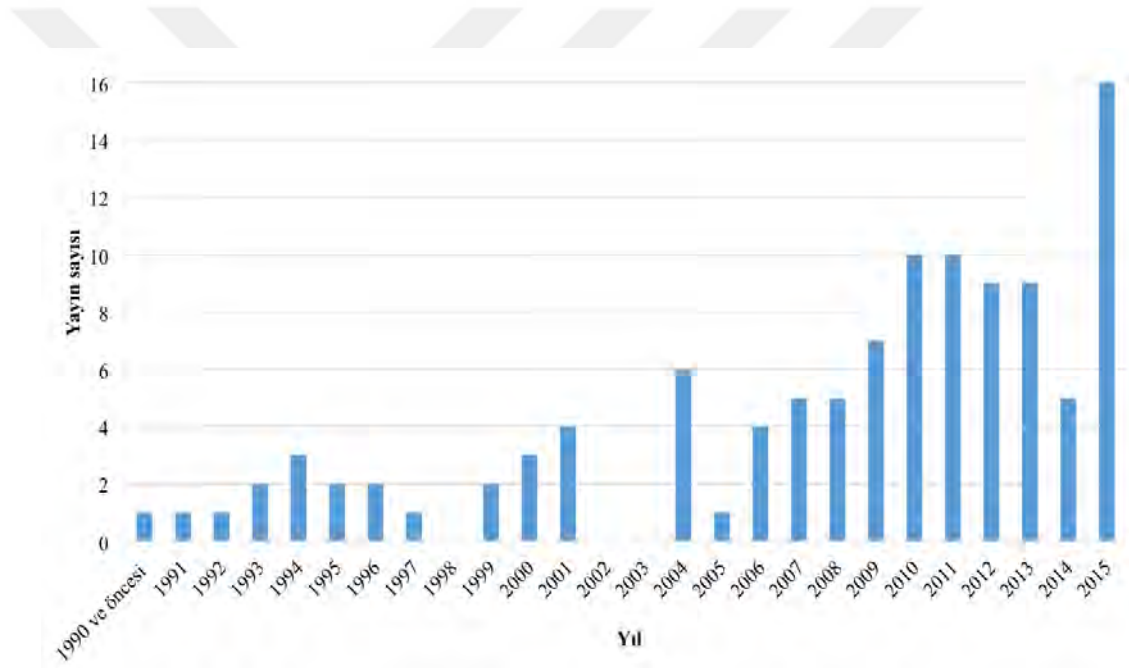
Tablo		Sayfa
2.1	Yalvaç ilçesine ait yerleşim birimlerinin listesi	4
2.2	Isparta İlinin 2014 ve 2015 yılı nüfus dağılımı	4
4.1	Bitkilerin familyalara göre dağılımı	148
5.1	Literatür taramalarına göre kullanılan kısmı, kullanıldığı rahatsızlık ve kullanım şekli için yeni kayıt niteliğindeki bitkiler	153
5.2	Isparta ili için daha önce yapılmış çalışmalar ile yapılan bu çalışmada ortak olduğu belirlenen bitkiler ve kullanım amaçları	157

## ŞEKİLLER

Şekil		Sayfa
1.1.	Türkiye’de yapılan halk ilacı ile ilgili yayın sayılarının yıllara göre dağılımı	1
2.1	Çalışma bölgesinin haritası	3
3.1	Bahtiyar Köyü’nde yapılan görüşmeden bir fotoğraf	6
3.2	Yukarı Tırtar Köyü’nde yapılan görüşmeden bir fotoğraf	7
3.3	Yöre halkı ile birlikte toplanan bitkilerden fotoğraflar	8
4.1	Bitkilerin kullanım şekillerine göre dağılım yüzdesi	149
4.2	Bitkilerin kısımlarının kullanım yüzdesi	149
4.3	Mülakat yapılan kişilerin yaş dağılımı	151

## 1. GİRİŞ

Türkiye, sahip olduğu kültürel ve floristik zenginlik nedeniyle halk ilacı çalışmaları için oldukça önemli bir ülkedir. Tarihsel açıdan bakıldığında topraklarımızda yetişen ve halk ilacı olarak kullanılan bitkiler hakkındaki en eski yazılı kaynaklar Dioscorides tarafından M.S. 78 de yazılmış olan “Materia Medica” dır [1]. Türkiye’ de ise eczacılık alanında halk ilacı üzerine yapılan bilimsel çalışmalar 1923 yıllarında başlamış [2] ve günümüze kadar ülkemizin pek çok yöresinde bu konuda araştırmalar yapılmıştır. Yıllara göre yapılan yayın sayısı hesaplanarak aşağıdaki çizelge (Şekil 1.1.) oluşturulmuştur.



Şekil 1.1. Türkiye’de yapılan halk ilacı ile ilgili yayın sayılarının yıllara göre dağılımı

Bu verilere dayanarak Türkiye’de yapılan ve uluslar arası dergilerde yayınlanan halk ilacı konusundaki çalışmaların 2004 yılından sonra hız kazandığı sonucuna ulaşılabilir. Şekil 1.1. den de görülebileceği gibi 2004 yılına kadar toplamda 22 çalışma yapılmışken, 2004 yılından günümüze kadar yapılmış çalışmaların sayısı 87’yi bularak neredeyse dört katına ulaşmıştır.

Daha iyi bir yaşam için şehirlere yapılan göçlerin artması ile birlikte kırsal kesimdeki insan sayısının özellikle genç nesilde hızla azalması, yaşlıların sahip oldukları bilginin sonraki genç nesillere aktarımının mümkün olamaması, bitkilerin halk ilacı olarak kullanımına dair bilgi birikiminde büyük kayıplar yaşanmasına neden olmaktadır.

Göç alan şehirlerin hızla büyümesi ve bu şehirlerin enerji ve su gibi birçok ihtiyacının karşılanması için yapılan inşaatlar (baraj vb.) doğayı hızla tahrip etmekte ve bitkilerin doğal ortamları ile birlikte yok olmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra, ulaşım araçlarının artması da insanların doktora ve ilaçlara ulaşmasını kolaylaştırmakta, eskilerden gelen bilgilere olan ihtiyacı azaltmaktadır. Televizyon, radyo ya da benzeri iletişim araçları da insanların var olan bilgilerinin kirlenmesine neden olmaktadır.

Yukarıda anlatılan nedenler ve değişen yaşam şekilleri sonucunda tıbbi amaçlı bitki kullanımına dair bilgiler günden güne unutulmaktadır. Bu nedenlerden dolayı, halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin adları, yetiştikleri yerler, kullanım alanları ve şekillerine dair bilgilerin unutulmadan kayıt altına alınması büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada Isparta iline bağlı Yalvaç ilçesinde halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin saptanması ve kayıt altına alınması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda Yalvaç ilçesindeki 13 belde ve 25 köy olmak üzere, toplam 38 yerleşim biriminde yapılan arazi çalışmalarında yörede yaşayan insanlar ile yüz yüze görüşmeler yapılmış, sonuçta geçmişten günümüze kadar gelmiş olan ve halk arasında tıbbi amaçla kullanılan bitkiler ilk defa bu çalışmada saptanarak daha önce yapılmış olan çalışmalar ile karşılaştırılmıştır.

## 2. GENEL BİLGİLER

Araştırma alanı olarak seçilen Yalvaç ilçesi coğrafi konum olarak Isparta iline bağlıdır (Şekil 2.1.). İlçe  $30^{\circ} 40' - 31^{\circ} 20'$  doğu boylamları ile  $38^{\circ} 10' - 38^{\circ} 35'$  kuzey enlemleri arasında yer almaktadır [3].



Şekil 2.1 Çalışma bölgesinin haritası

1415 km<sup>2</sup> yüz ölçümüne sahip olan Yalvaç, Isparta ilinin en kuzeyinde yer alır ve merkezden sonraki en büyük ilçedir [4]. İlçenin kuzeyinde Afyon iline bağlı Çay ve Sultandağı ilçeleri ile güneyinde Isparta iline bağlı Gelendost ve Şarkikaraağaç ilçeleri yer almaktadır. Doğusunda ise Konya iline bağlı olan Akşehir ilçesi ile batısında Isparta iline bağlı Senirkent ilçesi bulunmaktadır.

İlçede 13 belde ve 25 köy bulunmaktadır [3]. Bunların listesi aşağıdaki Tablo 2.1. de verilmiştir. İlçe gelirin büyük kısmını kültür, turizm, tarım ve dericilik, keçecilik, halıcılık gibi el sanatlarından sağlamaktadır [5].

Tablo 2.1 Yalvaç ilçesine ait yerleşim birimlerinin listesi

No	Yerleşim Birimi	No	Yerleşim Birimi	No	Yerleşim Birimi
1	Akçaşar	14	Eğirler	27	Mısırlı
2	Altıkapı	15	Eyüpler	28	Özbayat
3	Aşağı Kaşıkara	16	Gökçeali	29	Özgüney
4	Aşağı Tırtar	17	Hisarardı	30	Sağır
5	Ayvalı	18	Hüyükülü	31	Sücüllü
6	Bağkonak	19	İleği	32	Taşevi
7	Bağlarbaşı	20	Kırkbaş	33	Tokmacık
8	Bahtiyar	21	Kurusarı	34	Terziler
9	Celeptaş	22	Kumdanlı	35	Yarıkkaya
10	Çakırçal	23	Kuyucak	36	Yağcılar
11	Çamharman	24	Koruyaka	37	Yukarı Kaşıkara
12	Çetince	25	Kozluçay	38	Yukarı Tırtar
13	Dedeçam	26	Körküler		

Nüfus dağılımı açısından yapılan değerlendirilmelerde Türkiye İstatistik Kurumu [6] verilerinden yararlanılmıştır. Isparta ilinin 2014 ve 2015 yılları arasında nüfus dağılımı Tablo 2.2. de görülmektedir. İlin yıllık nüfus artışı 2014-2015 yılı için %7.1 dir [6]

Tablo 2.2 Isparta İlinin 2014 ve 2015 yılı nüfus dağılımı

Yıllar	Toplam	İl ve İlçe Merkezleri	Belde ve Köyler
2014	418,780	294,030	124,750
2015	421,766	300,255	121,511

2014'de bu nüfusun %30'u kır nüfusunu, %70'i kent nüfusunu oluşturmaktayken, 2015'de bu sayılar %29 ve %71 olarak değişmiştir. Çalışma

alanının 2015'deki toplam nüfusu, 2014 yılındaki sayıma göre 2986 kişi artmıştır. Ancak bu nüfus artışı yalnızca il ve ilçe merkezlerinde görülürken, belde ve köylerde azalmıştır. Bu sonucun oluşmasındaki en önemli faktörün göç ve ölümler olduğu düşünülebilir.

İlçe merkezinde bir Devlet Hastanesi bir de Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi bulunmaktadır. Devlet Hastanesi 1958 yılından, Doğum ve Çocuk Bakımevi ise 1998 yılından beri hizmet vermektedir [3].

Isparta ili Akdeniz bölgesinde yer almaktadır [3]. Ancak güneyinde yer alan Sütçüler ilçesinde Akdeniz iklimi görülmesine rağmen, kuzeyde yer alan Yalvaç ilçesinde karasal iklim görülmektedir [4]. Fitocoğrafik bölge olarak bakıldığında ise İran-Turan fitocoğrafyasında bulunmaktadır.

Bölgede daha önce yapılmış flora çalışmalarına bakıldığında, Yalvaç ilçe sınırları içerisinde tek floristik çalışma ilçenin doğusunda yer alan Kirişli Dağı florasıdır [7]. Bunun yanı sıra ilçenin güneydoğusunda Dedegöl Dağları [8]; kuzeydoğusunda Sultandağları (Doğanhisar bölgesi) [9] ile ilgili floristik çalışmalar bulunmaktadır. İlçenin kuzeybatısında Kumalar Dağı [10]; batısında Barla Dağı [11]; doğusunda Yandağ [12] ile birlikte Kızıldağ Milli Parkı'nda [13] yapılmış flora çalışmaları da mevcuttur.

Yapılan literatür taramalarında Isparta ilinin merkez ilçesine bağlı bir kasabada, Eğirdir ilçesinin genelinde ve Sütçüler ilçesinin iki köyünde yapılmış halk ilacı ve etnobotanik çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir [14-17]. Yalvaç ilçesinde yapılmış herhangi bir çalışmaya ise rastlanmamıştır.

Eğirdir ilçesinde yapılmış olan çalışmada 66 taksonun halk ilacı olarak kullanıldığı saptanmıştır [14]. Sütçüler ilçesinin Beydili köyünde 15 takson [15], Kesme köyünde ise 18 taksonun [16] tıbbi amaçla kullanıldığı kayıt altına alınmıştır. Isparta ilinin merkez ilçesine bağlı Sav kasabasında yapılmış olan çalışmada ise 14 taksonun etnobotanik açıdan kullanımının olduğu belirlenmiştir [17]. Son olarak, tıbbi bitki çeşitliliğinin belirlenmesi amacı ile yapılmış olan ve Isparta ilini de kapsayan bir çalışma da mevcuttur. Ancak herhangi bir yerleşke bilgisi verilmemiştir [18].



### 3. GEREÇ VE YÖNTEM

Yalvaç ilçesinde halk ilacı olarak kullanılan bitkileri belirlemek amacı ile 2015-2016 yılları arasında türlerin çiçekli ve/veya meyveli dönemleri dikkate alınarak, yılın farklı zamanlarında ilçeye bağlı 13 belde ve 25 köyde 5'er günlük toplam 8 arazi çalışması yapılmıştır. Bu arazi çalışmalarından elde edilen bilgiler, toplanan bitkiler ve bu bitkilerin çekilen fotoğrafları çalışmanın materyalini oluşturmaktadır. Toplanan örnekler yerinde usullerine uygun şekilde preslenmiş ve düzenli olarak kâğıtlarını değiştirmek suretiyle kurutulmuştur. Bitkilerin toplandıkları noktada fotoğrafları çekilmiş, el tipi GPS (Magellan Triton 400) kullanılarak koordinatları belirlenmiş ve arazi defterine kaydedilmiştir.

Yalvaç ilçesine bağlı 38 yerleşim birimine (Akçaşar, Altıkapı, Aşağı Kaşıkara, Aşağı Tırtar, Ayvalı, Bağkonak, Bağlarbaşı, Bahtiyar, Celeptaş, Çakırçal, Çamharman, Çetinçe, Dedeçam, Eğirler, Eyüpler, Gökçeali, Hisarardı, Hüyükülü, İleği, Kırkbaş, Kurusarı, Kumdanlı, Kuyucak, Koruyaka, Kozluçay, Körküler, Mısırlı, Özgüney, Özbayat, Sağır, Sücüllü, Taşevi, Tokmacık, Terziler, Yarıkaya, Yağcılar, Yukarı Kaşıkara, Yukarı Tırtar Köyü) gidilerek, tarlalarda ve bahçelerde çalışan, köy meydanlarında, kahvehanelerde ya da kapı ağızlarında oturan yöre halkı ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. (Şekil 3.1., Şekil 3.2.)



Şekil 3.1 Bahtiyar Köyü'nde yapılan görüşmeden bir fotoğraf



Şekil 3.2 Yukarı Tırtar Köyü'nde yapılan görüşmeden bir fotoğraf

Yapılan görüşmelerde yöre halkına hastalıklara karşı kullandıkları bitkilerin yöresel adı, kullanım amacı, şekli, kullanılan kısmı, kullanım süresi ve bu bilgiyi nereden öğrendiklerine ilişkin sorular sorulmuştur. Bunun yanı sıra görüşme yapılan kişilerin adları ve yaşları da öğrenilerek elde edilen bilgiler yazılı olarak kayıt altına alınmıştır.

Bahsi geçen bitkiler, bilgiyi veren kişiler ile birlikte toplanmış ve bitkiye ait gerekli veriler arazi defterine not edilmiştir. Çiçeklenme zamanı geçmiş olması nedeni ile toplanamayan bitkiler için, kişilerin ellerinde mevcut olan kurutulmuş örneklerden numune alınmış ve daha sonra uygun tarihlerde bu bölgeye tekrar gidilerek bilgiyi veren kişi ile birlikte bu bitkilerin doğal ortamlarından çiçekli örnekleri toplanmıştır.



Şekil 3.3 Yöre halkı ile birlikte toplanan bitkilerden fotoğraflar

Kurutulan örnekler “Flora of Turkey and the East Aegean Islands” [19] adlı kaynak kullanılarak ve ihtiyaç halinde bu konuda bilgili kişilerden yardım alınarak teşhis edilmiştir. Teşhisi yapılan örnekler Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbaryumu (HÜEF) ’nun kuralları doğrultusunda herbaryum numunesi haline getirilmiştir. -40°C’de 3 ila 4 gün süre ile dondurucu da bekletilerek sterilizasyon işlemi yapılmıştır. Hazırlanan örnekler için numara alınmış ve Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbaryumu’na kaldırılmıştır.

#### 4. BULGULAR

Bu kısımda yöre halkı tarafından kullanıldığı tespit edilen bitkiler Latince adına göre alfabetik sıraya dizilerek monograflar halinde sunulmuştur. Bu monograflarda bitkinin Latince adı altında taktim kolaylığı sağlamak ve tekrardan kaçınmak amacı ile literatür bilgileri araştırma bulguları ile birlikte verilmiştir.

Teorik bilgileri kısmında bitkinin familyası, varsa sinonimi, endemizm durumu ve fitocoğrafik bölgesi yer almaktadır. Bitkinin Türkçe adları ve kullanılışları ile ilgili bilgiler Türkiye’de daha önce yapılmış olan halk ilacı ve etnobotanik araştırmalardan yararlanılarak derlenmiştir.

Bulgular kısmında ise toplanan bitkilerin kullanılışları, kullanılan kısımları, ve kullanılış şekilleri verilmiştir. Kültür bitkilerinden örnek alınmamış ve adlarının yanına “\*” işareti konularak belirtilmiştir.

Bitkilere ait fotoğraflar toplu halde EK 1 başlığı altında verilmiştir.

*Acantholimon acerosum* (Willd.) Boiss var. *acerosum*

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Plumbaginaceae

**Sinonim:** *Acantholimon assyriacum* Boiss. var. *micracme* Náb. & Bornm.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** İran-Turan elementi [19]

**Türkçe Adı:** Pişik geveni [20]

**Kullanılışlar:**

Kökleri, çöven kökü içerisine katıştırma yapılmaktadır [20].

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Kaşıkara Köyü, köyün kuzey batısındaki tepeler, 38°18'27"K, 30°48'12"D, 1346 m, 07.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15027.

**Yöresel Adı:** Çim geven (Aşağı Kaşıkara Köyü)

1. **Yöresel Kullanılışı:** Yara iyi edici olarak

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Ezerek yara üzerine konulur. (Aşağı Kaşıkara Köyü)

***Achillea biebersteinii* Afan.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Asteraceae

**Sinonim:** *Achillea micrantha* Willd.

**Fitocoğrafik Bölge:** İran-Turan elementi [19]

**Türkçe Adı:** Temru otu [21], Sancı çiçeği [16], Kılıçotu, sarılık otu [22], Ayvadana, ayvadanası [14], Çetüğe [23], Sarı çiçek [23-26], Badik otu, Çitlek otu [27], Ayvadene [28], , Yılan çiçeği [29], Arı çiçeği [25], Civanperçemi [30, 31], Erkurtaran [32] , Eşek otu [33], Sarı çivanperçemi, Pire otu [20]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen sarılığa karşı [22], ülserde [14], mide ağrısında [14, 23, 34], karın ağrısında [23, 32, 33], kalp hastalıklarında [27], adet ağrılarında [30, 32, 34, 35], kadınlarda kısırlıkta [34], balgam söktürücü olarak [25], solunum güçlüğünde, jinekolojik rahatsızlıklarda, idrar yolu enfeksiyonlarında [31, 35], iltihap önleyici olarak, sarılıkta [35]; haricen abseleri olgunlaştırmada [22], yaralarda [22, 23], mide ağrısında [14], mantar enfeksiyonlarında [29] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen mide ağrısında, ülserde ve soğuk algınlığında [14] kullanılmaktadır.

Kapitulumları, dahilen çocuklar için gaz giderici olarak [14], mide ağrısında [14, 31], karın ağrısında [16, 25, 36], kulak ağrısında [16, 25], hazımsızlıkta [28], gaz giderici olarak [25], romatizmada, sinüzitte, diş ağrısında [26], kadın hastalıklarında [36], astımda, kanserde [37]; haricen hemoroitte [29, 31], canlandırıcı ve deodorant olarak [24] kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra iştah açıcı ve pirelere karşı kullanımında vardır [20].

Yaprakları, dahilen çocuklardaki cilt hastalıklarında [21]; haricen kanamayı durdurucu olarak [37] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü'ne giderken, yol kenarları, 38°14'46"K, 30°54'06"D, 952 m, 12.06.2015, N.Y. Diker, HUEF 15028, Yukarı Tırtar Köyü girişindeki solda kalan çeşmenin çevresi, kireçli topraklar, 38°16'09"K, 30°56'06"D, 1169 m, 12.06.2015, N.Y. Diker, HUEF 15029.

**Yöresel Adı:** Ayva dene (Aşağı Tırtar Köyü), Ayva dane (Yukarı Tırtar Köyü)

### **1. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısı

**Kullanılan Kısmı:** Kapitulumları

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon yapılır ve içilir. (Aşağı Tırtar Köyü)

### **2. Yöresel Kullanılışı:** Gaz giderici – Çocuklarda –

**Kullanılan Kısmı:** Kapitulumları

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon yapılır ve içilir. (Yukarı Tırtar Köyü)

*Achillea teretifolia* Willd.

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Asteraceae

**Sinonim:** *Achillea microloba* DC., *Achillea longirama* O. Schwarz ex Bornm.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** İran-Turan elementi

**Endemizm:** Endemik [19]

**Türkçe Adı:** Boz yavşan, Civan perçemi beyazı, Sırçanotu, Yavşan otu [38]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen abdominal ağrılarda, hormonal rahatsızlıklarda [38] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Sücüllü Köyü, yaylaya çıkarken 7-8 km sorası, sırtın doğuya bakan kısımları, 38°22'13"K, 31°16'47"D, 1832 m, 05.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15030.

**Yöresel Adı:** Ayva dene (Altıkapı Köyü)

1. **Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısı – Çocuklar için –

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Lapa olarak karına vurulur. (Altıkapı Köyü)



## *Achillea wilhelmsii* C. Koch

### Teorik Bilgi

**Familiya:** Asteraceae

**Sinonim:** *Achillea kermanica* Gandoger, *Achillea krascheninnikovii* Afan.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** İran-Turan Element [19]

**Türkçe Adı:** Ari çiçeği, Sarı çiçek [16], Anababaotu [39], Kedi tırnağı [40, 41], Civanperçemi [26, 42-45]

### Kullanılışlar:

Herbası, dahilen veteriner hekimliğinde [16], ağızdaki viral enfeksiyonlarda, diş ağrısında [24], adet ağrılarında, kadınlarda kısırlıkta [34], karın ağrısında [34, 41], doğum sonrası süt arttırıcı olarak [40]; haricen böcek kovucu olarak [20] kullanılmaktadır.

Kapitulumları, dahilen bronşitte [16], abortif etkili olarak [31], kadın hastalıklarında, hemostatik olarak [26], adet söktürücü olarak [45]; haricen yaralarda [31] kullanılmaktadır.

Yaprakları dahilen kolesterolde [42]; haricen hemoroitte [42-44] kullanılmaktadır.

### Bulgular

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü'ne giderken beyaz toprak yığımına gelmeden, yol kenarı, 38°14'46"K, 30°54'06"D, 952 m, 12.06.2015, N.Y. Diker, HUEF 15031; Yukarı Tırtar Köyü'nün girişindeki solda kalan çeşmenin çevresi, kireçli topraklar, 38°16'09"K, 30°56'06"D, 1169 m, 12.06.2015, N.Y. Diker, HUEF 15032; Bahtiyar Köyü, yol kenarı boş arazi yanları, 38°11'30"K, 31°09'46"D, 1044 m, 19.05.2016, N.Y. Diker, HUEF 16001.

**Yöresel Adı:** Ayva dene (Aşağı Tırtar Köyü) (Bahtiyar Köyü), Yakı otu (Yukarı Tırtar Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısı

**Kullanılan Kısım:** Kapitulumları

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Aşağı Tırtar Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısı

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** Lapa olarak karına vurulur. (Yukarı Tırtar Köyü)

**3. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısı –Çocuklar için –

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Bahtiyar Köyü)

***Ajuga chamaepitys* (L.) Schreber ssp. *chia* (Schreber) Arcangeli var. *chia***

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Lamiaceae

**Sinonim:** *Ajuga chia* Schreber [19]

**Türkçe Adı:** Mayasıl otu [15, 32, 46], Basurotu [16, 47], Kıraç otu [16], Soğuklama otu [47], Kokar ot [28], Yer Çamı [18, 20, 38], Bodur ot, Bozca ot, Kokar ot [48], Yer meşesi [38]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen hemoroitte [16], adet düzensizliklerde, ağrı kesici ve kan dindirici olarak, öksürükte [18], alerjide, mantar enfeksiyonlarında, adet söktürücü, diüretik, kuvvet verici olarak, kadın hastalıklarında, idrar yolu hastalıklarında [46]; haricen deri lezyonlarında [18] kullanılmaktadır.

Tüm bitki dahilen kuvvet verici olarak [48] kullanılmaktadır.

Çiçekleri, haricen yaralarda [38] kullanılmaktadır.

*Ajuga chamaepitys* (L.) Schreber için;

Herbası, dahilen hemoroitte [15, 47]; haricen yaralarda [49], mide ağrısında, soğuk algınlığında [47] kullanılmaktadır. Bununla birlikte diüretik, kuvvet verici, terletici, adet söktürücü, yara iyi edici, akrep ve yılan sokmalarında da [20] kullanımı vardır.

*Ajuga chamaepitys* (L.) Schreber ssp. *chia* (Schreber) Arcangeli var. *ciliata* için;

Herbası, dahilen ishalde, iç hastalıklarda, hemoroitte [16] kullanılmaktadır.

Çiçekleri dahilen hemoroitte [32] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Çamharman Köyü, Yarıkkaya yönünde köprüden itibaren 60 m ileride sol taraftaki, Tarla içleri, 38°25'29"K, 31°06'32"D, 1252 m, 08.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15033, Aşağı Tırtar Köyü, Köyü'nün çıkışındaki mezarlık sınırının dışındaki üst kısımları, Kireçli topraklar, 38°14'17"K, 30°54'31"D, 1077 m, 29.04.2016, N.Y. Diker, HUEF 16002.

**Yöresel Adı:** Yakı otu (Yukarı Kaşıkara Köyü) (Çamharman Köyü)

### **1. Yöresel Kullanılışı:** Romatizmada

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Ezilip ağrıyan yere konulur. Yara açar. (Yukarı Kaşıkara Köyü)

### **2. Yöresel Kullanılışı:** Diz ağrısında

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Ezilip ağrıyan yere konur. Yara açar ve iltihabı akıtır. (Çamharman Köyü)

***Alcea apterocarpa* (Fenzl) Boiss.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Malvaceae

**Sinonim:** *Althaea apterocarpa* Fenzl, *Alcea lasiocalycina* Boiss.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** İran-Turan Elementi

**Endemizm:** Endemik [19]

**Türkçe Adı:** Gülhatun çiçeği, Gül hatmi [27]

**Kullanılışlar:**

Kökleri, dahilen mide ağrılarına [27] kullanılmaktadır.

Çiçekleri, dahilen öksürükte, bronşitte [27] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen sindirim ve mide rahatsızlıklarında, öksürükte [34]; haricen yaralarda [34] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Bağkonak Köyü, köy içi, bahçe içleri, 38°31'05"K, 31°16'31"D, 1147 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16003., Kuyucak Köyü, köy içi, yol kenarları, 38°13'51"K, 31°13'55"D, 1130 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16004.

**Yöresel Adı:** Gülfatma (Bağkonak Köyü), Sığır kuyruğu (Kuyucak Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Mide üşütmesi

**Kullanılan Kısım:** Çiçekleri

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. (Bağkonak Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı: Astım****Kullanılan Kısım:** Çiçekleri**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. 2-3 gün içilir. (Bağkonak Köyü)**3. Yöresel Kullanılışı: Boğaz iltihabına****Kullanılan Kısım:** Çiçekleri**Kullanım Şekli:** Kurutulmuş çiçekleri dekoksiyon şeklinde hazırlanır (Kuyucak Köyü)

*Allium cepa* L. \***Teorik Bilgi**

**Familya:** Liliaceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Soğan [2, 16, 20-24, 27, 28, 37, 45, 47, 50-62], Aksoğan [47], Mutfak soğanı [63, 64], Taze soğan [65]

**Kullanılışlar:**

Bulbusu, dahilen mide ağrısında [23, 24], adet sancısında [23, 65], mide ülserinde, uterus iltihaplanmalarında [23], balgam söktürücü olarak [53], öksürükte [37, 53], adet söktürücü olarak [54], damar sertliğinde [27], abortif [55], sindirim sistemi hastalıklarında, böbrek taşında [65], romatizmada [45, 61], kadınlarda kısırlıkta [37], soğuk algınlığında [2], diüretik, kabızlığa karşı, şeker hastalığında, hazmettirici, tansiyonda, kalp kuvvetlendirici [20]; haricen dolama hastalığında [21], apseleri olgunlaştırmada [16, 20, 22-24, 50, 52, 59, 61], felçte, baş ağrısında, çocuklarda karın ağrısında [47], iltihaplanmayı önlemede [34, 37, 51, 55, 57], arı sokmalarında [22, 51], yaralarda [20, 22, 27, 28, 45, 55, 56, 61], kemik kırıklarında [22], kas ağrılarında, romatizmada [52], yanıklarda, uyuzda [23], kabızlığa karşı, hemoroitte [55], ağrı kesici olarak [35, 55], ödemde [55, 64], burkulmalarda [55, 63, 64], çürüklerde [28, 37, 55, 64], bronşitte [35], kulak ağrısında, anüride [60] kullanılmaktadır.

Bulbus iç zarı, dahilen dizüride, abortif olarak [23]; haricen yaralarda [51] kullanılmaktadır.

Dalları dahilen kabızlığa karşı [58]; haricen iltihaplanmayı önleyici olarak [58] kullanılmaktadır.

Yaprakları dahilen bronşit ve öksürükte [62] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Yöresel Adı:** Soğan (Kurusarı Köyü) (Bağkonak Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Yara iyi edici olarak

**Kullanılan Kısım:** Bulbus

**Kullanım Şekli:** Taze olarak doğradıktan sonra yara üzerine sararlar.  
(Kurusarı Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Uterus iltihaplanmalarında

**Kullanılan Kısım:** Bulbus iç zarı

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır ve içilir. (Bağkonak Köyü)



*Allium sativum* L. \***Teorik Bilgi**

**Familya:** Liliaceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Sarımsak [2, 16, 20, 21, 27, 33, 37, 41, 43, 45, 50, 52-56, 60-63, 65-73], sarmısak [16, 23, 27, 55, 63, 64]

**Kullanılışlar:**

Bulbusu, dahilen kulak ağrısında [21], romatizmada [50], bağırsak parazitlerinde [2, 16, 20, 23, 37, 45, 50, 60, 69], hemoroitte [23, 52], tansiyonda [20, 23, 27, 33, 35, 37, 41, 43, 53-56, 60, 66, 69, 71-73], şeker hastalığında [56, 66], hayvanlarda zehirlenmede [66], besin zehirlenmelerinde [23, 55], ağız kokusunda, ereksiyon bozukluğunda, kolesterolde [54], sinüzitte [41], soğuk algınlığında, hayvanlarda gaz giderici olarak [71], hayvanlarda kurt düşürücü [2], iştah açıcı [20, 60], diüretik olarak [20] ; haricen saç dökülmesinde [16, 20, 21, 72], güneş çarpmasında, böcek sokmalarında [23], hemoroitte [67], egzamada [54], gözde oluşan arpacıkta [27, 60], kulak ağrısında [27, 68, 73], kellikte [27, 60, 68, 70], bel ağrılarında [55], mantar enfeksiyonlarında (*Tinea barbae*) [41, 55], kadın hastalıklarında [68], yılan sokmasında [63, 64], akrep zehrine karşı [63], tansiyonda [45, 60, 61], apseleri olgunlaştırmada [72], arı sokmasında [73], iltihaplanmayı önlemede [20, 37] ve diş ağrısında [2] kullanılmaktadır.

Tüm bitki dahilen şeker hastalığında ve soğuk algınlığında [65] kullanılmıştır.

Bulbusu ve yaprakları sindirim kolaylaştırıcı olarak, idrar yolu enfeksiyonlarında [26] kullanılmıştır.

Yaprakları dahilen kulak ağrısına ve bağırsak parazitlerine karşı [62] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Yöresel Adı:** Sarımsak (Dedeçam Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Hemoroitte

**Kullanılan Kısmı:** Bulbus

**Kullanım Şekli:** Tuz ile ezilerek lapa haline getirilir. Üzerine oturulur.  
(Dedeçam Köyü)



***Anthemis austriaca* Jacq.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Asteraceae

**Sinonim:** *Anthemis hircana* Sosn. ex Grossh., *Anthemis zangelana* Sosn. ex Grossh. [19]

**Türkçe Adı:** Akbaşotu [50], Papatya [26, 47, 68, 69, 74-76], Akbabatça, Kelemlı [47], Papaçya [68]

**Kullanılışlar:**

Çiçekleri, dahilen abdominal ağrılarda [47, 50], ishalde, hemoroitte [47], soğuk algınlığında [47, 74, 75], sakinleştirici [68], bağışıklık sistemini uyarıcı olarak [74], öksürükte, kadın hastalıklarında [69] kullanılmaktadır.

Çiçekleri ve yaprakları, dahilen öksürükte [26] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, dahilen soğuk algınlığında [76] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Tokmacık Köyü, Bucak içi mevkii, tarlaiçi, bahçe içi, 38°13'02"K, 30°58'44"D, 1165 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, Z.C. Arıtuluk, HUEF 16005.

**Yöresel Adı:** Bubacca (Tokmacık Köyü) (Akçaşar Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Boğaz ağrısında

**Kullanılan Kısmı:** Kapitulumları

**Kullanım Şekli:** Bir bardak suya 5-6 baş atılır. Dekoksiyon olarak hazırlanır ve içilir. (Tokmacık Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Öksürükte – Çocuklarda –**Kullanılan Kısmı:** Kapitulumları**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır ve yarım bardak içirilir.  
(Akçaşar Köyü)

*Anthemis pseudocotula* Boiss.

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Asteraceae

**Sinonim:** *Anthemis pamphylica* Boiss. [19]

**Türkçe Adı:** Papatya [14, 22], Akbubeç, Akbubeçya [14],

**Kullanılışlar:**

Çiçekleri, dahilen mide ağrısında [14, 22], ishalde, hemoroitte, soğuk algınlığında, karaciğer hastalıklarında, öksürükte [14]; haricen diş ağrılarında [14] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü'nün çıkışındaki mezarlığın karşısı, yol kenarları, 38°14'16"K, 30°54'32"D, 1070 m, 17.05.2015, N.Y. Diker, HUEF 15034., Aşağı Kaşıkara Köyü, Köyün kuzeyindeki tepeler, 38°18'35"K, 30°50'37"D, 1119 m, 07.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15035., Aşağı Tırtar Köyü mezarlığı çevresi, yol kenarları, 38°14'17"K, 30°54'31"D, 1077m, 18.05.2016, N.Y. Diker, HUEF 16006,

**Yöresel Adı:** Papatya (Aşağı Tırtar Köyü) (Aşağı Kaşıkara Köyü), Akbaş (Yukarı Kaşıkara Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Romatizma ağrılarında

**Kullanılan Kısım:** Kapitulumları

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Aşağı Tırtar Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Baş ağrısında

**Kullanılan Kısım:** Kapitulumları

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Aşağı Kaşıkara Köyü)

**3. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısına

**Kullanılan Kısım:** Kapitulumları

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır ve içilir veya kurusu çiğ yenir. (Yukarı Kaşıkara Köyü)

**4. Yöresel Kullanılışı:** Diş ağrısına

**Kullanılan Kısım:** Kapitulumları

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. Gargara yapılır. (Aşağı Kaşıkara Köyü)

*Aristolochia maurorum* L.

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Aristolochiaceae

**Sinonim:** *Aristolochia aucheri* Jaub.& Spach., *Aristolochia anatolica* Boiss.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** İran-Turan Element [19]

**Türkçe Adı:** -

**Kullanılışlar:**

Kökleri, dahilen romatizmada [49] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü'nün çıkışı, mezarlık çevresi, 30°54'31"D, 38°14'17"K, 1077 m, 29.04.2016, N.Y. Diker, HUEF 16007, Aşağı İleği Köyü'nün yolu üzerindeki tarla içleri, 31°06'10"D, 38°18'14"K, 1091 m, 29.04.2016, N.Y. Diker, HUEF 16008; Terziler Köyü'nün çıkışından 200 m sonra, tarla içleri, 38°22'08"K, 31°05'07"D, 1224 m, 15.05.2016, N.Y. Diker, HUEF 16009; Körküler Köyü'nden Sağır Köyü'ne giderken, tarla içleri, 38°24'11"K, 31°02'33"D, 1251 m, 15.05.2016, N.Y. Diker, HUEF 16009.

**Yöresel Adı:** Arap taşığı (Aşağı Tırtar Köyü) (İleği Köyü) (Körküler Köyü) (Kırkbaş Köyü), Arap daşığı (Terziler Köyü), Kurt kulağı (Bağlarbaşı Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Hemoroitte

**Kullanılan Kısmı:** Yaprakları

**Kullanım Şekli:** Lapa olarak bölgeye uygulanır. (Aşağı Tırtar Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısına

**Kullanılan Kısım:** Kökleri

**Kullanım Şekli:** Çiğnenir. (İleği Köyü, Körküler Köyü, Terziler Köyü)

**3. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısına

**Kullanılan Kısım:** Tohumları

**Kullanım Şekli:** Çiğnenir. (Körküler Köyü) (Kırkbaş Köyü)





*Armeniaca vulgaris* Lam.\*

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Rosaceae

**Sinonim:** *Prunus armeniaca* L. [19]

**Türkçe Adı:** Zerdali [20, 23], Kayısı [20, 26, 33, 34, 37, 41, 65], Kayısı ağacı [40], Mişmiş [20]

**Kullanılışlar:**

Tohumları, haricen berelenmelerde [23] kullanılmaktadır.

Meyvesi, dahilen diüretik olarak [34], kabızlıkta [20, 33, 37, 41, 65], bağırsak spazmlarında [65], mide ağrısında [37] kullanılmaktadır.

Reçinesi, iltihaplanmayı önleyici olarak [40] kullanılmaktadır.

Meyveleri ve tohumları, dahilen şeker hastalıklarında, kabızlıkta, cilt canlandırıcı olarak [35] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Yöresel Adı:** Zerdali Çekirdeği (Çetince Kasabası) Acıpayen, Gıcık Payan (Körküler Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısına

**Kullanılan Kısım:** Tohum (acı olan)

**Kullanım Şekli:** Çiğ olarak yenir. (Çetince Kasabası)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Şeker hastalığına

**Kullanılan Kısım:** Tohum (acı olan)

**Kullanım Şekli:** 4 tane çekirdeği bir bardak suda gecedan bekletilir, sabah suyu içilir, tohumları yenir. (Körküler Köyü)

***Arum elongatum* Steven ssp. *detruncatum* (C.A. Meyer ex Schott) H. Riedl**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Araceae

**Sinonim:** *Arum detruncatum* C.A. Meyer ex Schott, *Arum orientale* Bieb. ssp. *detruncatum* (C.A. Meyer ex Schott) Engler

**Fitocoğrafik Bölgesi:** İran-Turan Element [19]

**Türkçe Adı:** İlanbıçağı [15], Yılan purçuğu [16], Yılan bıçağı [16, 67], Yılayastığı, Yılan cücüğü [67], Yılan otu [28], Yılan borçağı, Yılan burçağı [77]

**Kullanılışlar:**

Meyveleri, dahilen hemoroitte [28] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen abdominal ağrılarda, tansiyonda, şeker hastalığında, guatrda, romatizmada [35] kullanılmaktadır.

*Arum elongatum* Steven ssp. *elongatum* için;

Kökler (tuber) ve meyveleri, dahilen hemoroitte[67] kullanılmaktadır.

*Arum* sp. için;

Meyveleri, dahilen hemoroitte [15, 16], prostatta [77] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen hemoroitte, mide ağrısında [15]; haricen apseleri olgunlaştırmada [16] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Yarikkaya Köyü'nden Ayvalı'ya giderken yol kenarlar, Quercus çalılarının içleri, 38°26'37"K, 31°04'49"D, 1458 m, 16.05.2016, N.Y. Diker, Z.C. Arıtuluk, HUEF 16011.

**Yöresel Adı:** Yılan bıçağı (Hisarardı Köyü) (Ayvalı Köyü)

### **1. Yöresel Kullanılışı: Kanserde**

**Kullanılan Kısmı:** Yumruları

**Kullanım Şekli:** Ezdikten sonra çok küçük bir parça yutulur. (Hisarardı Köyü)  
(Ayvalı Köyü)

*Astragalus angustifolius* Lam. ssp. *angustifolius* var. *angustifolius*

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Fabaceae

**Sinonim:** *Astragalus echinoides* L'Herit., *Astragalus retusus* Willd., *Astragalus olympicus* Pall., *Astragalus leucophyllus* Willd., *Astragalus erinaceus* Presl, *Astragalus angustifolius* var. *genuinus* Boiss., *Astragalus angustifolius* ssp. *euangustifolius* Hayek [19]

**Türkçe Adı:** Geven [20, 78]

**Kullanılışlar:**

*Astragalus* sp. için;

Reçinesi, dahilen iştah açıcı ve hazımsızlıkta [78] kullanılmaktadır.

Bu cinse ait türler kitre zankı eldesinde kullanılmaktadır[20].

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Kaşıkara Köyü'nün kuzeyinde kalan tepeler, yol kenarları, 38°18'27"K, 30°48'12"D, 1330 m, 18.05.2016, N.Y. Diker, HUEF 16012

**Yöresel Adı:** Yeşil Geven (Aşağı Kaşıkara Köyü),

**1. Yöresel Kullanılışı:** Şeker hastalığında

**Kullanılan Kısmı:** Kökü

**Kullanım Şekli:** Çiğ olarak yenir. (Aşağı Kaşıkara Köyü)

***Berberis crataegina* DC.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Berberidaceae

**Sinonim:** *Berberis crataegina* DC. var. *lycica* Schn., *Berberis crataegina* var. *armeniaca* Schn., *Berberis iberica* Stev. & Fisch. ex DC. var. *paphlagonica* Schn., *Berberis chinensis* Poiret var. *paphlagonica* (Schn.) Ahrendt

**Fitocoğrafik Bölgesi:** Iran-Turan elementi? [19]

**Türkçe Adı:** Karamuk [14, 16, 18, 24, 34, 49, 50, 53, 59, 79], Ot dikenini [49], Kızamık dikenini [50], Karamık [16, 30], Kızambuk [22, 79], Kadıntuzluğu, Sarıçalı [20, 39], Kızamuk [79], Karamık dikenini, Kızamık [33], Karamuk dikenini, Diken üzümü, Karamuk ağacı, Sarı ağaç, Sarı odun [20]

**Kullanılışlar:**

Çiçekleri, dahilen balgam söktürücü olarak [49] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen sıtmada, ateş düşürücü olarak [49], ishalde, abdominal ağrılarda [24] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen hemoroitte, veteriner hekimliğinde [16, 22, 34, 50], sarılıkta [22], kısırlıkta [14], şeker hastalığında [24, 34], bronşitte [59], iştah açıcı, kuvvet verici ve ateş düşürücü olarak [20]; haricen enfeksiyonlara karşı [14] kullanılmaktadır.

Kök kabukları, dahilen gözdeki kızarıklık ve kaşıntıda [16], ateş düşürücü, kanama durdurucu, idrar yolu ve böbrek enfeksiyonlarında, sarılıkta [18] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen şeker hastalığında [24]; haricen kas ağrılarında ağrı kesici olarak [14] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen hemoroitte [53], ishalde [34], şeker hastalığında [24, 59], kalp [79] ve ağız [33] hastalıklarında, balgam söktürücü, diüretik olarak [20] kullanılmaktadır.

Dalları, haricen yaralarda [24] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü'nün çıkışındaki mezarlığın doğusundaki yamaçlar, 38°14'18"K, 30°54'30"D, 1081 m, 17.05.2015, N.Y. Diker, HUEF 15036, Tokmacık Köyü, Bucak içi mevki, tarla içi, bahçe içi, 38°13'02" K, 30°58'44" D, 1165 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16013.

**Yöresel Adı:** Karamug (Aşağı Tırtar Köyü), Karamık (Tokmacık Köyü)

### **1. Yöresel Kullanılışı:** Boğaz ağrısına

**Kullanılan Kısmı:** Dalı

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Aşağı Tırtar Köyü)

### **2. Yöresel Kullanılışı:** Hayvanlarda uyuz tedavisinde

**Kullanılan Kısmı:** Kökü

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon yapılır. Suyu hayvanlara içirilir. (Tokmacık Köyü)

***Brassica nigra* (L.) Koch.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Brassicaceae

**Sinonim:** *Sinapis nigra* L. [19]

**Türkçe Adı:** Hardal [20, 80], Eşek hardalı, Kara hardal, Siyah hardal [20]

**Kullanılışlar:**

Tohumları, dahilen iştah açıcı olarak; haricen kanı cilde toplamak ve ağrı kesmek için kullanılmaktadır [20].

*Brassica* sp. için; dahilen bağırsak parazitlerinde [80] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü'nün çıkışındaki mezarlığın karşısındaki yol kenarları, 38°14'16"K, 30°54'31"D, 1074 m, 17.05.2015, N.Y. Diker, HUEF 15037.

**Yöresel Adı:** Hardal otu (Aşağı Tırtar Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** İdrar yolu iltihabında

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Aşağı Tırtar Köyü)

***Carduus nutans* L. sensu lato**

**Teorik Bilgi**

**Familiya:** Asteraceae

**Sinonim:** *Carduus nutans* L. var. *armenus* Boiss., *Carduus nutans* L. ssp. *inconstrictus* O. Schwarz, *Carduus macrocephalus* Desf. ssp. *brachycentros* (Hauskn.) Kazmi, *Carduus macrocephalus* Desf. ssp. *inconstrictus* (O. Schwarz) Kazmi, *Carduus thoermeri* Weinm. ssp. *armenus* (Boiss.) Kazmi [19]

**Türkçe Adı:** Deve dikenini [16, 55], Deveçöktüren [16], Kalgan dikenini [1, 39], Eşek dikenini [26, 45, 55, 70], Çakır dikenini, Eşek gengeri [55], Eşek çalısi [70], Deve kengeri, Eşek kengeri [1]

**Kullanılışlar:**

*Carduus nutans* L. için;

Çiçekleri, dahilen bronşitte, öksürükte [16], sindirim sistemi hastalıklarında [26], kullanılmaktadır.

Çiçekli dalları, dahilen prostatta [70] kullanılmaktadır.

*Carduus nutans* L. ssp. *nutans* için;

Çiçekleri, dahilen gırtlak kanserinde [39], kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen sakinleştirici olarak [45] kullanılmaktadır.

*Carduus nutans* L. ssp. *leiophyllus* (Petr.) Stoj. et Stef. için;

Herbası, dahilen hemoroitte, şeker hastalığında, böbrek taşında [55] kullanılmaktadır.

Tohumlar, haricen ayak mantarı ve mantar kaşıntısında [1] kullanılmaktadır.



## **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Sücüllü, Köyü, yayla yolu ikinci çeşmenin çevresi, 38°21'59"K, 31°12'44"D, 1662 m, 05.07.2015, N.Y. Diker, Z.C. Arıtuluk, HUEF 15038.

**Yöresel Adı:** Deve diken (Sücüllü Kasabası)

### **1. Yöresel Kullanılışı:** Sara hastalığında

**Kullanılan Kısmı:** Tohumları

**Kullanım Şekli:** Ezilerek yağı çıkarılır. Hastaya üç damla içirilir. (Sücüllü Kasabası)

***Carduus pycnocephalus* L. ssp. *albidus* (Bieb.) Kazmi**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Asteraceae

**Sinonim:** *Carduus albidus* Bieb. [19]

**Türkçe Adı:** Eşekdikeni [75, 81], Eşekgengeri [81], Su diken, Soymaç [40], Çingirdak, Şingirdak, Tahtacı otu, Diken [75]

**Kullanılışlar:**

Çiçekleri, dahilen ve haricen hemoroitte [81] kullanılmaktadır.

*Carduus pycnocephalus* L. için;

Dalları, dahilen şeker hastalığında [40] kullanılmaktadır.

*Carduus pycnocephalus* L. ssp. *pycnocephalus* için;

Herbası, haricen yaralarda [75] kullanılmaktadır.

Kapitulumları, dahilen astımda [75] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Kaşıkara köyü girişi, yol kenarları, 38°17'48"K, 30°50'48"D, 1002 m, 18.05.2016, N.Y. Diker, HUEF 16014.,

**Yöresel Adı:** -

**1. Yöresel Kullanılışı:** Hemoroitte

**Kullanılan Kısmı:** Kapitulum

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır ve içilir ya da lapa olarak bölgeye uygulanır. (Merkez)

## *Centaurea iberica* Trev ex. Sprengel

### Teorik Bilgi

**Familiya:** Asteraceae

**Sinonim:** *Calcitrapa iberica* (Sprengel) Schur, *Centaurea iberica* Sprengel var. *brevispina* Freyn & Sint., *Centaurea pallescens* Del. var. *iberica* (Sprengel) Gugler & Thell. [19]

**Türkçe Adı:** Alabaş [49], Eşekçalısı [81], Yabani diken [51], Çakır dikenini [14, 22, 33, 42, 63, 66, 69]

### Kullanılışlar:

Herbası, dahilen mide ağrısında [49], böbrek taşında [69], şeker hastalığında [33], ateş düşürücü olarak [20] kullanılmaktadır.

Çiçekleri, dahilen ateş düşürücü olarak [49], mide ağrısında [14, 63], astımda [66]; haricen ateş düşürücü olarak ve yaralarda [42] kullanılmaktadır.

Kökleri, haricen veteriner hekimliğinde [81] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen sakinleştirici olarak, guatrdada [57]; haricen yaralarda [22], yılan [14, 76] ve akrep [14] sokmalarında kullanılmaktadır.

Yapraklarının suyu, dahilen sıtmada [51] kullanılmaktadır.

### Bulgular

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı ileği Köyü, köy kahvesinin çevresindeki açıklıklar, 38°18'06"K, 31°05'39"D, 1107 m, 07.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15039.

**Yöresel Adı:** Çakır Dikeni (Hüyükü Köyü, İleği Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Prostatta

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Aşağı Tırtar Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Ağrı kesici olarak

**Kullanılan Kısım:** Kapitulumları

**Kullanım Şekli:** Çiğ olarak yenir (Hüyükli Köyü)

**3. Yöresel Kullanılışı:** Ağrı kesici olarak

**Kullanılan Kısım:** Yaprakları

**Kullanım Şekli:** Çiğ olarak yenir (Hüyükli Köyü)

**4. Yöresel Kullanılışı:** Ağrı kesici olarak

**Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

**Kullanım Şekli:** Çiğ olarak yenir (İleği Köyü)

*Centaurea urvillei* DC. ssp. *urvillei*

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Asteraceae

**Sinonim:** *Aegialophila longispina* Cand., *Centaurea urvillei* DC. var. *leptacantha* Bornm., *Centaurea chiosicola* Beauv. & Topali,

**Fitocoğrafik Bölgesi:** Doğu Akdeniz Element [19]

**Türkçe Adı:** Kirpi tiken, Bodur tiken, Eşşek kengeri, Deve diken, Kozak otu, Kenker [1], Göğündürme, Göğündürme otu [82]

**Kullanılışlar:**

*Centaurea urvillei* DC. ssp. *armata* Wagenitz. için;

Tohumları, dahilen karaciğer yağlanması karşı [1] kullanılmaktadır.

Herbası, haricen deri kanserinde, tümörde, şişliklerde ve yaralarda [82] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü'nün çıkışındaki mezarlığın doğusundaki yamaçlar, 38°14'18"K, 30°54'30"D, 1087 m, 12.06.2015, N.Y. Diker, HUEF 15040.

**Yöresel Adı:** Çoban Çökeleği (Ayvalı Köyü) (Yukarı Kaşıkara Köyü)

- Yöresel Kullanılışı:** Hayvanlarda sindirimi hızlandırmak için (İnsanlarda kullanılmaz)

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır ve içirilir. (Ayvalı Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Nefes darlığında – İnsanlarda –

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Yukarı Kaşıkara Köyü)



***Centaurea virgata* Lam.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Asteraceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Acumuk [15], Şaladır [83] , Ardavık [34], Acı süpürge [42], Oğlan düğümü, Düğüm, Oğlan çiçeği, Peygamber çiçeği [1]

**Kullanılışlar:**

Tüm bitki, dahilen mide ağrısında [83] kullanılmaktadır.

Çiçekleri, dahilen adet sancısında, karaciğer yetmezliğinde ve karaciğer temizleyici olarak [1]; haricen alerjide [42] kullanılmaktadır.

Herba, haricen yaralarda [83], sarılıkta, çocuklarda alerjide [34] kullanılmaktadır.

*Centaurea* sp. olarak;

Çiçekleri dahilen sıtmada [15] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı İleği Köyü köy kahvesinin çevresindeki açıklıklar, 38°18'06"K, 31°05'39"D, 1107 m, 07.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15041.

**Yöresel Adı:** Acamık (İleği Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısına

**Kullanılan Kısmı:** Yaprakları

**Kullanım Şekli:** Taze iken çiğnenip yutulur. (İleği Köyü)

*Cephalanthera epipactoides* Fisch.&Mey.

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Orchidaceae

**Sinonim:** *Cephalanthera cucullata* Boiss.&Heldr., *Cephalanthera cucullata* Boiss. & Heldr. ssp. *epipactoides* (Fisch. & Mey.) Sunderm

**Fitocoğrafik Bölgesi:** Doğu Akdeniz Element [19]

**Türkçe Adı:** -

**Kullanılışlar:** -

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü'nün çıkışındaki mezarlığın doğusundaki yamaçlar, *Quercus sp.* çalısı altları, 38°14'20"K, 30°54'29"D, 1087 m, 17.05.2015, N.Y. Diker, Z.C. Arıtuluk, HUEF 15042.

**Yöresel Adı:** Beyaz Sümbül (Aşağı Tırtar Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** -

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Zeytinyağında bekleterek beyaz yağ elde edilir. (Aşağı Tırtar Köyü)



*Ceratocephalus falcatus* (L.)Pers.

**Teorik Bilgi**

**Familiya:** Ranunculaceae

**Sinonim:** *Ranunculus falcatus* L., *Ceratocephalus incurvus* Stev. [19]

**Türkçe Adı:** Düğün çiçeği [26]

**Kullanılışlar:**

Tüm bitki, dahilen kireçlenmede, romatizmada [39]; haricen yaralarda [26] ve romatizma [26, 39] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Kozluçay Köyü Kuzeybatısındaki sırtın tepesindeki baz istasyonuna gelmeden, 38°12'07"K, 31°17'10"D, 1175 m, 29.04.2016, N.Y. Diker, HUEF 16015.

**Yöresel Adı:** Romatizma otu (Kozluçay Köyü),

**1. Yöresel Kullanılışı:** Romatizma

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Taze bitki ezilir ve lapa şeklinde romatizma olan bölgeye sarılır. Acısına dayanılabildiğince 3 saat kadar su toplaması beklenir. Sonrasında su toplanan bölge patlatılır ve sarı su boşaltılır. İyileşmesi beklenir. (Kozluçay Köyü)

*Cistus laurifolius* L.

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Cistaceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Kortli, Pamuk otu [84], Karahan [16, 65], Domuz karahanı [16], Tavşanak [1, 46, 47, 65], Tavşanak çalısı, Domuz pamığı [47], Pinar [28, 46, 47], Kalağan, Karağan, Domuz karağanı [14], Davşanak [1, 28], Pamukla [71], Garahan, Garahan otu, Karahan otu, Tavşancıl [1, 65], Tavşanak ağacı [1], Davşanak ağacı, Davşancıl [1]

**Kullanılışlar:**

Yaprakları, dahilen ateş düşürücü olarak, mide ağrısında [47]; haricen romatizmada [14, 16, 28, 47, 84], idrar yolu enfeksiyonlarında [16], karın ağrısına ve göbek düşmesine [46] kullanılmaktadır

Çiçek tomurcukları, dahilen mide ülserinde [47] kullanılmaktadır.

Çiçekleri, dahilen dizanteride, öksürükte, balgam söktürücü olarak [46] kullanılmaktadır.

Tohumları, dahilen astımda [28] kullanılmaktadır.

Dalları, dahilen şeker hastalığında [71] kullanılmaktadır.

Kökü, tomurcukları ve yaprakları, dahilen kabızlıkta, bağırsak spazmlarında, kolesterolde, ateş düşürücü ve terletici olarak [65], şeker hastalığında [1, 65], ödemde [1] kullanılmaktadır.

*Cistus* sp. için;

Yaprakları, dahilen hemoroitte [84], haricen romatizmada [84] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen ve haricen kısırlıkta [84] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Hisarardı Köyü'nün kuzeyindeki vadi, Ağaçlık alan, 38°19'07"K, 31°12'21"D, 1170 m, 13.06.2015, N.Y. Diker, HUEF 15043.

**Yöresel Adı:** Davşancık (Hisarardı Köyü)

### **1. Yöresel Kullanılışı:** Bağırsakları yumuşatmakta

**Kullanılan Kısmı:** Dal sürgünleri

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon yapılır. Suyundan iki yemek kaşığı kadar içilir. Fazlası kusturur. (Hisarardı Köyü)

*Coriandrum sativum L.\****Teorik Bilgi**

**Familya:** Apiaceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Kişniş [1, 18, 60, 65], Kişniş otu, Kişkiş, Kişkişotu [1], Kara kimyon [20]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen gaz giderici olarak [1, 65] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen mide ağrısında, gastritte ve ülserde [60] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen iştah açıcı olarak, hazımsızlıkta [18], kalp hastalıklarında [60] kullanılmaktadır.

Tohumları, dahilen gaz giderici olarak [20, 65], iştah açıcı ve hazımsızlıkta [20] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Tokmacık Köyü, Bucak içi mevki, tarla içi, bahçe içi, 38°13'02"K, 30°58'44" D, 1165 m 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16016

**Yöresel Adı:** Kişniş (Akçaşar Köyü), Kişniş otu (Yukarı Kaşıkara Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Brusella hastalığında

**Kullanılan Kısmı:** Tohumları

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon yapılır. Sabah ve akşam bir bardak aç karnına içilir. 1haftada etkisini gösterir. (Akçaşar Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Hayvanlarda brusella hastalığında

**Kullanılan Kısmı:** Herba ve tohum

**Kullanım Şekli:** Hayvana yedirilir. (Yukarı Kaşıkara Köyü)



***Crataegus microphylla* C. Koch**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Rosaceae

**Sinonim:** *Crataegus lagenaria* Fisch. & Mey. ex Hohen, *Crataegus monogyna* Jacq. var. *lagenaria* (Fisch. & Mey.) Wenzig, *Crataegus monogyna* Jacq. var. *dolichocarpa* Somm. & Lev., *Crataegus orthosepala* (Hauskn. & Bornm.) Bornm.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** Hyrcano – Euxine Elementi [19]

**Türkçe Adı:** Kocakarı hurması, Kocakarı elmas, Kocakarı armudu [51], Alıç [33]

**Kullanılışlar:**

Meyveleri, dahilen tonik etkili olarak [51], nefes darlığında [33] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü'nün çıkışındaki mezarlığın doğusundaki yamaçlar, 38°14'18"K, 30°54'30"D, 1081 m, 17.05.2015, N.Y. Diker, HUEF 15044.

**Yöresel Adı:** Kırmızı gilik (Aşağı Tırtar Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Şeker Hastalığı için

**Kullanılan Kısmı:** Çiçekli dalları

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Aşağı Tırtar Köyü)

*Crataegus orientalis* Pallas ex Bieb var. *orientalis*

**Teorik Bilgi**

**Familiya:** Rosaceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Alıç [1, 23, 27, 42, 65, 79, 80, 82], Sarı alıç [18], Beyaz alıç, Sarı alıç, Sevçik [79], Dikenli alıç, Yemiş [1, 65], Alış, Alıç toburcuğu, Alış topurcuğu [1]

**Kullanılışlar:**

Çiçekleri, dahilen dolaşım sistemi hastalıklarında [79], tansiyonda [18, 79], nefes darlığında, kalp hastalığında [80], prostatta, sakinleştirici olarak [18], vazodilatör olarak [42] kullanılmaktadır.

Tomurcukları, dahilen mide rahatsızlıklarında, hemoroitte [23] kullanılmaktadır.

Filizleri, dahilen dolaşım sistemi hastalıklarında, tansiyonda [79] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen kalp hastalığında [27], vazodilatör olarak [42] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen tansiyonda ve romatizmada [34] kullanılmaktadır.

Kök kabukları, dahilen romatizmada [34] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen tansiyonda, prostatta, sakinleştirici olarak [18] kullanılmaktadır.

*Crataegus orientalis* Pallas ex Bieb için;

Herbaları, dahilen kalp damar hastalıklarında [1, 35, 65, 82], böbrek taşında [1, 65, 82], şeker hastalığında, nefraljide [1, 65], mide ağrısında [35], gaz giderici olarak, kabızlıkta, hazımsızlıkta, bağırsak spazmında, kolesterolda [1] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Sücüllü Köyü yaylaya çıkarken ikinci çeşmenin çevresi, 38°21'59"K, 31°12'44"D, 1662 m, 05.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15045.

**Yöresel Adı:** Alıç ağacı (Sücüllü Kasabası)

### **1. Yöresel Kullanılışı:** Şeker hastalığı

**Kullanılan Kısım:** Yaprakları

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır. İçilir. (Sücüllü Kasabası)

### **2. Yöresel Kullanılışı:** Şeker hastalığı

**Kullanılan Kısım:** Meyveleri

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır. İçilir. (Sücüllü Kasabası)



***Cydonia oblonga* Miller\***

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Rosaceae

**Sinonim:** *Pyrus cydonia* L., *Cydonia vulgaris* Pers. [19]

**Türkçe Adı:** Ayva [2, 20-23, 26-28, 33, 35, 37, 41, 47, 50-56, 58, 59, 62, 65, 66, 68, 70-75, 78, 79, 82, 83, 85-88], Beh [83], Ayva ağacı [66, 67], Ayva otu [65]

**Kullanılışlar:**

Yaprakları, dahilen doğum sonrası sancılarda [21], soğuk algınlığında [2, 21, 28, 37, 50, 52, 55, 56, 65, 70, 72, 74, 75, 79, 85], öksürükte [23, 27, 28, 33, 37, 41, 47, 50, 52, 53, 55, 66, 72, 73, 79, 85, 87], bronşitte [2, 23, 50, 55, 65, 66], şeker hastalığında [35, 47, 70, 71, 75, 82], abdominal ağrılarda [47, 70, 71], dizüride [47] iştah açıcı olarak [51, 54], ishalde [22, 23, 52, 58, 72, 75, 82, 88], idrar yolu rahatsızlıklarında [52], boğaz ağrısında [23, 37, 68], hemoroitte [67, 85], karın ağrısında [53], diüretik olarak, astım [55, 65], böbrek taşında, baş ağrısında [55], idrar yolu enfeksiyonlarında, alerjide [56], uykusuzlukta [20, 56], sakinleştirici olarak [20, 55, 56], mide rahatsızlıklarında [41, 86], bağırsak rahatsızlıklarında [86], balgam söktürücü olarak [26, 41, 58, 70, 74, 75], mide ağrılarında [75, 87], sindirim sistemi hastalıklarında [65], ateş düşürücü olarak [26], solunum yolu hastalıklarında [26, 35], nefes darlığında [59], hazmı kolaylaştırıcı olarak [72, 73]; haricen yaralarda [86] kullanılmaktadır.

Dahilen, ishalde ve bronşitte [78] kullanılmaktadır.

Çiçeği, dahilen soğuk algınlığında [21], bronşitte [21, 59] kullanılmaktadır.

Meyvesi, dahilen ishalde [20, 52, 82, 88], öksürükte, veremde, kan temizleyici olarak [59], idrar yolu enfeksiyonlarında [23], bademcik iltihabında [71], astım, diüretik olarak, sindirim sistemi hastalıklarında [65], bronşitte, soğuk algınlığında [2, 65], şeker hastalığında [82]; haricen boğaz iltihabında [62] kullanılmaktadır.

Dal kabuğu, dahilen soğuk algınlığında [21, 83], mide ağrısında [52] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen hemoroitte [83] kullanılmaktadır.

Tohumları, dahilen prostatta, idrar kaçırma [83], öksürükte [85], ishalde [20, 55], soğuk algınlığında, bronşitte, diüretik olarak, astımda, sindirim sistemi hastalıklarında [65]; haricen kadınlarda süt arttırıcı olarak [20, 37], boğaz hastalıklarında ve yumuşatıcı olarak [20] kullanılmaktadır.

Meyve kabukları, dahilen iştah açıcı olarak [51], öksürükte [55] kullanılmaktadır.

Kabukları, dahilen öksürükte, soğuk algınlığında, hazmı kolaylaştırıcı olarak [72], ishalde [72, 82] ve şeker hastalığında [82] kullanılmaktadır.

Çiçekli dalları, dahilen bronşiyal yatıştırıcı olarak [55] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Yöresel Adı:** Ayva (Kozluçay Köyü) (Hüyükü Köyü) (Ayvalı Köyü) (Akçaşar Köyü) (Bağkonak Köyü) (Çakırçal Köyü) (Terziler Köyü)

### **1. Yöresel Kullanılışı:** Tansiyon

**Kullanılan Kısmı:** Tomurcukları

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Kozluçay Köyü)

### **2. Yöresel Kullanılışı:** Mide bulantısı

**Kullanılan Kısmı:** Tomurcukları

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Kozluçay Köyü)

### **3. Yöresel Kullanılışı:** Göz çapağında

**Kullanılan Kısmı:** Tomurcukları

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. Suyu ile göz yıkanır. (Kozluçay Köyü)

**4. Yöresel Kullanılışı:** Balgam söktürücü

**Kullanılan Kısım:** Yaprakları

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Hüyükli Köyü)

**5. Yöresel Kullanılışı:** Gripte

**Kullanılan Kısım:** Yaprakları

**Kullanım Şekli:** Sararmaya başlamış yaprakları dekoksasyon yapılır. Günde 2-3 bardak 2 yada 3 gün süre ile içilir. (Ayvalı Köyü)

**6. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısında

**Kullanılan Kısım:** Yaprakları

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Hüyükli Köyü) (Çakırçal Köyü)

**7. Yöresel Kullanılışı:** Öksürükte

**Kullanılan Kısım:** Yaprakları

**Kullanım Şekli:** 2 ayva yaprağı, 1 bardak suda 2 dakika kaynatılır. İçilir. (Akçaşar Köyü) (Bağkonak Köyü)

**8. Yöresel Kullanılışı:** Balgam söktürücü

**Kullanılan Kısım:** Yaprakları

**Kullanım Şekli:** Dekoksasyon olarak hazırlanır. İçilir. (Terziler Köyü)

***Cynodon dactylon* (L.) Pers. var. *villosus* Regel**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Poaceae

**Sinonim:** *Cynodon dactylon* (L.) Pers. var. *villosum* Roshev. ex Grossh. [19]

**Türkçe Adı:** Ayırık otu [32, 33, 39, 41, 49, 52, 57, 60, 68, 69, 71, 74, 75, 81, 89], Ayırık [28, 30, 44], Domuz ayırığı [63], Büyük ayırık [20]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen diüretik olarak [89], kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen abdominal ağrılarda [68], böbrek taşında [28, 30, 68], idrar yolu enfeksiyonlarında, astımda [41] kullanılmaktadır.

*Cynodon dactylon* (L.) Pers. için;

Herbası, dahilen prostatta, diüretik olarak [49], böbrek taşında ve safra kesesi taşlarında [71] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, dahilen romatoid artritde [39], diüretik olarak [63] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen bel soğukluğunda [52], diüretik olarak [20, 39, 57], böbrek rahatsızlıklarında [57] ve böbrek taşında [44], kabızlıkta [20] kullanılmaktadır.

*Cynodon dactylon* (L.) Pers. var. *dactylon* için;

Kökleri, dahilen nefes darlığında, iltihap kurutucu olarak [81], diüretik olarak [74, 75, 81], böbrek taşında [32, 69, 74, 75], kabızlıkta [69] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen romatizmada, kireçlenme, kanserde, ateş düşürücü ve canlandırıcı olarak [60] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, dahilen abdominal ağrılarda, kabızlıkta, böbrek rahatsızlıklarında [33] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Tokmacık Köyü, Bucak içi mevki, tarla içi, bahçe içi, 38°13'02"K, 30°58'44"D, 1165 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16017.

**Yöresel Adı:** Ayrık otu (Tokmacık Köyü) (Yukarı Kaşıkara Köyü) (Akçaşar Köyü)

### **1. Yöresel Kullanılışı:** Diz ağrısında

**Kullanılan Kısım:** Kökü

**Kullanım Şekli:** Ezip dize sarılır. (Yukarı Kaşıkara Köyü)

### **2. Yöresel Kullanılışı:** Romatizmada

**Kullanılan Kısım:** Kökü

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon yapılır. Sabahları aç karnına günde 2 bardak içilir. (Tokmacık Köyü) (Akçaşar Köyü)

***Ecballium elaterium* (L.) A. Rich**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Cucurbitaceae

**Sinonim:** *Momordica elaterium* L.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** Akdeniz Element [19]

**Türkçe Adı:** Şeytan keleş [18, 46, 47, 64, 67, 69, 90], Delibostan [68, 73, 91], Acı kavun [20, 27, 28, 33, 54, 55, 62, 66, 70, 74, 81, 85-87], Cirtatan [15, 16, 47, 52], Gargadüleęi, Gargadüneęi, Kargadüleęi [81], Çıtlanbuk [50] Acıdüvlek, [20, 50], Yabani kavun [50, 55, 66], Kedikeleş, İtkeleş [16], Cırtlağu [47], Acıdüvelek [14, 20, 63, 71, 75], Cırtbostan, Köpek bostanı, Tosbaęa bostanı [14], Acı kelek [14, 23, 53, 89], Cırtatan [20, 23, 29, 32, 63, 71, 78, 82], Şeytan keli [67], Eşek hıyarı [1, 20, 46, 60, 63-65, 67, 86, 92], Yaban keleş [53], Şeytan kavunu [85, 87], Acı dülek [46, 55, 64, 86], Yaban düleş [55], Yaęan [74], Düvelek [69], Mayasıl otu [70], Cırtlak otu, Acıhıyar [1, 65], Acıdülek [20, 75], Delidülek [1, 75] Cırtlavuk [75], Cırtlak [1, 20, 75], Cırtlavuk otu, Ebuçeyil, Ebuçeyil kavunu [1], Deli kavun [1, 71], Yaban kavunu [60, 74], Cırtlatan [60], Cırt keleş, Cırt kavunu [82], Cırt, Cırtkelek [78, 82], Kargadüleleş, Yabani hıyar, Hıyarcık [20]

**Kullanılışlar:**

Meyveleri, dahilen hemoroitte [23, 55, 60, 66-71, 74, 81], egzamada [71, 74, 89], mantar enfeksiyonlarında [74], kabızlıkta [20]; haricen sinüzitte [1, 14, 18, 20, 23, 27, 29, 32, 33, 46, 47, 52-55, 60, 63-66, 68-71, 73-75, 78, 82, 85-87, 89, 90, 92], sarılıkta [14-16, 23, 47, 50, 55, 60, 66, 67, 73-75, 81, 85, 87, 90], hemoroitte [81], yaralarda [74, 81], ağrı kesici olarak [55, 81, 82, 86], romatizmada [27, 52, 55, 65, 68, 70, 71, 73, 74, 81, 82, 87, 90], kulak ağrısında [55, 64, 66, 85], siyatikte [55], mantar enfeksiyonlarında [18], kellikte, baş ağrısında [1] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen hemoroitte [28, 55, 74, 85, 91], mayasıda [81], egzamada [74, 81], idrar kaçırma [55], kabızlıkta [86], mantar enfeksiyonlarına karşı, eklem ağrılarında [74], romatizmada [87], kanserde [92]; haricen baş ağrısında [81], egzamada [20, 87],

abdominal ağrılarda [75] ve romatizmada [73], ağrı kesici olarak, yaralarda [20] kullanılmaktadır.

Tohumları [14] ve herbası [62] dahilen sinüzitte kullanılmaktadır.

Yaprakları, haricen apseleri olgunlaştırmada [73] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, diüretik olarak ve kabızlıkta [20] kullanılmaktadır.

### **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü, Eğirdir Gölü kenarındaki düzlük alanlar, 38°14'58"K, 30°53'54"D, 926 m, 12.06.2015, N.Y. Diker, HUEF 15046, Kırkbaş Köyü, köy içi, 38°22'59"K, 31°01'04"D, 1158 m, 08.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15047.

**Yöresel Adı:** Köpek Keleş (Aşağı Tırtar Köyü), Köpek Bostanı (Yukarı Tırtar Köyü) (Eğirler Köyü) (Kozluçay Köyü) (Akçaşar Köyü) (Tokmacık Köyü) (Yukarı Kaşıkara Köyü), Acı Kavun (Kırkbaş Köyü)

#### **1. Yöresel Kullanılışı: Sinüzit**

**Kullanılan Kısım:** Meyvelerin suyu

**Kullanım Şekli:** Meyvenin salgıladığı suyu birer damla buruna damlatılır. Sinüzitteki iltihabı akıtır (Aşağı Tırtar Köyü) (Yukarı Tırtar Köyü) (Eğirler Köyü) (Kozluçay Köyü) (Akçaşar Köyü) (Tokmacık Köyü) (Yukarı Kaşıkara Köyü)

#### **2. Yöresel Kullanılışı: Böbrek taşında**

**Kullanılan Kısım:** Çiçekleri

**Kullanım Şekli:** Çiğ olarak yenir. (Kırkbaş Köyü)

*Euphorbia altissima* Boiss var. *glabrescens* Boiss ex M.S. Khan

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Euphorbiaceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Sütleğen[20]

**Kullanılışlar:**

Euphorbia sp. için;

Lateksi, tahriş edici ve kuvvetli müshil etkisine sahiptir. Haricen siğillerde kullanımı vardır [20].

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü'ne giderken, bahçe içleri, 38°15'07"K, 30°53'60"D, 922 m, 12.06.2015, N.Y. Diker, Z.C. Arıtuluk, HUEF 15048.

**Yöresel Adı:** Sütleğen (Aşağı Tırtar Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** El üzerinde çıkan termiye hastalığına

**Kullanılan Kısmı:** Lateks

**Kullanım Şekli:** Eldeki termiye hastalığı üzerine sürülür. (Aşağı Tırtar Köyü)



***Euphorbia macroclada* Boiss.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Euphorbiaceae

**Sinonim:** *Euphorbia schizoceras* Boiss. & Hohen., *Euphorbia syspirensis* C. Koch, *Euphorbia tinctoria* Boiss. & Huet ex Boiss., *Euphorbia macroclada* Boiss. var. *aceras* Hand.-Mazz.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** İran-Turan Element [19]

**Türkçe Adı:** Sütleğen [16, 25, 26, 33, 41-45, 79], Sütlengeç [47], Sütotu [40], Yılan otu [25], Sütlü [57], Haşinik [26],

**Kullanılışlar:**

Lateksi, dahilen mide ülserinde [41], kabızlıkta [20, 57]; haricen hemoroitte [16], diş ağrılarında [41, 47], akrep [26, 34, 41] ve arı [34] sokmasında, yaralarda [34, 93], egzamada [25, 40], eklem iltihabında [42], mantar enfeksiyonlarında [25], siğillerde [26, 41, 43-45], enfeksiyon önleyici olarak, el ve dudaklardaki çatlaklarında [41], kabızlıkta [44], nasırda ve kısırlıkta [33] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen böbrek taşında [47] ve akrep sokmasında [41] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Kozluçay yaylası, Sarıpınar mevkii, kurumuş dere yatağı, 38°13'51"K, 31°22'27"D, 1598 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16018, Tokmacık Köyü, Koca koru mevkii, meşelik, 38°12'58"K, 30°37'36"D, 1325 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16019, Tokmacık Köyü, Kocaakçaova yaylası, kayalık, 38°12'09"K, 30°55'20"D, 1565 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16020.

**Yöresel Adı:** Sütlengeç (Kozluçay Köyü), Sütleğen (Tokmacık Köyü) (Akçaşar Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı: Ödemde****Kullanılan Kısmı:** Lateksi**Kullanım Şekli:** Ödem olan bölgeye sürülür ve yara açar. (Kozluçay Köyü)**2. Yöresel Kullanılışı: Diş ağrısında****Kullanılan Kısmı:** Lateksi**Kullanım Şekli:** Diş ağrısı olan yere lateksi sürülür ve ağrıyı keser. (Tokmacık Köyü) (Akçaşar Köyü)

*Ficus carica* L.\*

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Moraceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** İncir [1, 14, 16, 21, 43, 46, 51, 58, 61-65, 68, 70, 71, 73, 75, 78, 82, 85, 87, 92, 94], Yemiş [1, 16, 45, 46, 50, 52, 65, 68, 71-73, 75, 77, 82], Babaincir [47], Yabani incir [25, 51], Kuru incir [22], Yalancı yemiş [52], İncir ağacı [66, 67], Hincir [34], Yemişen [1, 65], Heleş [82], Deli yemiş [75], Ballı darı, Bardacık [20]

**Kullanılışlar:**

Lateksi, dahilen siğillerde [20, 66], kansızlıkta [78, 82], şeker hastalığında [78]; haricen böcek [21, 71, 73], arı [51, 71] ve akrep [16, 47, 50, 72, 73] sokmalarında, ağrı kesici olarak [50], hemoroitte [16], nasırda [46, 85], siğillerde [14, 16, 46, 62-64, 68, 70, 71, 73, 75, 78, 82, 85, 87], yaralarda [25, 34], egzamada [25], diş ağrısında ve kulak ağrısında [75] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen hemoroitte [20, 21, 51, 52, 61, 67, 70], tüberkülozda [51], egzamada [51, 73, 75], kabızlıkta [52, 61], astımda [58, 66], mide ağrısında [66], abdominal ağrılarda [70], ishalde [77], yumuşatıcı ve yatıştırıcı olarak [20]; haricen egzamada [61, 67], hemoroitte [20, 85], nasırda, siğillerde [46] ve kanama durdurucu olarak [73], apse olgunlaştırıcı olarak [20] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen kabızlıkta [20, 22, 43, 45, 58, 61, 68, 72, 94], hemoroitte [52, 61, 68], sarılıkta [85], göğüs yumuşatıcı, balgam söktürücü olarak [46], mide ülserinde [25]; haricen apseleri olgunlaştırmada [16, 85], göğüs iltihabında [22], akrep sokmasında [92], kısırlıkta [75], egzamada [61] kullanılmaktadır.

Kökü, haricen yaralarda [51] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, kanserde, kırıklarda, soğuk algınlığında, faranjitte, siğilde, nasırda, arpacıkta, bel ağrısında, fel fitiğında, arı sokmasında [1] kullanılmaktadır.

Dalları, dahilen hemoroitte [75]; haricen akrep sokmalarında [58] kullanılmaktadır.

Herba, kanserde, nezlede, siğilde ve nasırda [65] kullanılmaktadır.

### **Bulgular**

**Yöresel Adı:** Yoz incir (Yukarı Kaşıkara Köyü), İncir (Aşağı Kaşıkara Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** El üzerindeki demre hastalığına

**Kullanılan Kısım:** Lateksi

**Kullanım Şekli:** El üzerine sürülür. (Yukarı Kaşıkara Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Şeker hastalığına

**Kullanılan Kısım:** Meyveleri

**Kullanım Şekli:** Olgunlaşmamış meyveleri yenir. (Yukarı Kaşıkara Köyü)

***Glaucium leiocarpum* Boiss.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Papaveraceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Kuvat otu [16], Boynuzlu gelincik [46], Gelincik [25], Ala böğündüme [82]

**Kullanılışlar:**

Çiçekleri, dahilen guatrda [16] ve ishalde [25] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen öksürük kesici ve uyku verici olarak [46]; haricen yaralarda, morluklarda, aknede, hemoroitte [82] kullanılmaktadır.

Yaprakları, haricen baş ağrısında [25] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü girişi, yol kenarları, 38°14'11"K, 30°54'23"D, 1062 m, 19.04.2016, N.Y. Diker, HUEF 16021, Bahtiyar Köyü içi, yol kenarları, 38°11'30"K, 31°09'46"D, 1044 m, 19.05.2016, N.Y. Diker, HUEF 16022

**Yöresel Adı:** Kör Yakma çiçeği (Merkez)

- Yöresel Kullanılışı:** Kör Yakma Çıbanını olgunlaştırmakta

**Kullanılan Kısmı:** Petaller

**Kullanım Şekli:** Çıban üzerine sarılır. (Merkez)

***Helichrysum plicatum* DC. ssp. *plicatum***

**Teorik Bilgi**

**Familiya:** Asteraceae

**Sinonim:** *Helichrysum anatolicum* Boiss. [19]

**Türkçe Adı:** Yayla çiçeği [16, 20, 23, 38, 50, 57, 95], Herdem taze [20, 84, 96], Herdem güzeli [84], Bozoğlan [15], Sarılık çiçeği [50], Arıçiçeği [16, 47], Sarıçiçek [16, 20, 30, 34], Yılançiçeği, Yaylagülü, Sevgül [16], Günendi, Gündoğdu [47], Kaymak çiçeği [22], Solmaz çiçek [42, 43], Ölmez sarı çiçek [93], Mantuvar [32], Şahşak [26], Altın çiçeği [20, 26, 97], Altın otu [20, 29, 38, 82], Amel otu, Sarıbaş [38], Ölmez çiçek, Mantuvar çiçeği, Yalın çiçeği, Çıngır çiçeği [20]

**Kullanılışlar:**

Çiçekleri, dahilen el ve ayaklardaki kabarcıklarda [50], böbrek taşında [96], astımda, bronşitte [95], şeker hastalığında, diüretik olarak, kolagog olarak [42]; haricen yaralarda [23] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen böbrek taşında [30, 32, 34, 76, 96], böbrek [29, 34] ve mide [34] rahatsızlıklarında, şeker hastalığında [43, 97], kanserde, tümörde [57], diüretik olarak, mide ülserinde [30], romatizmada, sarılıkta [93], kolesterolda [97]; haricen enfeksiyonlara karşı [29] ve bebeklerde kulak ağrısında [32] kullanılmaktadır.

*Helichrysum plicatum* DC. için;

Çiçekleri, dahilen böbrek taşında [15, 16, 26, 50], sarılıkta [26, 50], ishalde, iç hastalıklarda [22], şeker hastalığında [26]; haricen yanıklarda [84] ve yaralarda [26, 84] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen sarılıkta, dizüride [16], abdominal ağrılarda, şeker hastalığında, ishalde, mide ağrılarında [38], böbrek taşında [20, 38, 82], nefraljide [82], diüretik olarak [20, 82], safra söktürücü olarak [20]; haricen yaralarda [50] kullanılmaktadır.

*Helichrysum plicatum* DC. ssp. *polyphyllum* için;

Çiçekleri, dahilen mide ağrısında, böbrek taşında, dizüride [47] kullanılmaktadır.

*Helichrysum plicatum* DC. ssp. *pseudoplicatum* (Nab.) P.H. Davis için;

Herbası, dahilen şeker hastalığında, kolesterolde, böbrek taşında [97] kullanılmaktadır.

### **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Ayvalı Köyü, Ayvalı Yaylası, yol kenarları, 38°27'54"K, 31°02'08"D, 1778 m, 08.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15050. Kozluçay yaylası, Yellibel - Çardakkaya mevki, orman açıklıkları, 38°14'32"K, 31°21'23"D, 1737 m, 27.06.2016. N.Y. Diker, HUEF 16023

**Yöresel Adı:** Arı çiçeği, Arı burnu çiçeği (Ayvalı Köyü), Altın otu (Kozluçay Köyü)

#### **1. Yöresel Kullanılışı: Sarılıkta**

**Kullanılan Kısım:** Çiçekleri

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Ayvalı Köyü)

#### **2. Yöresel Kullanılışı: Hazımsızlıkta**

**Kullanılan Kısım:** Çiçekleri

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Ayvalı Köyü)

#### **3. Yöresel Kullanılışı: Böbrek taşında**

**Kullanılan Kısım:** Herbası

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon yapılır. Ağrı geçene kadar istediğin kadar içilir. (Kozluçay Köyü)

**4. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısına

**Kullanılan Kısım:** Herbası

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Bağkonak Köyü)

**5. Yöresel Kullanılışı:** Adet sancısında

**Kullanılan Kısım:** Herbası

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Bağkonak Köyü)





***Hypericum aviculariifolium* Jaub. & Spach ssp. *uniflorum* (Boiss. & Heldr.)  
Robson**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Hypericaceae

**Sinonim:** *Hypericum uniflorum* Boiss. & Heldr.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** İran-Turan Elementi

**Endemizm:** Endemik [19]

**Türkçe Adı:** Çayotu [80], Kantoron [18]

**Kullanılışlar:**

*Hypericum aviculariifolium* Jaub. & Spach ssp. *depilatum* (Freyne & Bornm) Robson var. *depilatum* için;

Herbası, dahilen soğuk algınlığında, idrar kaçırma, gaz giderici ve ağrı kesici olarak, depresyonda, terletici olarak, ülserde [18]; haricen cilt lekelerinde, güneş yanıklarında, yaralarda iltihap önleyici olarak [18] kullanılmaktadır.

*Hypericum* sp. için;

Herbası, dahilen bağırsak çalıştırıcı olarak [80] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü'nün çıkışındaki mezarlık çevresi, 38°14'18"K, 30°54'30"D, 1080 m, 17.05.2015, N.Y. Diker, HUEF 15049

**Yöresel Adı:** Peynir Gülü (Aşağı Tırtar Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:**Bağıışıklık sistemi güçlendirici olarak

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Aşığı Tırtar Köyü)



***Hypericum perforatum* L.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Hypericaceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Çay otu [49], Yara otu [20, 49], Kanturon [15], Kantaron [15, 30, 32, 42, 44, 46, 55, 61, 62, 64, 66, 71, 87, 88], Kantaron çiçeği [21], Kantaron otu [65, 91], Kanatariyon, Kanturçiçeği, Sariot [81], Tentürototu [16], Kantarod, Tentürdiyot çiçeği [66], Kantaron [1, 18, 23, 65, 89], Koramanotu [23], Yakı otu [67], Sarı kantaron [37, 67, 68, 70], Binbir delikotu [20, 42, 96], Verem otu, Çay çiçeği [53], Sarı çiçek [27, 53], Adaçayı, Alaçayı [85], Kantaron çayı, Kantaryon, Sarrıcaşü, Kantül, Kesik otu, Kalp otu [55], Bibbirdelik otu [43], Sarı kantaron [20, 55, 64, 65, 71, 72, 85, 88, 98], Mide otu [55, 64], Kantıron, Kangran otu [74], Gantar otu, Koyunkıran, Kantarot[32], Kuzukıran [20, 32], Katran [1, 65, 82], Katran otu [1, 65, 78, 82], Gatran, Gatran otu, Gangren otu, Kangren otu, Gantıran, Kantıran, Kantoran [1, 65], Kantıran otu, Kızılıcık otu [75], Sanca otu [38], Dişice [61], Kantaron otu [41, 64, 73, 77, 78, 99], Kanotu, Kılıç otu, Mayasıl otu [20]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen mide ağrılarında [15, 16, 23, 27, 49, 55, 71, 75, 85, 87, 92, 93, 96], hemoroitte [23, 67, 75, 91], mide rahatsızlıklarında [68, 71, 73, 75, 91], öksürükte [91], iştah açıcı olarak [67, 88], romatizmada [67, 73], soğuk algınlığında [18, 53, 55, 66], verem [53], bağırsak parazitlerinde [20, 42, 53], kalın bağırsak iltihabında [23], böbrek taşında [55, 85], sakinleştirici olarak [20, 42, 43, 72, 85], idrar yolu rahatsızlıklarında, bronşitte, egzamada, mantar enfeksiyonlarında, kalp hastalıklarında, astımda, uykusuzlukta, safra kesesi rahatsızlıklarında, gastritte, göğüs hastalıklarında, tüberkülozda, faranjitte, enfeksiyona karşı, damar sertliğinde, yüz felcinde, iç kanamada [55], tansiyonda [55, 75], ince bağırsak iltihaplanmalarında [55, 71], idrar kaçırmada [18, 55], prostatta [74], gaz giderici olarak, depresyonda [18], terletici [18, 65], ağrı kesici olarak [18, 93], mide ülserinde [75, 88, 98], böbrek rahatsızlıklarında [70], kanama durdurucu [93], ishalde, kalın bağırsak sancısında [20, 38], sindirim

sistemi ağrılarında [82], şeker hastalığında [55, 70, 75, 78, 87], ülserde [18, 68, 71, 78], antibakteriyel olarak [71], yanıklarda, kanserde, sindirim sistemi hastalıklarında [65], ateş düşürücü olarak [65, 72], abdominal ağrılarda, sindirime yardımcı [35], yaralarda [35, 72], hazımsızlıkta [77], reflüde [78]; haricen yaralarda [15, 20, 23, 37, 49, 55, 68, 70, 71, 73, 75, 78, 82, 85, 91, 99], romatizmada [85, 91], mide ağrısında, iltihap önleyici [67], kanama durdurucu olarak [37, 55], cilt lekelerinde, güneş yanıklarında, yaralarda iltihap önleyici olarak [18], ağız kokusunda [1], hemoroitte [38], yanıklarda [20, 68, 71, 78, 82], abdominal ağrılarda, bölgesel ağrılarda, hayvanlarda meme iltihabında [71], adet ağrılarında [73], ağrı kesici olarak [82], apse olgunlaştırıcı olarak [20] kullanılmaktadır.

Çiçekleri, dahilen nefes darlığında [21, 81], mide ülserinde [1, 21, 30, 46, 55], mide ağrılarında [81, 89], kulak ağrılarında [81], veremde [53], soğuk algınlığında [1, 53], sakinleştirici olarak [27, 44], mide rahatsızlıklarında [55, 74], şeker hastalığında, ince bağırsak hastalığında [55], böbrek rahatsızlıklarında, idrar yolu enfeksiyonlarında, ishalde, akciğer kanserinde, hemastenoza [74], gastritte [46], dolaşım sistemi hastalıklarında [41], iştah açıcı olarak [32] kanserde, romatizmada, ateş düşürücü ve terletici olarak [1]; haricen yaralarda [1, 15, 21, 41, 46, 55, 66, 67, 74, 89], diş ağrılarında, cilt hastalıklarında [81], yanıklarda [1, 32, 55, 66, 67], mide ağrılarında [67], dudak uçüğünde ve çatlaklarında [55], aftta, romatizmada, kas ve eklem ağrılarında [74], iltihap önleyici, yatıştırıcı olarak [46], apseleri olgunlaştırmada [1] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, dahilen ülserde [61]; haricen alerjide [30], yanıklarda ve yaralarda [61] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen karaciğer, safra kesesi ve böbrek rahatsızlıklarında, depresyonda, sinirsel hastalıklarda, uykusuzluk ve huzursuzlukta [46], mide ülserinde, kadın hastalıklarında, bademcik iltihabında, diüretik, balgam söktürücü olarak [99], mide ağrısında [62]; haricen yaralarda [64] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü girişi, yol kenarları, 38°15'11"K, 30°54'26"D, 922 m, 12.06.2015, N.Y. Diker, HUEF 15051, Kozluçay Yaylası, Çardak kaya mevki, bahçe kenarları, 37°14'18"K, 31°20'22"D, 1577 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16024

**Yöresel Adı:** Kantaron (Aşağı Tırtar Köyü), Kantaron otu (Kozluçay Köyü)

### **1. Yöresel Kullanılışı:** Diz ağrısı

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon yapılır. Suyu zeytin yağı ile karıştırılır. 1 ay beklenir. Krem haline gelir. Dize sürülür. (Aşağı Tırtar Köyü)

### **2. Yöresel Kullanılışı:** Reflü ve boğaz ülseri

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** Bitki zeytin yağında bekletilir. Daha sonra yağ içilir. (Aşağı Tırtar Köyü)

### **3. Yöresel Kullanılışı:** Ağrı kesici olarak

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** Bitki zeytin yağında 15-20 gün bekletilir. Yağı ağrıyan yerlere sürülür. (Kozluçay Köyü)

### **4. Yöresel Kullanılışı:** Adet söktürücü olarak

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Kozluçay Köyü)

**5. Yöresel Kullanılışı:** Yanıklarda**Kullanılan Kısım:** Herba**Kullanım Şekli:** Bitki zeytin yağında bekletilir. Elde edilen yağ yanık üzerine sürülür. (Kozluçay Köyü)

*Jasminum fruticans L.***Teorik Bilgi**

**Familya:** Oleaceae

**Sinonim:** -

**Fitocoğrafik Bölgesi:** Akdeniz Elementi [19], Sayı yasemin, Yaban yasemini [20]

**Türkçe Adı:** Öküzgötü [47]

**Kullanılışlar:**

Dalları, haricen hayvanlarda kurt düşürücü olarak [47] kullanılmaktadır.

Çiçekli dalları, dahilen diüretik ve kurt düşürücü olarak [20] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü çıkışındaki mezarlığın çevresi, 38°14'18"K, 30°54'30"D, 1081 m, 17.05.2015, N.Y. Diker, HUEF 15052

**Yöresel Adı:** Kürtlük (Aşağı Tırtar Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Böbrek taşında

**Kullanılan Kısmı:** Yaprakları ve dalları

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Aşağı Tırtar Köyü)

## *Juniperus excelsa* Bieb.

### Teorik Bilgi

**Familya:** Cupressaceae

**Sinonim:** *Juniperus macropoda* Boiss., *Juniperus polycarpus* C. Koch, *Juniperus excelsa* var. *depressa* Schwarz [19]

**Türkçe Adı:** Karaardıç [30, 50], Dikenardıcı [50], Karaardıç giliği [16], Ardıç [26, 44, 57], Dikensiz ardıç [2], Andız [82], Çitandız [78]

### Kullanılışlar:

Meyveleri, dahilen soğuk algınlığı, bronşitte [50], öksürükte [16], diüretik olarak ve romatizmada [57] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen bronşitte [78] kullanılmaktadır.

Dalları, dahilen sindirim sistemi hastalıklarında [82]; haricen akciğer hastalıklarında [57] kullanılmaktadır.

Tohumları, dahilen böbrek taşında [44]; haricen yaralarda [26], romatizma ve bel ağrılarında [2] kullanılmaktadır.

Yaprakları, haricen hayvanlarda akciğer hastalıklarında [44] kullanılmaktadır.

### Bulgular

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Kaşıkara Köyü, köyün kuzeyindeki tepeler, 38°18'34"K, 30°50'37"D, 1120 m, 07.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15053, Aşağı Kaşıkara Köyü- Arazlı Köyü arası, 38°18'27"K, 30°48'12"D, 1330 m, 18.05.2016, N.Y. Diker, HUEF 16025., Tokmacık Köyü, Kocakoru mevki, Meşelik, 38°12'58"K, 30°37'36"D, 1325 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16026

**Yöresel Adı:** Ardıç (Akçaşar Köyü), Ardıç giliği (Akçaşar Köyü) ( Aşağı Kaşıkara Köyü)



**1. Yöresel Kullanılışı:** Şeker hastalığında

**Kullanılan Kısım:** Meyveleri

**Kullanım Şekli:** Çiğ olarak yenir. (Akçaşar Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Nefes darlığına

**Kullanılan Kısım:** Meyveleri

**Kullanım Şekli:** Ezip bal ile karıştırarak yenir. (Aşağı Kaşıkara Köyü)



*Juniperus oxycedrus* L. ssp. *oxycedrus*

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Cupressaceae

**Sinonim:** *Juniperus rufescens* Link [19]

**Türkçe Adı:** Ardıç [1, 15, 21, 23, 28, 33, 41-43, 47, 49, 60, 63, 65-68, 71, 73-75, 78, 82, 85, 86, 89, 92, 93, 99], Ardıçgeliği [15], Ardıçgiliği [15, 50], Dikenli ardıç [15, 22, 50, 52, 68, 73, 96], Ardıç giligilisi, Dikenli ardıç evi, Sariardıç, Sariardıçevi, Karakatran [50], Ardıç katranı [16, 50, 55], Tiken ardıcı [16, 22, 47, 50], Diken ardıcı giliği, Ayıandızı giliği, Gecimik, Gecimik çeciği, Anfız pekmezi, Eşek andızı, Bozandız, Ardıç pürü [16], Ardıç dikenli, Ardıç giligilisi, Sığanardıç, Sığanardıç düveni, Dikenliardıç düdemi, Hardıç [47], Çırtı, Çekem [22], Diken ardıcı [14, 23], Kokarardıç [23], Ardıç üzümü [53], Cicamuk, Menengiç, Çıtımık [24], Gilik [30], Katran ardıcı [20, 71, 82], Pıtık ardıcı [32], Andız [75], Bodur ardıç [73], Tikenli ardıç, Tiken ardıç [78]

**Kullanılışlar:**

Tohumları, dahilen böbrek taşında [21], şeker hastalığında [42]; haricen hemoroitte [85] kullanılmaktadır.

Kozalakları, dahilen astımda [14, 28, 41, 67], bronşitte [14, 89], mide ağrısında [14, 85], böbrek taşında [14, 68], şeker hastalığında [14, 68, 74], soğuk algınlığında, ülserde, balgam söktürücü olarak, tüberklozda [14] , idrar kaçırma [66], prostatta [68, 74], safra kesesi rahatsızlıklarında [68], kan temizleyici olarak [99], öksürükte [32, 75], nefes darlığında [65, 73], diüretik olarak, romatizmada [73] ve mide rahatsızlıklarında [33]; haricen romatizmada [67] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen şeker hastalığında [14]; haricen bazı kadın hastalıklarında, hemoroitte [23] ve diş ağrısında [75] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen hemoroitte [23, 63], soğuk algınlığında [23], öksürükte, bronşitte [23, 30], idrar yolu enfeksiyonlarında [30, 60], astımda [30, 65], safra kesesi taşlarında [65]; haricen ayak mantarında [23] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen bronşitte, soğuk algınlığında, diüretik olarak, mide ağrısında, sindirim sistemi ağrılarında [78]; haricen romatizmada [43] kullanılmaktadır.

Katranı, dahilen iç parazitlerde [68]; haricen egzamada, iltihap önleyici olarak [55], yaralarda [55, 73], sedef hastalığında [32], romatizmada [65], kırıklarda [73] kullanılmaktadır.

Dalları, dahilen şeker hastalığında, soğuk algınlığında [86], bronşitte [75]; haricen kızarıklıklarda [75] kullanılmaktadır.

Kök kabukları, dahilen kanserde [92] kullanılmaktadır.

*Juniperus oxycedrus* L. için;

Herbası, dahilen bronşitte, soğuk algınlığında, diüretik olarak, sindirim sistemi hastalıklarında [82]; haricen romatizmada [22] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen hemoroitte [49], mide rahatsızlıklarında [16] kullanılmaktadır.

Meyve ve yaprakları, dahilen hemoroitte, diüretik olarak [49] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen böbrek taşında [1, 15], hemoroitte [15, 16, 47, 50, 52, 53], dizürü [50], bronşitte [1, 16, 47, 50], soğuk algınlığında [16, 24, 47, 50], öksürükte [16, 24, 47, 50, 52], eklem kireçlenmelerinde, kataraktda, balgam söktürücü [16], hazmı kolaylaştırıcı olarak, şeker hastalığında, mide rahatsızlıklarında, böbrek enfeksiyonlarında [47], safra kesesi rahatsızlıklarında [53], nefes darlığında [24], hayvanlarda öksürükte [22], boğaz ağrısında, idrar kaçırma [52], kabızlıkta [93], astımda, mide ağrısında [1], romatizmada [1, 93]; haricen şişkinlikte [15], abdominal ağrılarda [16, 47], iştah kaybında [16], romatizmada [96] kullanılmaktadır.

Reçinesi, haricen yaralarda [15] kullanılmaktadır.

Katranı, dahilen hayvanlarda soğuk algınlığında, öksürükte ve soğuk algınlığında [16, 50], hemoroitte [16, 71], egzamada [52]; haricen apseleri olgunlaştırmada [50], yaralarda [50, 71], kırıklarda ve kemik çıkıklarında [22], hayvanlarda parazitlere karşı [20, 22, 52], cilt lekelerinde [1], egzamada [82], deri hastalıklarında [20, 82] kullanılmaktadır.

Uçucu yağı, dahilen böbrek taşında [47] kullanılmaktadır.

### **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü çıkışı, mezarlık çevresi, 38°14'20"K, 30°54'29"D, 1087 m, 17.05.2015, N.Y. Diker, HUEF 15054, Aşağı Kaşıkara Köyü, köyün kuzeyindeki tepeler, 38°18'27"K, 30°48'12"D, 1346 m, 07.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15055, Tokmacık Köyü, Koca koru mevki, meşelik, 38°12'58"K, 30°37'36"D, 1325 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16027.

**Yöresel Adı:** Andız (Aşağı Tırtar Köyü), Diken ardıç (Tokmacık Köyü), Diken ardıcı (Aşağı Kaşıkara Köyü)

#### **1. Yöresel Kullanılışı:** Şeker hastalığında

**Kullanılan Kısım:** Meyveleri

**Kullanım Şekli:** 4-5 çekirdek 1-2 bardak suda dekoksiyon olarak hazırlanır. 1 hafta günde bir bardak içilir (Aşağı Tırtar Köyü).

#### **2. Yöresel Kullanılışı:** Sinüzitte

**Kullanılan Kısım:** Meyveleri

**Kullanım Şekli:** Çiğ olarak yenir. (Tokmacık Köyü)

#### **3. Yöresel Kullanılışı:** Nefes darlığında

**Kullanılan Kısım:** Meyveleri

**Kullanım Şekli:** Ezip çiğ olarak ya da bal ile karıştırarak yenir. (Aşağı Kaşıkara Köyü)

***Malva neglecta* Wallr.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Malvaceae

**Sinonim:** *Malva rotundifolia* L. [19]

**Türkçe Adı:** Ebegümeçi [14-16, 20, 23, 24, 26, 27, 33, 35, 37-44, 47, 50, 53, 75, 79, 80, 83, 96], Tolik [83], Develik otu [16], Kömeç [16, 27, 32, 33, 38], Adaygüttü [47], Tolik [22, 34], Dolik, Ebemkümeçi, Ebemgümeçi, Ebemkovenci, Korkut, Berberu [22], Ebemkömeçi [22, 27, 31, 61], Ebemgümeçi [24, 27, 30, 31, 40, 53], Çoban yatağı [24], Ebegömeçi [28, 32, 46, 65, 75], Ebemgömeçi [40, 46], Tolik [57], Düye tabanı [93], Ebem kömeği [31], Gömeş [75], Ebem kömeçi [45], Ebem ekmeği [79], Ebelik [38], Karagöz ebegümeçisi, Küçük ebegümeçi [20]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen hemoroitte [16, 31, 40, 44], safra arttırıcı olarak [23], öksürükte [67], mide ağrısında [22, 31, 43, 67, 75, 76, 97], abdominal ağrılarda [22, 35, 40, 67], mide ülserinde [22, 31], hazmı kolaylaştırıcı olarak [22], diüretik [42, 80], idrar yolu enfeksiyonlarında [35, 42, 44], canlandırıcı olarak [41], sinüzitte, batın enfeksiyonunda, karaciğer hastalıklarında, ağrı kesici olarak [31, 37], şeker hastalığında [32, 65], tansiyonda [32], sindirim sistemi hastalıklarında, bronşitte, kolestrolde [65], enfeksiyonlara karşı [35, 37], kanserde [37], romatizmada [31, 37, 97], sedef hastalığında [26], bağışıklık sistemi güçlendirici olarak [75], ince bağırsak iltihabında [97], astımda [61]; haricen apseleri olgunlaştırmada [15, 16, 22-24, 40, 45], abdominal ağrılarda [16, 22], iltihap önleyici olarak [22, 31, 61], soğuk algınlığında, bronşitte, kabızlıkta [22], boğaz ağrısında [22, 46], kadınlarda kısırlıkta [22, 34, 35], yaralarda [22, 26, 35, 76, 97], şişliklerde [24], romatizmada [24, 28, 33, 40], hemoroitte [31, 34], bademcik iltihabında, vajinitte [40], vajinal mantar enfeksiyonlarında, hayvanlarda meme iltihabında [26], morluklarda, enfeksiyonlarda, eklem ağrılarında [45] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen abdominal ağrılarda [27, 47], mide ağrısında [14, 27], ağızdaki ağrıda [23], öksürükte, adet sancılarında, şeker hastalığında [53], kadın hastalıklarında

[27], hemoroitte [41], ağız, boğaz ve diş eti iltihaplarında [20, 79], solunum yolu hastalıkları [38], sindirim rahatsızlıklarında [30, 38], kanserde [30], koruyucu ve yumuşatıcı olarak [20]; haricen apseleri olgunlaştırmada [14, 20, 40, 50, 83, 96], abdominal ağrılarda [47, 50], yaralarda [22, 34, 38, 47, 75], kadınlarda kısırlıkta [22], mide ağrısında, soğuk algınlığında [14], kas ağrılarında, şişliklerde, karın ağrısında, doğum sonrası iltihabın dağıtılmasında, bebeklerde göbek bağı düşürmekte [53], boğaz ağrısında [46], romatizmada [93], ağrı kesici olarak [20, 79], hayvanlarda meme iltihabında [79] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, dahilen bronşitte, kanserde; dahilen ve haricen hemoroitte [39] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen hemoroitte [57], haricen abortif etkili olarak [23, 34, 38], boğaz ve bademcik iltihabında [46] kullanılmaktadır.

Dalları, dahilen abortif etkili olarak [20, 38] kullanılmaktadır.

### **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Ayvalı Köyü çıkışı, bahçe içi, habitat, 38°24'60"K, 31°03'43"D, 1339 m, 16.05.2015, N.Y. Diker, HUEF 15056, Aşağı Tırtar Köyü, Eğirdir Gölü kenarı, düzlük alanlar, 38°14'58"K, 30°53'54"D, 926 m, 12.06.2015, N.Y. Diker, HUEF 15057, Göçeali Köyü, yol kenarları, 38°17'34"K, 30°57'35"D, 948 m, 07.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15058, Kozluçay Köyü, köy içi, bahçe içi, 38°11'59"K, 31°17'11"D, 1155 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16028, Bağkonak Köyü, köy içi, bahçe içleri, 38°13'05"K, 31°16'31"D, 1147 m 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16029.

**Yöresel Adı:** Ebegümeçi (Ayvalı Köyü) (Gökçeali Köyü) (Kumdanlı Köyü) (Bağkonak Köyü) (Kuyucak Köyü), Ebemgömeçi (Kozluçay Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısında

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. Günde 1-2 bardak içilir. (Ayvalı Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısında

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** Ezilir. Un ile karıştırarak karına yakı olarak vurulur. (Gökçeali Köyü)

**3. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısında

**Kullanılan Kısım:** Yaprakları

**Kullanım Şekli:** Ezilir. Un ile karıştırarak karına yakı olarak vurulur. (Kumdanlı Köyü)

**4. Yöresel Kullanılışı:** Kadınlarda kısırlıkta

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** Tavada kavrulur. Sıcak olarak kasıklara konur. 1 hafta tekrarlanır (Kozluçay Köyü).

**5. Yöresel Kullanılışı:** Uterus iltihaplanmalarında

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon hazırlanır. Sıcak iken üzerine oturulur. İltihabı akıtır. (Bağkonak Köyü).

**6. Yöresel Kullanılışı:** Uterus iltihaplanmalarına

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon hazırlanır ve içilir (Kuyucak Köyü).

**7. Yöresel Kullanılışı:** İdrar yolu iltihaplanmalarında

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon hazırlanır ve sıcak iken üzerine oturulur. (Bağkonak Köyü)





***Marrubium globosum* Montbret&Aucher ex. Bentham ssp. *globosum***

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Lamiaceae

**Sinonim:** *Marrubium faucidens* Boiss. &Bal., *Marrubium condensatum* Boiss. &Noe ex Boiss.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** İran-Turan Element

**Endemizm:** Endemik [19]

**Türkçe Adı:** Amel otu, Beyaz şabla, Boz kulak, Boz şalba, İt sineği, Şalba [38]

**Kullanılışlar:**

*Marrubium globosum* Montbret&Aucher için;

Herbası, dahilen diüretik olarak, kalın bağırsak iltihabında, kalp hastalıklarında, ishalde ve abdominal ağrılarda [38] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Tokmacık Köyü yayla yolu, Bozdağ'a varmadan, 38°12'47"K, 30°56'54"D, 1479 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16030, Tokmacık Köyü, Koca koru mevki, meşelik, 38°12'58"K, 30°37'36"D, 1325 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16031.

**Yöresel Adı:** Basur otu (Tokmacık Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Hemoroitte

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır. Günde 1-2 bardak içilir. (Tokmacık Köyü)

## *Marrubium vulgare* L.

### **Teorik Bilgi**

**Familya:** Lamiaceae

**Sinonim:** *Marrubium ballotoides* Boiss. & Bal. [19]

**Türkçe Adı:** Yaraotu [39], Keklik otu [67], Köpeksiyan otu [68], Boz ot [18, 48], Mayasıl otu [18], Dağ çayı [71], Bozotu, İtsineği, Köpek otu, Kukasotu [20]

### **Kullanılışlar:**

Tim bitki, haricen apseleri olgunlaştırmada [39] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen mide ağrısında [67], diüretik ve göğüs yumuşatıcı olarak [18, 20, 48], böbrek taşında, prostatta, mide rahatsızlıklarında [68], ağrı kesici [18], gaz giderici olarak [20, 71] kullanılmaktadır.

### **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Kumdanlı Köyü, köy içi, bahçe içleri, 38°19'29"K, 30°58'43"D, 1005 m, 07.07.2015, N.Y. Diken, HUEF 15059.

**Yöresel Adı:** Boz otu (Kumdanlı Köyü)

#### **1. Yöresel Kullanılışı:** Hemoroitte

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır. Suyu ile bölgenin temizliği yapılır. (Kumdanlı Köyü)

*Morus nigra* L.\***Teorik Bilgi****Familya:** Moraceae**Sinonim:** -**Türkçe Adı:** Dut pekmezi [50], Karadut [1, 16, 18, 23, 27, 30, 35, 37, 41, 46, 50, 52, 53, 55, 57, 63, 64, 68, 71, 75, 77, 79, 85, 86, 88, 94], Armududu [16], Siyah dut [68], Umrudut [29], Dut [1, 43, 61, 79], Ekşi kara dut, şam dutu [75], Garadut [1], Karadut ağacı [20]**Kullanılışlar:**

Meyveleri, dahilen mide ağrısında, ağızdaki viral enfeksiyonlarda [50], kansızlıkta [1, 16, 61, 86], şeker hastalığında [1, 16, 41], gut hastalığında [16], astımda [55], boğaz ağrısında [18, 20], ağız yaralarında [18, 20, 37, 41, 46, 79], karaciğer rahatsızlıklarında [41], kolesterolde [41, 71], afrodisyak olarak [57], sarılıkta [35, 71], ishalde [88]; haricen aftta [23, 77], ağız yaralarında [30, 37, 43, 63, 64, 68], boğaz ağrısında [27], bebeklerde mantar enfeksiyonlarında [68], egzamada [35] kullanılmaktadır.

Dal kabukları, dahilen kadın hastalıklarında [52], şeker hastalığında [85], idrar yolu hastalıklarında [68], ateş düşürücü olarak, bağırsak parazitlerinde [18]; haricen kellikte [50] kullanılmaktadır.

Dalları, dahilen hemoroitte [85] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen şeker hastalığında [1, 20, 23, 30, 41, 53, 55, 68, 86], astımda [55], ateş düşürücü olarak [18, 20], bağırsak parazitlerinde [18], sarılıkta [1, 46], böbrek rahatsızlıklarında [94], kansızlıkta [1], diüretik olarak [20] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen abortif etkili olarak [23] kullanılmaktadır.

Kök ve kök kabukları, dahilen müsil ve tenya düşürücü olarak [20] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Yöresel Adı:** Ekşi Karadut (Yukarı Kaşıkara Köyü), Karadut (Merkez)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Ağız yaralarına

**Kullanılan Kısmı:** Meyveleri

**Kullanım Şekli:** Dekoksasyon olarak hazırlanır. Bir kaşık içilir. (Yukarı Kaşıkara Köyü) (Merkez)



*Nigella arvensis* L. var. *microcarpa* Boiss. \*

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Ranunculaceae

**Sinonim:** *Nigella cretensis* Stev. [19]

**Türkçe Adı:** Çörek otu [46], Yabani çörek otu [20]

**Kullanılışlar:**

*Nigella arvensis* L. var. *glauca* Boiss. için;

Tohumları, dahilen mide hastalıklarında, kansızlıkta, bağışıklık sistemini güçlendirici ve süt yapıcı olarak [46] kullanılmaktadır.

*Nigella arvensis* L. için;

Tohumları, dahilen diüretik olarak [20] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Tokmacık Köyü, Bucak içi mevkii, tarla içi, bahçe içi, 38°13'02"K, 30°58'44"D, 1165 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16032.

**Yöresel Adı:** Çörek otu (Tokmacık Köyü) (Bağkonak Köyü) (Kurusarı Köyü) (Hüyükli Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Adet sancısında

**Kullanılan Kısmı:** Tohumları

**Kullanım Şekli:** Bir hafta öncesinden günde bir çay kaşığı yenir. (Tokmacık Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Soğuk algınlığında

**Kullanılan Kısım:** Tohumları

**Kullanım Şekli:** Balla karıştırılıp yenir. (Bağkonak Köyü)

**3. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısında

**Kullanılan Kısım:** Tohumları

**Kullanım Şekli:** Ezilerek yağı çıkarılır. İçilir. (Kurusarı Köyü) (Hüyükli Köyü)



***Onopordum sibthorpiatum* Boiss.& Heldr.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Asteraceae

**Sinonim:** *Onopordum macracanthum* sensu Sibth. & Sm.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** Doğu Akdeniz Element [19]

**Türkçe Adı:** Kalgan [20]

**Kullanılışlar:**

*Onopordum* sp. için;

Tüm bitki, ateş düşürücü, iştah açıcı ve diüretik olarak; tohumları ise karaciğer hastalıklarında kullanılmaktadır [20].

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Tokmacık Köyü, mezarlık içleri, 38°13'30"K, 30°59'30"D, 1141 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16033

**Yöresel Adı:** Galgan (Aşağı Kaşıkara Köyü), Kalgan Dikeni (Akçaşar Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Baş ve karın ağrısına

**Kullanılan Kısım:** Kapitulumları

**Kullanım Şekli:** Ezilir. Hap gibi yutulur. (Aşağı Kaşıkara Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Baş ve karın ağrısına

**Kullanılan Kısım:** Kökü

**Kullanım Şekli:** Çiğ olarak yenir. (Akçaşar Köyü)

*Papaver somniferum L.\**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Papaveraceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Haşkeş [28, 47], Haşhaş [18, 20, 28, 46, 52, 62], Haşhaş kozalağı [55], Haşes, Haşgeş [46]

**Kullanılışlar:**

Tohumları, dahilen mide ülserinde [52], uyku verici olarak [55]; haricen yaralarda [47] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen uyku verici [20, 55], ağrı kesici olarak [18, 20]; haricen ağrı kesici olarak [20, 28] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen diş hastalıklarında [62] kullanılmaktadır.

Lateksi, dahilen öksürük kesici olarak [55] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen damar açıcı, uyku verici olarak [46] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Merkez, Aşağı Pazar Mahallesi, ev bahçeleri, 38°17'39"K, 31°10'48"D, 1002 m, 19.05.2015, N.Y. Diker, HUEF 15060.

**Yöresel Adı:** Afyon sütü (Hüyüklü Köyü) (Merkez) (Körküler Köyü), Haşkeş (Akçaşar Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Öksürük kesici olarak

**Kullanılan Kısmı:** Lateks

**Kullanım Şekli:** Mercimek büyüklüğünde emilir (Hüyüklü Köyü) (Merkez)



**2. Yöresel Kullanılışı:** Ağrı kesici olarak

**Kullanılan Kısım:** Meyve kabukları

**Kullanım Şekli:** Kaynayan suya kabukları atılır. Su ılıyınca içine 3-4 saat oturulur. (Akçaşar Köyü)

**3. Yöresel Kullanılışı:** Ağrı kesici olarak

**Kullanılan Kısım:** Lateksi

**Kullanım Şekli:** Mercimek tanesi kadarı yutulur. (Körküler Köyü)



***Peganum harmala L.***

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Zygophyllaceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Üzerlik [1, 2, 20, 24, 27, 28, 33, 38, 46, 47, 57, 59, 62-64, 67, 71, 75, 96, 98], Nazar otu [26, 45, 61], Üzerlik otu [1, 38], Özeğelik, Nazarlık, Nazarlık otu [1], Yüzerlik [27], Uzerlik [22], Yabani sedef otu [20]

**Kullanılışlar:**

Hemoroitte [46], Şeker hastalığında, mide ağrısında, taşikardide, tansiyon düşürücü olarak, nasır ve siğil için, fizyolojik rahatsızlıklarda [1] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen epilepside [33], haricen tonik olarak [59], hemoroitte [24, 33] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen mide ağrılarında [75], hemoroitte [33, 63]; haricen romatizma ağrılarında [28] kullanılmaktadır.

Tohumları dahilen dizüride [47], mide ağrısında [22], prostatta, idrar kaçırma [96], romatizmada [27], terletici olarak [98], sakinleştirici olarak [57, 98], depresyonda, epilepside [57], akciğer hastalıklarında [26], bağırsak parazitlerinde [38, 98], menstural diüretik olarak [38], hemoroitte [20, 38, 71, 98], öksürükte, balgam söktürücü olarak [45, 61]; haricen egzamada, hemoroitte [62] kullanılmaktadır.

Kökler, dahilen hemoroitte [96], sakinleştirici olarak [38]; haricen hemoroitte [64] kullanılmaktadır.

Yaprakları ve tohumları, haricen hemoroitte [2] kullanılmaktadır.

Kökleri ve tohumları, dahilen kurt düşürücü, adet söktürücü, uyutucu, terletici ve yatıştırıcı olarak kullanılmaktadır [20].

## Bulgular

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü, Eğirdir Gölü kenarı, düzlük alanlar, 38°14'58"K, 30°53'54"D, 926 m, 12.06.2015, N.Y. Diker, HUEF 15061.

**Yöresel Adı:** Kurt otu (Aşağı Tırtar Köyü), Üzerlik (Yukarı Tırtar Köyü)

### 1. Yöresel Kullanılışı: Sinek larvalarını çıkarmakta

**Kullanılan Kısmı:** Tohum

**Kullanım Şekli:** Ateş kuru üzerine iç yağı konulur. Yanan yağ ve tohumun tütsü buharına eğilir. Larvalar dumanı görünce bırakıldığı bölgeden dökülmeye başlar. (Aşağı Tırtar Köyü)

### 2. Yöresel Kullanılışı: Hemoroitte

**Kullanılan Kısmı:** Tohumları

**Kullanım Şekli:** Tohumlar kavrulur, ezilir ve toz haline getirilir. Her gün 1 çay kaşığı tozdan yutulur. (Yukarı Tırtar Köyü)

### 3. Yöresel Kullanılışı: Sinek larvalarını çıkarmakta

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Bitki yakılır. Dumanı üzerine eğilir. Kurtlar bırakıldıkları yerden dökülmeye başlar. (Bahtiyar Köyü)

*Plantago lanceolata* L.

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Plantaginaceae

**Sinonim:** *Plantago eriophora* Hoffmanns. & Link, *Plantago lanuginosa* Bastard, *Plantago fornicata* C. Koch, *Plantago byzantina* C. Koch, *Plantago orientalis* Stapf var. *lycia* Stapf [19]

**Türkçe Adı:** İlan dili [83], Bağıyaprağı [20, 100], Sınır otu [38, 50, 55, 64, 71, 85, 89, 96], Siyilliyaprak [16], Kesikotu [51, 55, 67], Uzun damarotu [51], Yılan dili [51, 57], Yedidamar otu [66], Sınırlı ot [38, 46, 51, 53, 55, 67, 69, 70, 85], Kırksınır [23], Yaraotu [38, 67], Yedidamar [67], Siğil otu [53], İtdili, Beşparmak otu [24], Damar otu [55, 71, 75], Damarlı ot [55, 69], Kırkdamar otu [41, 71, 75], Poğa yaprağı [26], Pağa yaprağı [45], Yılan dili [72], Bağı yaprağı, Kırkbahar [33], Kırkdilim otu [38], Marşal otu, Sivri silik otu [61], Dar yapraklı sınırlı ot, Sınırlı yaprak, Ateş yaprağı [20]

**Kullanılışlar:**

Yaprakları, dahilen mide bozukluğunda [83], astımda [51, 55], mide rahatsızlıklarından [53, 57], bronşitte [53], hemoroitte [24, 76, 97], nefes darlığında [24], şeker hastalığında [24, 76], mide ağrısında [24, 55, 76, 85, 97], sakinleştirici olarak, gastritte [85], tüberkülozda [55], ülserde [55, 61], altını ıslatan çocuklarda [46], balgam söktürücü olarak [20, 26, 72], bademcik iltihabında [26], idrar yolu enfeksiyonlarında [26, 35], damar sertliğinde [75], damar tıkanıklığında [35], diüretik olarak [20, 72], büzücü olarak [61], kabızlıkta [20]; haricen apseleri olgunlaştırmada [16, 20, 23, 33, 35, 38, 41, 50, 63, 64, 66, 67, 71, 83, 85], hayvanlarda kurt düşürücü olarak, rahim kanserinde [83], yaralarda [20, 26, 33, 35, 38, 45, 46, 51, 53, 55, 61, 67, 71, 72, 75, 76, 83, 89, 96, 97, 100], yanıklarda, berelerde [51], egzamada [51, 66], siğillerde [53], kanama durdurucu olarak, arı sokmasında [55] iltihap önleyici olarak [46, 55, 60], isilikte [64], ateş düşürücü olarak [45] kullanılmaktadır.

Çiçekleri ve yaprakları, dahilen mide ağrısında [66] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen damar tıkanıklığında [67], öksürükte, bronşitte, balgam söktürücü olarak [55], mide ağrısında [69], ishalde (çocuklarda) [70]; haricen abseleri olgunlaştırmada, yaralarda [69] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen astımda [91], mide rahatsızlıkları [57] kullanılmaktadır.

Tohumları, dahilen hemoroitte, mide ağrısında [85], ishalde [46, 85] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Terziler Köyü çıkışı, yol kenarlar, 38°22'08"K, 31°05'07"D, 1224 m, 15.05.2016, N.Y. Diker, HUEF 16034, Yalvaç çıkışı, 1 Km sonra, yol kenarları, 38°15'59"K, 31°10'55"D, 1078 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16035

**Yöresel Adı:** Sınırlı ot (Sücüllü Kasabası), Siğil otu (Kozluçay Köyü) (Terziler Köyü)

### **1. Yöresel Kullanılışı:** Yara iyi edici olarak

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Suda hafif pişirilir. Yara üzerine lapa olarak sarılır. (Sücüllü Kasabası)

### **2. Yöresel Kullanılışı:** Dizdeki romatizma ağrılarına

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Dize doğrudan sarılır. Yara açar. İltihabı akıtır. (Kozluçay Köyü)

### **3. Yöresel Kullanılışı:** Çıban olgunlaştırıcı

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Çıban üzerine doğrudan sarılır. (Terziler Köyü)

*Plantago major* L. ssp. *intermedia* (Gilib.) Lange

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Plantaginaceae

**Sinonim:** *Plantago intermedia* Gilib., *Plantago major* L. ssp. *pleiosperma* Pilger [19]

**Türkçe Adı:** Kırksinir [23, 59], Beşdamarotu [84, 91], Yedidamar [67, 84], Damar yaprağı, [84], Sıtmaotu [15], Sinirliot [23, 46, 55, 67, 71, 81, 82], Sinirotu [18, 23, 24, 40, 55, 62, 68, 71, 81, 88, 89], Sinirliyaprak [20, 23, 24, 81], Siyilotu, Bağotu, Duvarula [50], Bağa yaprağı [20, 30, 31, 37, 50], Hava yaprağı [30, 50], Eşekyağı [16], Kırkdamarotu [16, 41, 86, 92], Siyil yaprağı, Kevgirotu [47], Katırtırnağı [22], Damarotu [52, 55, 57, 71-73, 82], Sinirsek yaprağı, Sinsek yaprağı, Siysek yaprağı, Sümürşük, Şimşekotu, Şimşek yaprağı, Şortuk [52], Yaraotu [52, 67], Bağ yaprağı [23, 93], Kırkdilim, Pelvanotu, Siğillik otu, Siyilli yaprak [23], Sinir yaprağı [23, 40], Kesikotu [67], Kırksinir otu [24, 65, 82], Nasırlı yaprak [24], Damarlı ot [24, 55], Köpekdişi [89], Siğil otu [40], Beyaz bıçak otu [98], Beşparmak otu [71], Kırkbaş [82], Büyük sinirli otu, Ateş yaprağı [20]

**Kullanılışlar:**

Kökleri, dahilen akciğer hastalıklarında [81] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen mide ağrısında [30, 81, 82], mide ülserinde ve mide rahatsızlıklarında [50], tüberkülozda, ülserde [55], sakinleştirici olarak [68], astımda [86], kan temizleyici, şeker hastalığında, göğüs yumuşatıcı olarak [46], kanserde [92], bronşitte, alerjide, kaşıntı ve isilikte, akne [82]; haricen iltihap önleyici olarak [41, 55, 62, 81], romatizmada [81], apseleri olgunlaştırmada [16, 22, 24, 31, 46, 47, 50, 97], diş ağrısında [24], yaralarda [30, 46, 55, 68, 73, 82, 89], eklem ağrısında [86], egzamada [31], arı sokmalarında [73] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen uterus iltihaplarında [40], bronşitte, mide ağrısında, alerjide, akne, kaşınıda ve isilikte [82]; haricen mide ağrısında [47], apseleri olgunlaştırmada [86], yaralarda [82] kullanılmaktadır.

Tohumları, dahilen kanserde [55], sakinleştirici olarak [68] kullanılmaktadır.

Çiçekleri, dahilen kadın hastalıklarında [30] kullanılmaktadır.

*Plantago major* L. için;

Yaprakları, dahilen mide ağrısında [71, 84, 88], boğaz ağrısında [52], hemoroitte [52, 72], hazmettirici olarak, ülserde [71], bağırsak rahatsızlıklarında, enfeksiyonlarda, mide rahatsızlıklarında, iç hastalıklarda, sinüzitte, tansiyonda, soğuk algınlığında, böbrek taşında [72], uterus iltihaplarında, kaşıntıda [37], diüretik, kabızlıkta, balgam söktürücü, göğüs yumuşatıcı olarak [20] ; haricen apseleri olgunlaştırmada [15, 20, 23, 40, 52, 57, 67, 71, 83, 84, 91], mide ağrısında [84], yaralarda [20, 52, 57, 67, 83, 98], hemoroitte [23, 52], iç kanamalarda, güneş çarpmasında ateş düşürücü olarak [23], gözdeki bulanıklıkta [71] kullanılmaktadır.

Tohumları, dahilen sıtmada [15], hemoroitte [23, 72], bağırsak rahatsızlıklarında, enfeksiyonlarda, mide rahatsızlıklarında, iç hastalıklarda, sinüzitte, tansiyonda, soğuk algınlığında, böbrek taşında [72] kullanılmaktadır.

Meyvesi, dahilen balgam söktürücü olarak [52]; haricen boğaz ağrısında [52], kullanılmaktadır.

Çiçekleri, dahilen mide rahatsızlıklarında [91], kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen damar tıkanıklığında [67], balgam söktürücü olarak, diüretik, sinirsel hastalıklar, damar sertliği, sivilcede, göğüs yumuşatıcı olarak [18], mide ağrısında, diş ağrısında [93], kanserde [65] apseleri olgunlaştırmada [59]; haricen böcek sokmalarında [18], ihtihap önleyici ve kanama durdurucu olarak [93], egzamada [65] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen adet döneminde kanama miktarının düzenlenmesinde [23] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Kozluçay Köyü, köy içi, bahçe içleri, 38°11'59"K, 31°17'11"D, 1155 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16036, Bağkonak Köyü, köy içi, bahçe içi, 38°13'05"K, 31°16'31"D, 1147 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16037.

**Yöresel Adı:** Siğil otu (Bağkonak Köyü) (Kozluçay Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Olgunlaşmış çibana yara iyi edici olarak

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** Yaprakları yara üzerine sarılır (Bağkonak Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Dizdeki romatizma ağrılarına

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** Dize doğrudan sarılır. Yara açar. İltihabı akıtır. (Kozluçay Köyü)



*Plantago major* L. ssp. *major*

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Plantaginaceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Singer yaprağı [21], Bağ yaprağı [27, 33, 44, 100], Belhavis [100], Siyilotu, Sınırlı kalabak, Bey yaprağı, Sınırlıbey yaprağı [50], Siyilyaprağı [47, 50], Damarotu [16, 21, 45, 51, 55, 58], Damaryaprağı, Kırksinir, Altıparmakotu [16], Sınırlı yaprak [47, 70], Yaraotu [25, 47, 51], Sinirotu [51, 55, 80, 85], Kesikotu [51, 55], Katır tırnağı [51], Boğa yaprağı [22, 96], Sınırlıot [22, 27, 32, 53, 55, 70, 74, 85], Bağa yaprağı [22, 31], Supazısı, Amin [22], Siğilotu [14, 22, 39, 40, 53], Yedidamar otu [16, 66], Damarlı ot [27, 55], Çığarca [27], Karakabarcık [85], Bağ otu [95], Keskinotu [55], Gazyağı otu [34], Tuğrak [29], Singir otu [58], Kırksinir otu [32, 60], Cevahız [26], Kırkbahar [33], Sınırlı otu [60], Marşal otu, Babadeşen [61]

**Kullanılışlar:**

Yaprakları, dahilen kalp ve damar hastalıklarında [21], mide ağrısında [22, 31, 47, 66], böbrek rahatsızlıklarında, tüberkülozda [51], astımda [32, 51, 55], şeker hastalığında [51, 55, 70], hemoroitte [22], kanserde [66, 80], prostatta, idrar yolu enfeksiyonlarında [27], sakinleştirici olarak [85], göğüs yumuşatıcı olarak [95], soğuk algınlığında [55], uterus iltihaplarında [40], ülserde, nefes darlığında [31], hazmı kolaylaştırıcı olarak [61]; haricen yaralarda [16, 21, 22, 25, 26, 32-35, 45, 50, 53, 55, 58, 61, 76, 96, 100], yanıklarda [21, 45], apseleri olgunlaştırmada [14, 16, 21, 22, 27, 31, 33, 35, 47, 50, 51, 55, 66, 74, 85, 95-97], ödemde [16], iltihap önleyici olarak [34, 51], yılancık hastalığında [22], romatizmada [14, 31], egzamada [66], mide rahatsızlıklarında [53], kanserde [80], kanama durdurucu olarak [32, 55], nasırda, guatrda [55], böcek sokmalarında [29], dolama hastalığında [40], ishalde, hemoroitte [44], kurdeşende [31], damar tıkanıklığında, idrar yolu enfeksiyonlarında [35] ve akne de [60] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, haricen apseleri olgunlaştırmada [16] kullanılmaktadır.

Tohumları, dahilen diş ağrılarında [51], mide ağrısında, idrar yolu enfeksiyonlarında, ishalde [27], kanserde [55], bronşitte, ağrı kesici olarak [31] ve hemoroitte [58] kullanılmaktadır.

Çiçekleri, dahilen mide ağrısında [66], ishalde [85] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen ülserde [27], kan temizleyici olarak [55], mide rahatsızlıklarında [34, 58], mide ağrısında [70], idrar yolu enfeksiyonlarında [58, 60], romatizmada, saç dökülmesine karşı, sedef hastalığında, damar tıkanıklığında [58], böbrek taşında [60]; haricen ağız kokusunda ve kaşıntıda [60] kullanılmaktadır.

### **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Kozluçay Köyü, köy içi, bahçe içleri, 38°11'59"K, 31°17'11"D, 1155 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16038.

**Yöresel Adı:** Siğil otu (Kozluçay Köyü)

#### **1. Yöresel Kullanılışı:** Dizdeki romatizma ağrılarına

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Dize doğrudan sarılır. Yara açar. İltihabı akıtır. (Kozluçay Köyü)

***Punica granatum L.\****

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Punicaceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Nar [20, 23, 50, 51, 57, 60, 62, 65, 71, 86, 88, 94], Hicaz narı [65, 77]

**Kullanılışlar:**

Meyveleri, dahilen hemoroitte [50], afrodisyak ve bağışıklık sistemi güçlendirici olarak [57], şeker hastalığında [65, 71], ishalde [60, 88], sindirim sistemi hastalıklarında [65] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen böbrek taşlarında [51] kullanılmaktadır.

Meyve kabuğu, dahilen ishalde [20, 23, 94], şeker hastalığında, mide rahatsızlıklarında [23], mide ağrısında, ülserde [60]; haricen iltihap önleyici olarak [60] kullanılmaktadır.

Çiçekleri ve tohumları, dahilen bağışıklık sistemini uyarıcı olarak [86] ve ishalde [20] kullanılmaktadır.

Çiçekleri, dahilen şeker hastalığında, tansiyonda, soğuk algınlığında, öksürükte, diüretik ve canlandırıcı olarak, kireçlenmede, kanserde [60] kullanılmaktadır.

Tohumları, dahilen şeker hastalığında [77] kullanılmaktadır.

Dahilen bağırsak parazitlerinde [62] kullanılmaktadır.

Ağaç kabukları, dahilen bağırsak parazitlerinde [20] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Yöresel Adı:** Nar (Merkez) (Aşağı Kaşıkara Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** İshale bağlı bağırsak kraplarında

**Kullanılan Kısım:** Meyve kabukları

**Kullanım Şekli:** Gölgede kurutulmuş meyve kabuklarından taze olarak toz edilir. Tozdan bir tatlı kaşığı su ile yutulur. (Merkez)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Şeker hastalığında

**Kullanılan Kısım:** Meyve kabukları

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon yapılır. Günde bir bardak içilir. (Aşağı Kaşıkara Köyü)



*Quercus cerris* L. var. *cerris*

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Fagaceae

**Sinonim:** *Quercus tournefortii* Willd., *Quercus pseudocerris* Boiss., *Quercus tukhtensis* Czech.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** Akdeniz Elementi [19]

**Türkçe Adı:** Kara meşe [14], Palamut meşesi [55], Meşe [26, 44, 55], Çalı meşesi, Uzgurt, Saçlı meşe [1, 65], Deli azat meşesi [1]

**Kullanılışlar:**

Kök kabukları, dahilen hemoroitte [14] kullanılmaktadır.

Dalları, dahilen ishalde [44] kullanılmaktadır.

Kökleri, haricen yanıklarda [1, 65], yaralarda, apseleri olgunlaştırmada [1] kullanılmaktadır.

Yaprakları, haricen mantar enfeksiyonlarında [26] kullanılmaktadır.

*Quercus cerris* L. var. *austriaca* (Wild.) Loudon için;

Kabukları, haricen mantar enfeksiyonlarında [55] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen prostatta [55] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Tokmacık Köyü, Koca koru mevki, meşelik, 38°12'58"K, 30°37'36"D, 1325 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16039.

**Yöresel Adı:** Pelit (Tokmacık Köyü),

**1. Yöresel Kullanılışı:** Hayvanlarda ishale karşı

**Kullanılan Kısmı:** Mazısı

**Kullanım Şekli:** Kırılır. İçi hayvana yedirilir. (Tokmacık Köyü)



*Quercus coccifera* L.

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Fagaceae

**Sinonim:** *Quercus rigida* Willd., *Quercus calliprinos* P.B. Webb, *Quercus fenzi* Kotschy, *Quercus palaestina* Kotschy, *Quercus coccifera* L. var. *calliprinos* (P.B. Webb) Boiss., *Quercus coccifera* L. ssp. *calliprinos* (P.B. Webb) Menitsky, *Quercus coccifera* L. ssp. *arcuata* (DC.) Tomaselli

**Fitocoğrafik Bölgesi:** Akdeniz elementi [19]

**Türkçe Adı:** Pinar [1, 47, 65, 78, 82, 86], Pırnal çalısı [14], Bodur ağaç [86], Pelit [1, 86], Dikenli pinar [63], Meşe [46], Dikenli pinar [64], Pinar meşesi [65], Pıynar [77], Piynar, Piynar meşesi [1, 78, 82], Azat peliti [1], Kermes meşesi, Kırmız meşesi [20]

**Kullanılışlar:**

Sürgünleri, dahilen şeker hastalığında [47] kullanılmaktadır.

Kök kabukları, haricen yanıklarda [14] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen şeker hastalığında [14, 65], hemaroitte, böbrek taşında [86], yanıklarda, kolesterolde [65]; haricen yaralarda [63, 64, 82] ve yanıklarda [77, 82] kullanılmaktadır.

Dalları, dahilen şeker hastalığında [14], ishalde [86] kullanılmaktadır.

Tohumları, dahilen hemaroitte [86] kullanılmaktadır.

Kabuk, meyve ve yaprakları, dahilen ses kısıklığında ve hemoroitte [46] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen yanıklarda, şeker hastalığında, kolesterolde [65] kullanılmaktadır.

Dahilen şeker hastalığında, apseleri olgunlaştırmada [1], yanıklarda ve yaralarda [1, 78], ishalde [78] kullanılmaktadır.

Kabukları, ishalde, kuvvetlendirici ve yaralarda iltihap önleyici olarak [20] kullanılmaktadır.

### **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Tokmacık Köyü, Koca koru mevki, meşelik, 38°12'58"K, 30°37'36"D, 1325 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16040.

**Yöresel Adı:** Palamut ağacı (Yukarı Tırtar Köyü), Pelit (Tokmacık Köyü), Pinar (Aşağı Kaşıkara Köyü)

#### **1. Yöresel Kullanılışı:** Hemoroitte

**Kullanılan Kısım:** Kök kabukları

**Kullanım Şekli:** Güneş görmeyen köklerin kabukları dekoksiyon yapılır. O bölgeye uygulanır. (Yukarı Tırtar Köyü)

#### **2. Yöresel Kullanılışı:** Şeker hastalığında

**Kullanılan Kısım:** Tohumları

**Kullanım Şekli:** Her gün 1-2 tane yenir. (Tokmacık Köyü)



***Quercus ithaburensis* Decne ssp. *macrolepis* (Koschy) Hedge & Yalt.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Fagaceae

**Sinonim:** *Quercus aegilops sensu* Willd., *Quercus pyrami* Kotschy, *Quercus ehrenbergii* Kotschy, *Quercus ungeri* Kotschy, *Quercus vallonea* Kotschy, *Quercus macrolepis* Kotschy, *Quercus graeca* Kotschy

**Fitocoğrafik Bölgesi:** Doğu Akdeniz elementi [19]

**Türkçe Adı:** Meşe [1], Pelit [20, 86], Palamut meşesi [1, 20, 65, 88], Palamut, Hakiki palamut, Esas palamut [1, 65], Azat, Çakır meşesi, Azat meşesi, Kabadal [1], Palut, Pelit [20]

**Kullanılışlar:**

Tohumları, dahilen ishalde [20, 86], solunum yolu hastalıklarında [65], soğuk algınlığında [1, 65] kullanılmaktadır.

Meyvesi, dahilen iştah açıcı olarak ve ishalde [88] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Kaşıkara Köyü ile Arızlı Köyü arası, 38°18'27"K, 30°48'12"D, 1330 m, 18.05.2016, N.Y. Diker, HUEF 16041.

**Yöresel Adı:** Meşe peliti (Aşağı Kaşıkara Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Şeker hastalığında

**Kullanılan Kısmı:** Tohumları

**Kullanım Şekli:** Çiğ olarak yenir. (Aşağı Kaşıkara Köyü)

***Rosa canina* L.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Rosaceae

**Sinonim:** *Rosa collina* Jacq., *Rosa caucasica* Pallas, *Rosa corymbifera* Borkh., *Rosa dumetorum* Thuill., *Rosa klukii* Besser, *Rosa urbica* Leman, *Rosa deseglisei* Bor., *Rosa tomentella* Leman var. *acuta* (Crepin) Christ [19]

**Türkçe Adı:** Kuşburnu [1, 2, 14, 16, 20, 21, 23-28, 30-33, 38-47, 50, 52, 53, 55, 57, 59-63, 65-68, 70-72, 74, 75, 78, 80-83, 85, 87, 89, 93, 99, 100], Domuzturpu [83], Şilan [22, 25, 34, 35, 83, 96], Köpek gülü [20, 52, 55, 66, 75, 81, 87, 89], Yaban gülü [1, 20, 52, 55, 75, 81, 87, 91], Köpek dikenini [50, 98], İtburnu [1, 14, 16, 18, 20, 23, 24, 27, 45, 47, 59, 65, 67, 71, 78, 82], Yabanigül [20, 39, 47, 55, 73, 85, 87], Öküzgötü [47, 71, 85], Kür [47], Karakuşburnu, Karadiken [22], Köpekgötü dikenini [52], İtgülü [1, 14, 23, 63, 65, 68, 73], Deli gül [68, 73, 75, 91], Öküzgülü, Şeytangülü [91], Gülburnu [20, 23, 41], Gül çalısı, İtüzümü, Pisiburnu [23], Gülbüzük, Sıtmagülü [67], Gül [37, 96], Purç [80], Gülbubusu [55, 85], Öküzgözü [85], Gözkıvıştran, Gültikeni, Gül buğucuğu [55], Şıpka [74], İlan, [56], Gelin göbeği [93], Delice gül [92], Kozalak, Kozalak ağacı [1, 65], Köpek kürü [75], , Kuşburnusu [73], Gül elması, Şillan[20]

**Kullanılışlar:**

Hipantiyumu, dahilen hemoroitte [21, 74], mide rahatsızlıklarında, şeker hastalığında, böbrek rahatsızlığına, soğuk algınlığında, damar sertliğinde [74] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen hemoroitte [14, 22-24, 33, 34, 47, 50, 52, 60, 63, 66, 67, 75, 81, 83, 85, 91, 96], diüretik olarak, kabızlığa karşı [100], mide ağrısında [14, 23, 24, 67, 81, 87, 96], astımda [14, 23, 25, 55, 66, 70, 75, 81, 85], şeker hastalığında [20, 23, 24, 28, 33, 42, 44, 45, 47, 52, 53, 56, 57, 61, 66, 71, 81, 92, 98], öksürükte [16, 22, 41, 45, 47, 55, 61, 70, 71, 76, 85, 96, 97], bronşitte [16, 23, 39, 40, 42, 52, 55, 67, 85, 98, 99], abdominal ağrılarda [23, 27, 47], romatizmada [31, 47, 85], kalp hastalıklarında [14, 24, 47, 85], soğuk algınlığında [2, 14, 18, 27, 28, 30, 34, 35, 38, 41, 44-47, 55, 56, 60, 61, 68, 70, 71, 73, 75, 76, 87, 89, 97], göz yorgunluğunda, safra kesesi taşlarında ve iltihaplarında [52], mide rahatsızlıklarında [2, 33, 52, 91], böbrek taşında [23, 35, 39,

52, 53], ülserde [14, 39, 52, 85], sedef hastalığında, gaz giderici olarak, göğüs ağrısında, tansiyonda [14], kanserde [14, 85], egzamada [66, 85], idrar yolu enfeksiyonlarında [66], böbrek rahatsızlıklarında [23, 85], mide kanserinde, canlandırıcı olarak, abdominal sarkmalarda, iç hastalıklarda [23], afrodizyak olarak [23, 56, 57], ishalde [20, 27, 67, 87], sarılıkta, sıtmada [67], balgam söktürücü olarak [35, 85], bağışıklık sistemi güçlendirici olarak [20, 25, 55], nefritte, safra kesesi hastalıklarında [55], bağırsak kanamasında [68], boğaz ağrısında, baş ağrısında, sarada [56], kolesterolde [56, 57], nefes darlığında [31, 33, 40], uterus iltihaplarında [40], bademcik iltihabında [41], iştah açıcı olarak [71], kilo vermede yardımcı [32], kurt düşürücü olarak [60], tansiyonda [62]; haricen hemoroitte [22, 26, 35, 50], yaralarda [23], iltihap önleyici olarak [42, 44], mantar enfeksiyonlarında [75] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen soğuk algınlığında, abdominal ağrıda [47], öksürükte [22, 47], bronşitte [22], hemoroitte [22, 27, 47, 50, 52], böbrek taşında [14, 91], kadınlarda kısırlıkta [14], şeker hastalığında [66, 80], mide problemlerinde [91], hayvan hastalıklarında [34], sarılıkta [41], nefes darlığında, romatizmada [31]; haricen hemoroitte [22, 50], romatizma ağrularına karşı [23] kullanılmaktadır.

Kökteki tümörler, dahilen hemoroitte ve ishalde [23] kullanılmaktadır.

Dalları, dahilen öksürükte (çocuklarda), mide ağrısında (çocuklarda) [83], şeker hastalığında [25], kalp hastalıklarında, damar tıkanıklıklarında [70]; haricen kol ve bacaklardaki kaşıntılarda [50], siğillerde [23], isilikte [85] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen kum dökücü olarak [81], öksürükte [22, 55], bronşitte [22], soğuk algınlığında, kaşıntıda, egzamada, nefritte, safra kesesi hastalıklarında [55], şeker hastalığında [43]; haricen yanıklarda [16] kullanılmaktadır.

Çiçekleri, dahilen böbrek rahatsızlıklarında [16], öksürükte [22, 37, 45, 61], bronşitte [22], nefritte [55], soğuk algınlığında [26, 45, 61], şeker hastalığında [45, 61]; haricen isilikte [85] kullanılmaktadır.

Kabukları, dahilen böbrek rahatsızlıklarında [16] kullanılmaktadır.

Genç sürgünleri, dahilen öksürükte, bronşitte [16]; haricen yaralarda [33] kullanılmaktadır.

Gali, dahilen kanserde, zatüre ve bronşitte, mayasılda [80] kullanılmaktadır.

Dikenleri, haricen çıbanlarda iltihap akıtmak için [89] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, dahilen soğuk algınlığı, öksürükte, bağırsak ağrısında [93], astımda [65, 93], şeker hastalığında, solunum yolu hastalıklarında, nezlede, kanserde [65] kullanılmaktadır.

Dahilen, hemoroitte [59, 82], öksürükte, tansiyon düzenlemede, midenin yumuşatılmasında [59], idrar yolu hastalıklarında [59, 82], bronşitte [1, 59], soğuk algınlığında [1, 59, 78], astımda, gaz giderici olarak, ishalde, ayak mantarında, kaşıntı ve isilikte, egzamada, romatizmada, şeker hastalığında, boğaz enfeksiyonunda, faranjitte, kanserde [1], kalp hastalıklarında [1, 82] böbrek rahatsızlıklarında, afrodisyak olarak, relg ağrılarında, ağrı kesici, kanama durdurucu olarak, solunum yolu rahatsızlıklarında, kansızlıkta, enfeksiyonlara karşı [82] kullanılmaktadır.

Bunun yanı sıra meyveleri ve kökleri ayak mantarında, prostat kanserinde de [72] kullanılmaktadır. Tohumları ise yatıştırıcı etkiye [20] sahiptir.

### **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Bağlarbaşı Köyü-Sücüllü Kasabası arası, yol kenarları, 38°21'45"K, 31°08'43"D, 1158 m, 16.05.2016, N.Y. Diker, HUEF 16042 Tokmacık Köyü, Bucak içi mevki, tarla içleri, 38°13'02"K, 30°58'44"D, 1165 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16043, Tokmacık Köyü, Kocakoru mevki, meşelik, 38°12'58"K, 30°37'36"D, 1325 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16044.

**Yöresel Adı:** İtbutnu (Kozluçay Köyü), Kedi Gülü (Merkez), İpburnu (Tokmacık köyü), Kuşburnu (Sücüllü Kasabası) (Mısırlı Köyü)

#### **1. Yöresel Kullanılışı: Nefes darlığına**

**Kullanılan Kısmı:** Meyveleri

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır. Sabahları içilir (Kozluçay Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Bronşitte

**Kullanılan Kısım:** Meyveleri

**Kullanım Şekli:** Çiğ olarak yenir. (Tokmacık Köyü)

**3. Yöresel Kullanılışı:** Şeker hastalığında

**Kullanılan Kısım:** Meyveleri

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır. İçilir. (Tokmacık Köyü)

**4. Yöresel Kullanılışı:** Hemoroitte

**Kullanılan Kısım:** Meyveleri

**Kullanım Şekli:** Çiğ olarak yerler. (Sücüllü Kasabası) (Mısırlı Köyü)

**5. Yöresel Kullanılışı:** Hemoroitte

**Kullanılan Kısım:** Yaprakları

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır. İçilir. (Sücüllü Kasabası)

***Salvia cadmica* Boiss.****Teorik Bilgi****Familya:** Lamiaceae**Sinonim:** *Salvia conradi* Stapf, *Salvia cadmica* Boiss. var. *brachycalycina* Bornm.**Endemizm:** Endemik [19]**Türkçe Adı:** Adaçayı [48], Meryemana adaçayı [38]**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen soğuk algınlığında [48]; haricen kanama durdurucu olarak [38] kullanılmaktadır.

**Bulgular****Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Kozluçay köyü, Kızılcasinir mevki, kayalık yamaçlar, 37°14'29"K, 31°20'16"D, 1560 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16045.**Yöresel Adı:** Çay otu (Kozluçay Köyü)**1. Yöresel Kullanılışı:** Mide rahatsızlıklarında, mide yumuşatıcı olarak**Kullanılan Kısmı:** Herba**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. Bir bardak içilir (Kozluçay Köyü)

***Salvia tomentosa* Miller**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Lamiaceae

**Sinonim:** *Salvia grandiflora* Etl., *Salvia grandiflora* Etl ssp. *aegaea* (Bornm.) Rech., *Salvia grandiflora* Etl ssp. *rotundifolia* (Vis.) Rech.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** Akdeniz Element [19]

**Türkçe Adı:** Şabla [14, 50], Kırcaı [47], Boz şalba, Borcağla [14], Şalba, Boz şabla [14, 67], Adaçayı [46, 67, 71, 73, 92], Mezar otu, Moskof çayı [67], Kara pınar [28], Büyük çiçekli adaçayı [18, 20], Büyük adaçayı [48], Boş yaprağı [71], Yakı otu, Yakı şablası [1, 65], Yakı şalbası, Sancı otu, Ellik otu, Kancık şalba [65], Kurtluca otu, Yakı otu [75], Hoşafıama, Moşafıa, Moşafıa [73], Yaka çalpası, Yaka calpası, Şalpa [1]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen abdominal ağrılarda [47, 73], hemoroitte [28], soğuk algınlığında, boğaz enfeksiyonunda, bağırsak spazmında [1, 18], boğaz ağrısında, balgam söktürücü olarak, mide üşütmesinde, depresyonda, kadın hastalıklarında, ülserde, yorgunlukta [18], mide ağrılarında [48, 92], şeker hastalığında [92], bronşitte, faranjitte, safra kesesi hastalıklarında, ishalde, sakinleştirici olarak, uykusuzlukta, gaz giderici olarak, kabızlıkta, hazımsızlıkta [1]; haricen romatizmada [50] kullanılmaktadır.

Yaprakları, solunum yolu hastalıklarında, ishalde, romatizmada, diş ağrısında, sindirim sistemi hastalıklarında [65]; dahilen ağrı kesici olarak, öksürükte, balgam söktürücü olarak [14], astımda [14, 65], mide ağrılarında [14, 67], soğuk algınlığında [14, 46, 67, 71], bronşitte [67], boğaz ağrısında [65, 67], bademcik ve boğaz hastalıkları, iştah açıcı olarak, hazımsızlıkta [46], bademcik ilhitabında [65, 71], Boğaz ve burun hastalıklarında, gaz giderici, kuvvet verici olarak {Baytop, 1999 #275; haricen iltihap önleyici olarak [14], abdominal ağrılarda [75] kullanılmaktadır.

Uçucu yağı, haricen iltihap önleyici olarak [14] kullanılmaktadır.

## Bulgular

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü, köy çıkışındaki mezarlık çevresi, 38°14'18"K, 30°54'27"D, 1087 m, 12.06.2015, N.Y. Diker, HUEF 15062, Aşağı Kaşıkara Köyü, köyün kuzeyindeki tepeler, yamaçlar, 38°18'27"K, 30°48'12"D, 1346 m, 07.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15063.

**Yöresel Adı:** Şalgaba, Dulungaba (Aşağı Tırtar Köyü), Çöban döşeği (Aşağı Kaşıkara Köyü), Şalba (Yukarı Tırtar Köyü)

### 1. Yöresel Kullanılışı: Kaba kulak ağrısında

**Kullanılan Kısım:** Yaprak

**Kullanım Şekli:** İnfüzyondan kalan yapraklar çene altına sarılır. (Aşağı Tırtar Köyü)

### 2. Yöresel Kullanılışı: Kulak ağrısında

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon yapılır ve çay olarak tüketilir. (Aşağı Tırtar Köyü)

### 3. Yöresel Kullanılışı: Baş ağrısında

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon yapılır ve çay olarak tüketilir. (Aşağı Tırtar Köyü)

### 4. Yöresel Kullanılışı: Yara iyi edici olarak

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon yapılır ve suyu yara üzerine dökülür. (Aşağı Kaşıkara Köyü)



**5. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısına

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Aşağı Kaşıkara Köyü)



*Satureja cuneifolia* Ten.

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Lamiaceae

**Sinonim:** *Satureja pisidica* Wettst.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** Akdeniz Elementi [19]

**Türkçe Adı:** Kekik [23], Arı kekiği [1, 65], Dağ kekiği [1, 20], Karakekik[1]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen soğuk algınlığında [1, 23, 60], abdominal ağrılarda [23], solunum yolu hastalıklarında, grip [65], kalp rahatsızlıklarında, bağışıklık sistemi güçlendirici olarak [1], bronşitte, balgam söktürücü olarak, adet sancılarında [60], şeker hastalığında [20] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Kozluçay Köyü, Kızılcasinir mevki, kayalık yamaçlar, 37°14'29"K, 31°20'16"D, 1560 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16046, Tokmacık Köyü yayla yolu, Bozdağ'a varmadan, 38°12'47"K, 30°56'54"D, 1479 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16047.

**Yöresel Adı:** Taş kekiği (Kozluçay Köyü), (Tokmacık Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Grip [65], mide yumuşatıcı, gaz giderici

**Kullanılan Kısmı:** Herbası

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Kozluçay Köyü)

***Sideritis libanotica* Labill. ssp. *linearis* (Bentham) Bornm.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Lamiaceae

**Sinonim:** *Sideritis libanotica* Labill. var. *linearis* Bentham, *Sideritis gracilis* Barbey, *Sideritis libanotica* Labill. ssp. *linearis* (Bentham) Bornm. var. *magis-incana* Boiss. ex Bornm, *Sideritis libanotica* Labill. ssp. *ambigua* Fenzl ex Bornm., *Sideritis microchlamys* (Hand.-Mazz.) Bornm. var. *sintenisiana* Bornm.

**Endemizm:** Endemik [19]

**Türkçe Adı:** Dağ çayı [15, 20, 26, 32, 34, 38, 60, 94], Altınbaş, Acemarpası [15], Adaçayı [15, 18, 32], Çayotu [15, 47], Tüylü dağ [18], Boz çay, Dikençayı, Anababakokusu [94], Dağ çayı [60], Çay, Toros çayı, Yayla çayı [38]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen canlandırıcı olarak [15, 20], soğuk algınlığında [18, 32, 34, 94], kabızlıkta [18, 94], mide ağrısında [18, 20], ağrı kesici olarak, boğaz enfeksiyonlarında [18], iştah açıcı, gaz giderici olarak [18, 20, 60], sakinleştirici [18 {Güzel, 2015 #121}], ses kısıklığında [94], sindirim problemlerinde, ishalde [38] kullanılır.

*Sideritis libanotica* Labill. için;

Herbası, dahilen canlandırıcı olarak [15] ve soğuk algınlığında [26] kullanılır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Tokmacık Köyü, Koca akçakoca yaylası, kayalık, 38°12'09"K, 30°55'20"D, 1565m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16048.

**Yöresel Adı:** Düğmeli çay otu (Aşağı Tırtar Köyü), Dağ otu (Sağır Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Soğuk algınlığında

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak içilir (Aşağı Tırtar Köyü)



## *Sideritis phrygia* Bornm

### Teorik Bilgi

**Familya:** Lamiaceae

**Sinonim:** *Sideritis condensata* sensu Bornm.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** İran-Turan elementi

**Endemizm:** Endemik [19]

**Türkçe Adı:** Dağ çayı [20]

### Kullanılışlar:

*Sideritis* sp. için;

Herbası, dahilen uyarıcı, gaz giderici, iştah açıcı ve mide ağrılarında [20] kullanılmaktadır.

### Bulgular

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Sücüllü Köyü, yayla yolu girişi, yamaçlar, 38°21'50"K, 31°10'35"D, 1316 m, 05.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15064, Kozluçay Köyü, Kızılcasinir mevki, kayalık yamaçlar, 37°14'29"K, 31°20'16"D, 1560 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16049.

**Yöresel Adı:** Ada çayı (Sücüllü Kasabası), Çay otu (Celeptaş Köyü) (Çamharman Köyü), Dağ çayı (Bağkonak Köyü) (Kozluçay Köyü)

#### 1. Yöresel Kullanılışı: Mideyi rahatlatmada

**Kullanılan Kısım:** Herbası

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Bağkonak Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Soğuk algınlığında**Kullanılan Kısmı:** Herbası**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Kozluçay Köyü)

*Telephium imperati* L. ssp. *orientale* (Boiss.) Nyman

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Caryophyllaceae

**Sinonim:** *Telephium orientale* Boiss., *Telephium imperati* L. var. *orientale* (Boiss.) Boiss. [19]

**Türkçe Adı:** Siğilotu, Sidik zoru otu [14], Mayasıl otu [96], Binbaşı otu [29], Demra otu [33]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen prostat büyümesinde, siğil tedavisinde [14] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen diüretik olarak [14] kullanılmaktadır.

Yaprakları, haricen hemoroitte [96], yaralarda [26, 33] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, haricen çıban olgunlaştırmada ve yaralarda [29] kullanılmaktadır.

**Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Tokmacık Köyü, Koca Akçakoca yaylası, kayalık, 38°12'09"K, 30°55'20"D, 1565 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16050.

**Yöresel Adı:** Yılan otu (Tokmacık Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Karın ve baş ağrısına

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır ve içilir. (Tokmacık Köyü)

***Teucrium chamaedrys* L. ssp. *tauricum* Rech. fil.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Lamiaceae

**Sinonim:** *Teucrium chamaedrys* sensu Boiss., *Teucrium sypirensense* sensu Bornm., *Teucrium chamaedrys* L. ssp. *tauricum* Rech. fil. var. *glaberrimum* Rech. fil.

**Fitocoğrafik Bölgesi:** Doğu Akdeniz Elementi

**Endemizm:** Endemik [19]

**Türkçe Adı:** Yahnisi kızıl, Anababakokusu [15], Basur otu [15, 31], Bodurmahmut [14, 15, 28, 91], Sıçak otu [15, 16], Mayasıl otu [15, 24, 31, 32, 38, 40, 42, 50, 73, 85, 91, 99], Kısacık mahmut [2, 20, 23, 50, 55, 70, 85], Peryavşanı [59], Bodurotu, Küçükmahmut [91], Kısamahmut [38, 48, 60, 91], Kısacık mahmut otu [67], Derman [39], Çoban sargısı [85], Kısamahmut otu [18, 20, 98], Dağ kekiği [25], Kösemahmut [70], Acı ot [31], Uzun mahmut [71], Keselmehmut [76], Sancı otu [38], Elgurtaran, Ergurtaran, Elgurtaran otu, Ergurtaran otu [82], Dalak otu, Erkurtaran, Kumacı otu, Meşecik, Yer meşesi, Yer palamutu[20]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen abdominal ağrılarda [16], hemoroitte [32]; haricen ağız kokusunda [82] kullanılmaktadır.

*Teucrium chamaedrys* L. ssp. *chamaedrys* için;

Herbası, dahilen parmak uçlarındaki çatlaklarda [40], mide rahatsızlıklarında [59], hemoroitte [48], ağız ülserinde, böbrek enfeksiyonlarında [98], sirozda [70]; haricen hemoroitte [2, 24], çocuklarda iştah açıcı olarak [59], kaşıntıda [2], kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen diüretik olarak, böbrek taşında, ishalde, abdominal ağrılarda [55] kullanılmaktadır.



*Teucrium chamaedrys* L. ssp. *lydium* O. Schwarz için;

Herbası, dahilen hemoroitte [91, 99], kansızlıkta, damar sertliğinde, mide ağrılarında [67], egzamada [73]; haricen çocuklarda gaz giderici [14] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen mide ağrısında [14] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen soğuk algınlığında, ağrı kesici olarak ve mide ağrısında [14] kullanılmaktadır.

*Teucrium chamaedrys* L. ssp. *sinuatum* (Celak) Rech. fil. için;

Herbası, dahilen mide ağrısında [76, 96], kalp hastalıklarında [25], soğuk algınlığında, sakinleştirici olarak, uykusuzlukta [35], zehirlenmelerde, romatizmada [76]; haricen spazmda, hemoroitte [42] kullanılmaktadır.

*Teucrium chamaedrys* L. için;

Herbası, dahilen mide ağrısında [15, 20, 23, 38, 47], mide ülserinde [15], iştah açıcı olarak [15, 20], hemoroitte [15, 31, 38, 50, 85], ödemde [50], abdominal ağrılarda [16, 38, 47, 71], sıtmada [47], böbrek rahatsızlıklarında [85], hazımsızlıkta, sindirim sistemi hastalıklarında [28], böbrek taşında [71], şeker hastalığında [20, 38, 60], ağrı kesici olarak [38], iştah açıcı, kuvvet verici olarak [20]; haricen göğüs ağrısında, zatürrede [50], ağrılarda rubefacient olarak [47], çatlaklarda [85], ağız kokusunda [82] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, dahilen abdominal ağrılarda ve mide ağrısında [39] kullanılmaktadır.

Çiçekleri, dahilen mide ağrısında, şeker hastalığında, iştah açıcı olarak [18] kullanılmaktadır.

## Bulgular

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Dedeçam köyü, doğusundaki tepeler, ormanlık alan sınırları, 38°10'45"K, 31°20'08"D, 1268 m, 09.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15065, Kozluçay köyü, Akşehir'den girerken baz istasyonu yanı, yamaçlar, 38°11'58"K, 31°16'54"D, 1160 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16051.

**Yöresel Adı:** Bodur mamut otu (Dedeçam Köyü), Mayasıl otu (Kozluçay Köyü)

### 1. Yöresel Kullanılışı: Karın ağrısına

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak içilir veya çiğ olarak yenir (Dedeçam Köyü)

### 2. Yöresel Kullanılışı: Karın ağrısına

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır ve içilir. (Kozluçay Köyü)  
(DedeçamKöyü)

### 3. Yöresel Kullanılışı: Eldeki egzamada

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak aç karnına günde bir bardak içilir. (Kozluçay Köyü)

### 4. Yöresel Kullanılışı: Mide ağrısında

**Kullanılan Kısım:** Herbası

**Kullanım Şekli:** Kurutulmuş bitki tuz edilir. Tozdan 1 çay kaşığı su ile birlikte içilir. (Yarıkkaya Köyü)

***Teucrium polium* L.**

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Lamiaceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Mayasıl otu [20, 45, 48, 49, 53, 70, 73, 81, 87, 89], Acıyavşan [15, 16, 18, 20, 57, 78, 82, 98], Oğlan otu [14-16], Beyaz otu [83], Kuşkinası [100], Kısamahmut [50, 71], Koyun otu [50], Paryavşan [16, 40], Paryavsan, Bozbağır otu [16], Kır kekiği, Mahmutotu, Yer meşesi [47], Merven [22], Mayasıl otu [52], Kokar yavşan, Peryavşan otu, Sırçan otu [23], Yavşan [23, 30, 33, 38], Beyaz ot [96], Yavşan otu [53, 69], Peryavşan [24, 38], Tiskinik otu [24], Kekik [24, 55], Fatmacık otu, Parihavşan, [34], Paryavşağı, Paryavşanı, Hameri [29], Helpig, Hamesi [40], Harman otu [48], Ürper yavşağı [42], Dağ kekiği [25], Ürper [43, 44], Mervende [93], Kısa mahmut otu [99], Periyavşan [32], Peyuşağı [26], Bodurmahmut, Bodurmahmut otu [75], Keselmehmut [76], Boz mayasıl otu [38], Acıyavşan otu, Sancı otu [78, 82], Anababa kokusu, Anababa kekiği, Aksedef otu, Cadı, Meryem otu, Peryavşan, Yayla yavşanı, Tüylü kısa mahmut [20]

**Kullanılışlar:**

Herbası, burun tıkanıklıklarında [82], dahilen mide ağrısında [15, 16, 23-25, 42, 44, 49, 76, 78, 97, 98], hemoroitte [22, 24, 34, 48, 49, 52, 53, 70, 73, 75, 87], sancı giderici olarak [100], mayasıl [81], soğuk algınlığında [18, 23, 29, 50, 55, 97], bronşitte [50], kusma önleyici olarak [50, 82], abdominal ağrılarda [16, 23, 47, 50, 55, 82], ishalde [16, 22, 33], ateş düşürücü olarak [16, 23, 32, 99], romatizmada [16, 97], hazımsızlıkta [16], egzamada [47, 73], iç hastalıklarda [22], baş ağrısında [14, 48], bebekleri memeden kesmek için [53], çocuklarda iştah açıcı [24, 33, 82], şeker hastalığında [20, 29, 32, 34, 38, 42-44, 71, 75, 82, 97], tüberkülozda, doğum sancılarında, batın hastalıklarında [34], diş ağrısında, mide üşütmesinde, boğaz ağrısına, yorgunluğa bağlı bel ve ayak ağrılarında [18], gaz giderici [98], iştah açıcı olarak [20, 98], öksürükte [99], canlandırıcı olarak [20, 99], böbrek taşında [71], akciğer enfeksiyonunda, mide ülserinde [32], böbrek ağrısında [76], mide bulantısında [33],

kanserde, nefes darlığında [97], kolesterolde, tansiyonda, sıtmada [82], ağrı kesici [78], kuvvet verici olarak [20]; haricen diş ağrısında [15], romatizmada [15, 16, 23], mide ağrısında [15, 16], göğüs ağrısında, zatürrede [50], abdominal ağrılarda (çocuklarda), hazımsızlıkta [16], kanama durdurucu olarak [22], hemoroitte [24, 52], ağrı kesici olarak [14], soğuk algınlığında [23], ateş düşürücü olarak [23, 42], çocuklarda iştah açıcı [24, 40], iltihap önleyici olarak [24], güneş çarpmalarında [24, 33, 34, 40], egzamada [89], kabızlıkta [40], yaralarda [98], apseleri olgunlaştırımada [70] ve alerjide [33] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen mide ağrısında [14, 26, 35, 83], şeker hastalığında [14, 26, 35, 45], soğuk algınlığında [14, 35], kalp yetmezliğinde [14], ishalde [26, 29, 35], sindirim sistemi hastalıklarında [57], tansiyonda [26, 35], baş ağrısında [35], hemoroitte [45]; haricen gaz giderici olarak [14] ve yaralarda [57] kullanılmaktadır.

Dalları, dahilen mide ağrısında [96] ve mide rahatsızlıklarında [69] kullanılmaktadır.

Çiçekleri, haricen romatizmada [29] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, dahilen mide ağrısında [30], kalp hastalığında, romatizmada [93]; haricen spazmda [29], çocuklarda güneş çarpmasında [30] kullanılmaktadır.

### **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Dedeçam köyü, doğusundaki tepeler, ormanlık alan sınırları, 38°10'45"K, 31°20'08"D, 1268 m, 09.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15066, Kozluçay köyü, Akşehir'den girerken baz istasyonu yanı, yamaçlar, 38°11'58"K, 31°16'54"D, 1160 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16053, Kozluçay Köyü, Karapınar mevkii, taşlı yamaçlar, 38°13'48"K, 31°19'41"D, 1394 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16054, Tokmacık Köyü, yayla yolu, Bozdağ'a varmadan, 38°12'47"K, 30°56'54"D, 1479 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16055.

**Yöresel Adı:** Dağ otu (Tokmacık Köyü), Mahmut bodur otu (Kozluçay Köyü), Çağıl otu (Terziler Köyü), Yakı otu (Aşağı Kaşıkara Köyü), Boz ot, Oğlan otu (Dedeçam Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Baş ağrısında

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Tokmacık Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** Hemoroitte

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Kozluçay Köyü)

**3. Yöresel Kullanılışı:** Yanıklarda

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** Lapa olarak yanık üzerine sarılır. (Aşağı Kaşıkara Köyü)

**4. Yöresel Kullanılışı:** Hemoroitte

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır ve içilir. (Terziler Köyü)

**5. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısı

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** Lapa olarak karına vurulur. (Aşağı Kaşıkara Köyü)

**6. Yöresel Kullanılışı:** Soğuk algınlığında

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. Sabahları aç karnına bir ya da yarım bardak içilir. (Dedeçam Köyü)

***Thymus longicaulis* C. Presl ssp. *chaubardii* (Boiss.& Heldr. ex Reichb. fil.) Jalas  
var. *chaubardii***

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Lamiaceae

**Sinonim:** *Thymus serpyllum* L. ssp. *angustifolius* (Pers.) Boiss. var. *chaubardii* Boiss. & Heldr. ex Reichb. fil., *Thymus angustifolius* Pers. var. *caubardii* (Boiss. & Heldr. ex Reichb. fil.) Boiss. & Heldr., *Thymus serpyllum* L. ssp. *chaubardii* (Boiss. & Heldr. ex Reichb. fil.) Nyman, *Thymus chaubardii* (Boiss. & Heldr. ex Reichb. fil.) Celak. *Thymus boeoticus* H. Braun, *Thymus chaubardii* (Boiss. & Heldr. ex Reichb. fil.) Celak. var. *boeoticus* (H. Braun) Ronniger, *Thymus ocheus* Heldr. & Sart. ex Boiss. var. *chaubardii* (Boiss. & Heldr. ex Reichb. fil.) Jalas [19]

**Türkçe Adı:** Kekik [33, 48, 55, 59, 74, 80, 87, 99, 100], Kek otu [100], Keklik otu [28, 48, 50, 55, 70, 74, 81, 87], Aş kekik [14], Kekik otu [55, 66, 70], Taş kekiği [67, 73], Yer kekiği [48, 89], Kekikçayı [55], Çobrisa [74], Antalya kekiği [18], Yeşil kekik otu [70], Yayla kekiği, Orman kekiği [71], Dağ Kekiki, Anuk, Zembul [79], Yabani sater, Yabani kekik, Zatrın, Zahter, Satır, Sater [20]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen mide rahatsızlıklarında [73] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen şeker hastalığında, mide ağrısında, abdominal ağrılarda [99], kullanılmaktadır.

*Thymus* sp. için;

Dahilen, mide yatıştırıcı, balgam söktürücü olarak, sinir kuvvetlendirici [100], enfeksiyonlara karşı, kurt düşürücü olarak [20, 100], idrar yolu enfeksiyonlarında, romatizmada, şeker hastalığında, soğuk algınlığına [59], mide rahatsızlıklarında [20, 59] kullanılmaktadır. Kan dolaşımını uyarıcı etkisi de vardır[20].

*Thymus longicaulis* C. Presl için;

Yaprakları, dahilen öksürükte [80] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen soğuk algınlığına, abdominal ağrılarda [71] kullanılmaktadır.

*Thymus longicaulis* C. Presl ssp. *longicaulis* var. *longicaulis* için;

Herbası, dahilen karın ağrılarında, ishalde [81] kullanılmaktadır.

Uçucu yağı, dahilen mide ağrında [81] kullanılmaktadır.

*Thymus longicaulis* C. Presl ssp. *longicaulis* var. *subisophyllus* için;

Herbası, dahilen mide ağrısında [50, 66, 67], tansiyonda, canlandırıcı olarak, egzamada [66], öksürükte [55, 66], astımda [66, 89], adet sancısında [67], hemoroitte [48, 67], böbrek taşında [55, 67], iştah açıcı olarak [89], abdominal ağrılarda [55, 70], soğuk algınlığında, nefritte, kolesterolde, ince bağırsak iltihabında, kalp rahatsızlıklarında, sakinleştirici olarak, kilo vermeye yardımcı, bağırsak parazitlerinde, enfeksiyonlara karşı, uykusuzlukta [55], şeker hastalığında [48, 55], mide rahatsızlıklarında [33, 48, 55], bronşitte, damar sertliğinde [48], safra kesesi rahatsızlıklarında ve nefes darlığında [33] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen balgam söktürücü olarak, soğuk algınlığında ve halsizlikte [79] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, dahilen şeker hastalığında, öksürükte, mide rahatsızlıklarında, kanserde [74]; haricen sakinleştirici olarak [74] kullanılmaktadır.

Meyveleri, haricen diş ağrılarında [55] kullanılmaktadır.

Uçucu yağı, haricen diş ağrısında [87] kullanılmaktadır.

*Thymus longicaulis* C. Presl ssp. *chaubardii* (Boiss.& Heldr. ex Reichb. fil.) Jalas var. *alternatus* için;

Tüm bitki, dahilen mide ağrısında [14] kullanılmaktadır.

*Thymus longicaulis* C. Presl ssp. *chaubardii* (Boiss.& Heldr. ex Reichb. fil.) Jalas var. *antalyanus* (Klokov) Jalas için;

Herbası, dahilen soğuk algınlığında [18, 28] ve boğaz enfeksiyonlarında [18] kullanılmaktadır.

### **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Kozluçay yayla yolu, bekleme mevki, taşlı yamaçlar, 37°14'54"K, 31°20'28"D, 1653 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16052.

**Yöresel Adı:** Yer Kekiği (Kozluçay Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Karın ağrısında – Çocuklarda –

**Kullanılan Kısmı:** Herbası

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır. İçilir. (Kozluçay Köyü)



*Thymus sipyleus* Boiss. ssp. *sipyleus* var. *sipyleus*

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Lamiaceae

**Sinonim:** *Thymus punctatus* Vis., *Thymus imbricatus* Celak., *Thymus rigidus* Schott & Kotschy ex Celak., *Thymus sedoides* Celak., *Thymus jankae* Celak. ssp. *imbricatus* (Celak.) Velen., *Thymus punctatus* Vis. var. *sipyleus* (Boiss.) Ronniger, *Thymus sipyleus* Boiss. var. *imbricatus* (Celak) Ronniger, *Thymus sipyleus* Boiss. var. *punctatus* (Vis.) Ronniger

**Endemizm:** Endemik [19]

**Türkçe Adı:** Sinekkanadı [15], Kekik [2, 24, 27, 33, 41, 48, 79], Kekik otu, Kekük [27], Keklik otu [27, 31], Catır, Catri [34], Anık, Dağ anığı [30], Dağ kekiği [32, 79], Erkek kekik [32], Zembulotu [79]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen uykusuzlukta, idrar yolu enfeksiyonlarında, kalp rahatsızlıklarında [24], mide ağrısında [2, 24], şeker hastalığında, hemoroitte, damar sertliğinde, mide rahatsızlıklarında [48] ve soğuk algınlığında [2] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen soğuk algınlığında, öksürükte [30] kullanılmaktadır.

*Thymus sipyleus* Boiss. ssp. *rosulans* (Borbás) Jalas için;

Herbası, dahilen canlandırıcı olarak [15, 41], şeker hastalığında [48, 63], soğuk algınlığında [32, 63], batın hastalıklarında [63], hemoroitte, damar sertliğinde, mide rahatsızlıklarında [48], iştah açıcı olarak, tansiyonda, kalp hastalıklarında, kolesterolde, öksürükte, astımda, idrar yolu enfeksiyonlarında [41] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen mide ağrısında [27], soğuk algınlığında, öksürükte [30] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Tokmacık Köyü yayla yolu, Bozdağ'a varmadan, 38°12'47"K, 30°56'54"D, 1479 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16056.

**Yöresel Adı:** Yoz kekik (Tokmacık Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Balgam söktürücü, boğaz ağrısında

**Kullanılan Kısmı:** Herbası

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır. İçilir. (Tokmacık Köyü)



*Tribulus terrestris* L.

**Teorik Bilgi**

**Familiya:** Zygophyllaceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Pıtrak [15], Devebağirtan [81, 89], Demirdikeni [1, 16, 18, 20, 26, 46, 65], Dadaşotu [22, 37], Çobançökeltlen, Çobançökeltlenpıtrak, Deveçökeltlen, Dikenlipıtrak, Köygöçüren, Köykaldıran [91], Yeşilpıtrakotu [39], Çobankaldıran, Çobanotlatan [55], Çobançökerten [1, 20, 26, 29, 41, 46, 60, 65, 68, 74, 75, 82, 86], Deveçökerten [20, 29, 32, 41, 46, 68, 71], Çobanhoplattan [86], Çobankalgıdan, Domuzdikeni [74, 86], Çobanoplattan, Manda pıtırağı [74], Bitirak [63], Demir pıtrak [46, 75], Çoban çökeleği [69], Deve dikeni [41], Pıtırak [44, 75], Demir pıtırağı, Demir bıtırağı [1, 65, 82], Kızılbacak, Demirotu [1, 65], Domuz pıtırağı, Üçdişli pıtırak [75], Demirci dikeni [45], Deveçökelen [2], Çarık dikeni [20]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen böbrek taşında [1, 2, 15, 18, 32, 35, 41, 46, 60, 69, 71, 75, 76, 82, 86, 91], ishalde [22, 26], kolesterolde [55, 74, 82], diüretik olarak [55, 60, 74], el ve ayaktaki ödemde [60, 86], mide ağrısına [1, 74], damar sertliğinde [29, 63, 82], idrar yolu enfeksiyonlarında [29], kalp hastalıklarında [26, 29, 35, 41, 46], afrodisyak olarak [18], hemoroitte [18, 26, 65, 82], yumurtalık iltihaplarında [46], tansiyonda [69, 99], iltihap önleyici olarak [41], safra taşında [1, 65, 71], egzamada [1, 65, 75], ayak mantarında, siğilde [1, 65], damar genişletici olarak [26], astımda [35], nasırda [1], prostatta [60] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen böbrek taşında [18, 20, 81], kalp hastalıklarında [37, 81, 89], tansiyonda [86], diüretik olarak [20, 74, 86], astımda, böbrek rahatsızlıklarında, kolesterolde [74], damar sertliğinde [37, 63, 74], afrodisyak olarak, hemoroitte [18], ishalde [44], idrar yolu enfeksiyonlarında [37], kuvvet verici olarak [20] kullanılmaktadır.

Tohumları, dahilen böbrek taşında [16, 82], kolesterolde, damar sertliğinde ve hemoroitte [82] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen damar sertliğinde [39] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, dahilen böbrek taşında ve prostatta [68] kullanılmaktadır.

Çiçekleri, dahilen astımda [74] kullanılmaktadır.

### **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Tokmacık köyü, Bucak içi mevki, tarla içi, bahçe içi, 38°13'02"K, 30°58'44"D, 1165 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16057, Yalvaç çıkışı 1 KM sonra benzin istasyonu yanı, tarla kenarları, 38°15'59"K, 31°10'55"D, 1078 m, 29.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16058.

**Yöresel Adı:** Demir Dikeni (Sücüllü Kasabası), Demir diken otu (Tokmacık Köyü)

#### **1. Yöresel Kullanılışı:** Kalp hastalığı ve çarpıntıda

**Kullanılan Kısım:** Herba ve tohumları

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır. İçilir. (Tokmacık Köyü)

#### **2. Yöresel Kullanılışı:** Tansiyon düşürücü

**Kullanılan Kısım:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon olarak hazırlanır. İçilir. (Sücüllü Kasabası)

*Urtica dioica* L.

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Urticaceae

**Sinonim:** -

**Fitocoğrafik Bölgesi:** Avrupa-Sibirya Elementi [19]

**Türkçe Adı:** Isırgan [14, 15, 21-28, 30-33, 35, 37-39, 41-45, 47, 49-53, 55, 59, 61-64, 66-75, 77, 80, 83, 85, 87, 89, 91, 93, 98, 100], Isıran [21], Sırgan [21, 51, 61, 85], Geznik [56, 83], Geznek, Gerzin, Gezerek, Yığınç [83], Gezgezk [100], Dcirgen [50], Çinçar [22], Dırık [22, 79], Dalağazotu [14], Dalağan [14, 66], Cızlağan [23, 59, 80], Vıcirgan [23], Isırgan otu [2, 18, 27, 29, 39-41, 46, 49, 53-57, 86, 99], Koprıga, Büyük Isırgan [55], Deli ısırgan [68, 73, 75], Koprıva, Kuprıva [74], Gazgezk [56], Gazık [34], Gidişken [46, 64, 71], Gezik [25], Dızlağan [20, 41], Yandırigan [71], Sığran [58], Dalgan, Dalagan, Isırandalak [75], Pırıke [79], Erkek çakır, Eşek çakırı, Deli çakır, Deli eşek ısırganı, Alasırgan, Deve gicirgeni [1], Gezınık [97], Büyük ısırgan otu, Dikenli ısırgan [20]

**Kullanılışlar:**

Yaprakları, dahilen kanserde [31, 38, 49, 52, 54-56, 68, 72, 87, 100], ishalde [83], şeker hastalığında [29, 42, 44, 45, 47, 74, 86], egzamada [14, 40, 52, 61], romatizmada [14, 25, 27, 44, 52, 63, 67, 72, 85], koruyucu olarak [46, 67], ülserde [38, 67], kadınlarda kısırlıkta, karın ağrısında [53], bronşitte [45, 61, 74, 89], kalp hastalıklarında [27, 45, 56, 85], mide ağrısında [27, 55, 75, 87], soğuk algınlığında [42, 44, 85], kan sulandırıcı olarak, guatırda, kadın hastalıklarında, safta taşında [85], tonik olarak, kusmayı önleyici olarak [55], kansızlıkta [86], mide rahatsızlıklarında [72, 74, 86], böbrek hastalıklarında, sindirim sistemi hastalıklarında, damar sertliğinde [74], hemoroitte [71, 74], idrar yolu hastalıklarında [63], baş ağrısında, migrende, yaralarda [56], kolesterolde, idrar kaçırırda [40], iştah açıcı, kan temizleyici olarak [46], eklem ağrılarında [25, 42], böbrek taşında [25, 31], deri hastalıklarında [72], obezitede [44], diüretik olarak [87], sindirim sistemi enfeksiyonlarında [31], bel ağrısında [75], öksürük, solunum yolu enfeksiyonları, bademcik iltihabında [45, 61], prostat

kanserinde, nefes darlığında [79], alerjilerde, sırt ağrılarında, kızamıkta [72], idrar yolu enfeksiyonlarında, kabızlıkta [38]; haricen romatizmada [21, 23, 30, 31, 37, 49, 51, 52, 67, 68, 75, 83, 85, 87], kan dindirici olarak [21, 67], yaralarda [21], kellikte [46, 79, 85], kaşıntıda [85], ağrı kesici olarak, ödemedede [55], iltihap önleyici olarak [55, 74], kırıklarda [68], hemoroitte, eklem ağrılarında [74], deri hastalıklarında [64], mantar enfeksiyonlarında [79] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen mide ağrısında [15, 22, 55, 59, 70], şeker hastalığında [21, 23, 27, 43, 50, 59, 69, 80, 93], nefes darlığında [18, 21, 24, 31, 53], hemoroitte [21, 23, 31, 51-53, 55, 66, 73, 87], romatizmada [22, 23, 27, 29, 51, 54, 55, 79, 80, 83, 93, 96], sindirim düzenleyici olarak [27, 35, 51], mide kanserinde [51, 54], kanserde [2, 14, 23, 27, 37, 51, 54, 55, 57, 73, 76, 77, 80, 93, 96], bademcik iltihabında [51, 61], kan sulandırıcı olarak [51], tonik olarak [51, 55, 99], soğuk algınlığında [22, 76], öksürükte [22, 55, 61, 93], siyatikte, idrar yolu hastalıklarında [14], idrar yolu enfeksiyonlarında [31, 41, 66], karaciğer yetmezliğinde, kan dindirici olarak [23], diüretik olarak [18, 23, 35, 41], kabızlıkta [53, 55, 99], mide rahatsızlıklarında [31, 53, 54, 59], dolaşım hastalıklarında, kolesterolde, koruyucu olarak [54], prostatta [54, 55, 74], abdominal ve jinekolojik ağrılarda, iştah açıcı olarak [24], ülserde [27, 93], guatrda [27, 31, 59], tansiyonda [18, 31, 55, 93], damar tıkanıklıklarında, nefritte [55], bronşitte [2, 31, 55, 61, 93], astımda [55, 74, 93], ateş düşürücü olarak [18], ağrı kesici olarak [18, 31, 35, 43, 99], egzamada [61, 69], kadın hastalıklarında [69], yaralarda, alerjide [70], boğaz hastalıklarında [43], ödemde [41], sakinleştirici olarak [57], balgam söktürücü olarak, kemik erimesinde [93], kadınlarda kısırlıkta [31], kellikte [71], fitik ağrısında [32], eklem iltihaplanmalarında [35], kaşıntıda [73], kadınlarda süt arttırıcı olarak [37], böbrek taşında [2], solunum yolu enfeksiyonlarında [61]; haricen romatizmada [15, 22, 23, 28, 35, 37, 50-53, 55, 56, 66, 76, 83, 98, 100], yılan sokmalarında, hayvanlardaki meme iltihabında [50], kan dindirici olarak, felç tedavisinde [47], yaralarda [23, 33, 51], mantar enfeksiyonlarında [23, 51], ağrı kesici olarak, kanserde, kas güçlendirici olarak, soğuk algınlığında [51], bel ağrılarında [14], apseleri olgunlaştırmada [23], hemoroitte [23, 24, 35], kireçlenmede [24], kellikte [27], varislerde [55], eklem ağrılarında [25], genital hastalıklarda, sarılıkta [35] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen kanserde [21, 71, 75, 100], balgam söktürücü olarak [47], göğüs kanserinde, mide ağrısında [52, 55], böbrek taşında [52, 67], egzamada [14], hemoroitte [91], deride alerjiye bağlı kaşıntılarda, abortif olarak [23], romatizmada [67], nefritte, kellikte, prostatta, ürede [55], astımda [74]; haricen ağrı kesici olarak [51], kas gevşetici olarak [53], kabızlıkta [62] kullanılmaktadır.

Tohumları, dahilen afrodisyak olarak [21, 32, 38], kanserde [29, 31, 37, 39, 40, 51, 55-59, 66, 79, 93, 99, 100], tonik olarak, böbrek taşında, baş ağrısında [51], hemoroitte [52, 53, 67, 99], mide rahatsızlıklarında [52], akciğer kanserinde [66], burun kanamalarında [67], bağırsak enfeksiyonlarında, jinekolojik enfeksiyonlarda [39], prostatta [54, 99], kısırlıkta, mide kanserinde [54], mide ağrısında [24, 31], balgam söktürücü olarak [55, 89, 93], romatizmada [27, 44, 93], tonik olarak, akciğer hastalıklarında [55], ağrı kesici [56], sakinleştirici olarak [56, 57], karaciğer büyümesinde [40], eklem ağrılarında [42], şeker hastalığında [42, 44, 93], soğuk algınlığında [42, 44], obezitede [44], bronşitte [58, 93], astımda, öksürükte, tansiyonda, kemik erimesinde [93], ülserde [31, 93], guatrda [31], yorgunlukta, kansızlıkta [37] ve kabızlıkta [62] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, dahilen dolaşım sistemi hastalıklarında [1, 51], sindirim sistemi hastalıklarında, akciğer hastalıklarında [51], romatizmada [1, 39, 51, 97], egzamada [1, 51, 66], astımda [39, 66], şeker hastalığında, kanserde [1, 30, 39, 66, 97], mide ağrısında [66, 97], mantar enfeksiyonlarında, sedef hastalığında, prostatta, kurt düşürücü olarak [66], abortif [23], böbrek taşında [39, 55], hemoroitte [1, 26, 39], kolesterolde, sindirim sistemi kanserinde [39], kansızlıkta [1, 54], kaşıntıda, obezitede [54], kellikte [1, 55], ince bağırsak iltihabında [55], tansiyonda [70], idrar yolu hastalıklarında [30], sindirim düzenlemede, diüretik, genital hastalıklarda [26], nefes darlığında [33], eklem iltihaplanmalarında (artrit), taşikardide, kan temizleyici olarak [1], soğuk algınlığında [1, 97]; haricen kellikte [51], romatizmada [23, 39, 51, 67], ağrı kesici olarak [39, 66], kas gevşetici olarak [53] ve yaprak parazitlerine karşı [30] kullanılmaktadır.

Filizleri, dahilen kanserde [52], sindirim sistemi hastalıklarında, noktüride, egzamada [23], hemoroitte [29]; haricen yaralarda [23] kullanılmaktadır.

Çiçekleri, dahilen kanserde [54] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen hemoroitte [86], şeker hastalığında [74], kanserde [41] kullanılmaktadır.

### **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Ayvalı Köyü, Ayvalı yaylası, Kazan koyan mevkii, düzlük alanlar, 38°27'37"K, 31°01'22"D, 1791 m, 08.07.2015, N.Y. Diker, HUEF 15067, Kozluçay köyü, Kozluçay yaylası, Çardak kaya mevkii, Bahçe içleri, 37°14'18"K, 31°20'22"D, 1577 m, 27.06.2016, N.Y. Diker, HUEF 16059.

**Yöresel Adı:** Isırgan otu (Ayvalı Köyü), Isırgan (Kozluçay Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Nefes darlığında

**Kullanılan Kısmı:** Herbası

**Kullanım Şekli:** Bir avuç kuru ya da taze bitkiden infüzyon yapılır. (Ayvalı Köyü)

**2. Yöresel Kullanılışı:** İdrar yolu iltihabında

**Kullanılan Kısmı:** Herbası

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır. İçilir. (Ayvalı Köyü)

**3. Yöresel Kullanılışı:** Uterus iltihaplanmalarında

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon yapılır. Suyundan her gün bir bardak içilir. (Kozluçay Köyü)



*Urtica urens L.*

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Urticaceae

**Sinonim:** -

**Türkçe Adı:** Isırgan [14, 16, 33, 41, 47, 50, 67, 68, 70, 73, 75, 79, 81, 82, 86, 87, 92], Dicirgen [50], Çınçar [22], Dalağan, Dalağazotu [14], Isırgan otu [40, 96], Dalgan [86], Dızlağan [41], Gezgezuk [93], Akıllı çakır, Akıllı gicirgen [65], Isırandalak [75], Dırık, Pırıke [79], Akıllı ısırgan, Isıran [73], Küçük ısırgan otu[20]

**Kullanılışlar:**

Yaprakları, dahilen baş ağrısında, mayasılda [81], şeker hastalığında [33, 40, 47], romatizmada [14, 79], idrar yolu hastalıklarında [14], diüretik olarak [87, 96], ishalde [96], kanserde [40, 68, 73, 87], hemoroitte [86], böbrek rahatsızlıklarında [33, 40, 73], mide ağrısında [40, 87], nefes darlığında, prostatta [79], mide rahatsızlıklarında, bağışıklık güçlendirici olarak, kadın hastalıklarında [73]; haricen bacak ağrısında [81], romatizmada [33, 86, 87], saç dökülmelerini önlemede, saçtaki mantar enfeksiyonunda [79], yaralarda [33] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen mayasılda, iltihaplarda [81], kanserde [14, 81, 92], romatizmada [50], egzamanda [70], hemoroitte [87]; haricen kızarıklıklarda, bacak ağrısında, iltihap önleyici olarak [81], romatizmada [16, 20, 22, 41, 50], hemoroitte [50], bel ağrısında, siyatikte [14], saç dökülmesini önlemede [93] kullanılmaktadır.

Kökleri, dahilen balgam söktürücü olarak [47], egzamada [14], romatizma ağrılarında [67], kanserde [75], kan temizleyici, diüretik, iştah açıcı olarak [20]; haricen veteriner hekimliğinde [81] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen kansızlıkta [86] kullanılmaktadır.

Tohumları, dahilen akciğer hastalıklarında [81], kanserde [79, 81], enfeksiyonlarda [93] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, haricen romatizmada [67] kullanılmaktadır.

Herbası, kökü ve tohumları, dahilen kanserde, romatizmada, diş ağrısında [65] kullanılmaktadır.

Herbası ve tohumları, dahilen ve haricen kanserde, iltihaplanmayı önleyici, bronşitte, idrar yolu enfeksiyonlarında, kellikte, saç bakımında, hormonal rahatsızlıklarda, vücut alerjisinde [82] kullanılmaktadır.

### **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Aşağı Tırtar Köyü içi, ev bahçesi, 38°14'01"K, 30°54'27"D, 1083 m, 24.04.2015, N.Y. Diker, HUEF 15068.

**Yöresel Adı:** Isırgan (Aşağı Tırtar Köyü)

#### **1. Yöresel Kullanılışı:** İdrar yolu iltihabında

**Kullanılan Kısım:** Yapraklar

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon yapılır. Günde 3 bardağa kadar içilir. (Aşağı Tırtar Köyü)

*Viscum album L. ssp. album*

**Teorik Bilgi**

**Familya:** Loranthaceae

**Sinonim:** *Viscum album L. var. platyspermum* R.Keller [19]

**Türkçe Adı:** Kuşburnu gökçesi, kuşburnu kökçesi [50], Çekem [16, 20, 44, 85], Andız, Göbelek [14], Güveltek otu [23], Ökse otu [20, 25, 27, 33, 41, 55, 57, 62, 63, 67, 71, 75, 88, 99], Kökçe [27, 33], Gökçe [20, 27, 30], Hurç [80], Burç [20, 55, 63, 71, 85], Gökçe otu [85], Gevele [20, 85], Gökçek [95], Çekim [55], Çöpleme [34], Gövelek [18, 20], Güvelek [20, 41], Alfata burcu, Çam burcu, Pürçek, Çiğdem [71], Göveldek [32], Sarılık otu [75], Yellimkara [73]

**Kullanılışlar:**

Herbası, dahilen hemoroitte [50], ishalde, prostatta [23], balgam söktürücü olarak [41]; haricen baş ağrısında [34] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen bronşitte [14], baş dönmesinde [55], astımda [30]; haricen romatizmada, iltihap önleyici olarak [18] kullanılmaktadır

Yapraklı dalları, dahilen tansiyonda [18, 27], şeker hastalığında [27, 41], diüretik, kusmayı önleyici olarak, damar sertliğinde, burun kanamalarında [18], hayvanlarda süt arttırıcı olarak [41]; haricen hemoroitte [27] kullanılmaktadır.

Dalları, dahilen kalp hastalıklarında, astımda, tansiyonda [85] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen nefes darlığında [33, 95], hemoroitte [25], şeker hastalığında [25, 32, 33], sarılıkta [41], romatizmada, unutkanlıkta, süt arttırıcı olarak [99], böbrek taşında, kolesterolde [32], mide rahatsızlıklarında [33] kullanılmaktadır.

Meyveleri ve yaprakları, dahilen tansiyonda, kadınlarda kısırlıkta, dolaşım sistemi rahatsızlıklarında, astımda, süt arttırıcı olarak, dalak ve pankreas hastalıklarında [55] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, dahilen hayvanlarda süt arttırıcı olarak [55], şeker hastalığında [30, 74], nefes darlığında, mide ağrısında [30], hemoroitte ve kalp hastalıklarında [75], adet düzenleyici olarak [73]; haricen sarılıkta [75] kullanılmaktadır.

*Viscum album* L. için;

Yaprakları, dahilen hemoroitte, baş dönmesinde [67], kalp hastalıklarında [44], ağrı kesici olarak [62]; haricen romatizmada [16, 67] ve yaralarda [16] kullanılmaktadır.

Tüm bitki, dahilen mide ağrısında [16] kullanılmaktadır.

Herbası, dahilen kanserde [57, 80], epilepside, bağışıklık güçlendirici olarak [57] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen bronşitte [63]; haricen apse olgunlaştırılmasında, romatizma ağrılarında[20] kullanılmaktadır.

Meyveleri ve yaprakları, dahilen kanserde [71] ve ishalde [20, 88], diüretik, kusturucu, kuvvet verici olarak ve tansiyonda [20] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Toplanan Örnekler:** B3 Isparta, Yalvaç; Çamharman- Bağlarbaşı Köyleri arası, yol kenarları, 38°24'26"K, 31°07'13"D, 1226 m, 16.05.2016, N.Y. Diker, Z.C. Arıtuluk, HUEF 16060.

**Yöresel Adı:** Aklab göveleği (Çamharman köyü)

### **1. Yöresel Kullanılışı:** Astım ve bronşitte

**Kullanılan Kısmı:** Herba

**Kullanım Şekli:** İnfüzyon yapılır ve içilir. (Çamharman Köyü)

*Zea mays L.\****Teorik Bilgi****Familya:** Poaceae**Sinonim:** -**Türkçe Adı:** Mısır [14, 15, 21, 23, 26, 30, 33, 35, 45, 51, 52, 57-59, 61, 62, 66, 73, 74, 77, 78, 82, 93, 96], Mısır püskülü [16, 20, 22, 46, 50, 53, 54, 63], Mekke püskülü, mısır pürçüğü [16], Laus, Lazuk [51], Çala püskülü [22], Darı [46, 73, 78, 82]**Kullanılışlar:**

Dahilen nefraljide, idrar tutmada, diüretik olarak [78] kullanılmaktadır.

Stilusları, dahilen böbrek taşında [14-16, 20, 22, 33, 35, 45, 46, 50, 51, 61, 74, 77, 82], nefes darlığına [21, 59], böbrek rahatsızlıklarında [51, 74], idrar yolu rahatsızlıklarında [51], prostatta [26, 51, 66, 74, 93], diüretik olarak [14, 20, 33, 46, 51, 53, 54, 61-63, 66, 73, 74, 82, 96], öksürükte [22, 93], dizüride, adet sancısında, boğaz ağrısında [23], hemoroitte [23, 96], taş eritici olarak [96], ödem giderici [53, 82], nefraljide, nefritiste [74], mide ağrısında, romatizmada, idrar ve baş ağrısında [93], böbrek ağrısında [58], idrar yolu enfeksiyonlarında [26], guatırda [35], bel soğuklığında [72], obezitede [82] kullanılmaktadır.

Yaprakları, dahilen idrar yolu hastalıklarında [72] kullanılmaktadır.

Tohumları, dahilen hemoroitte [50], bağırsak parazitlerinde [52] kullanılmaktadır.

Meyveleri, dahilen prostatta [72]; haricen ateş düşürücü olarak, berelerde, kırıklarda [51] ve hemoroitte [57] kullanılmaktadır.

Erkek çiçekleri, dahilen diüretik olarak [30] kullanılmaktadır.

Stilusları ve koçanı, dahilen böbrek taşında [58] kullanılmaktadır.

## **Bulgular**

**Yöresel Adı:** Mısır Püskülü (Ayvalı Köyü)

**1. Yöresel Kullanılışı:** Prostatta

**Kullanılan Kısım:** Stilusları

**Kullanım Şekli:** Dekoksiyon olarak hazırlanır ve içilir. (Ayvalı Köyü)



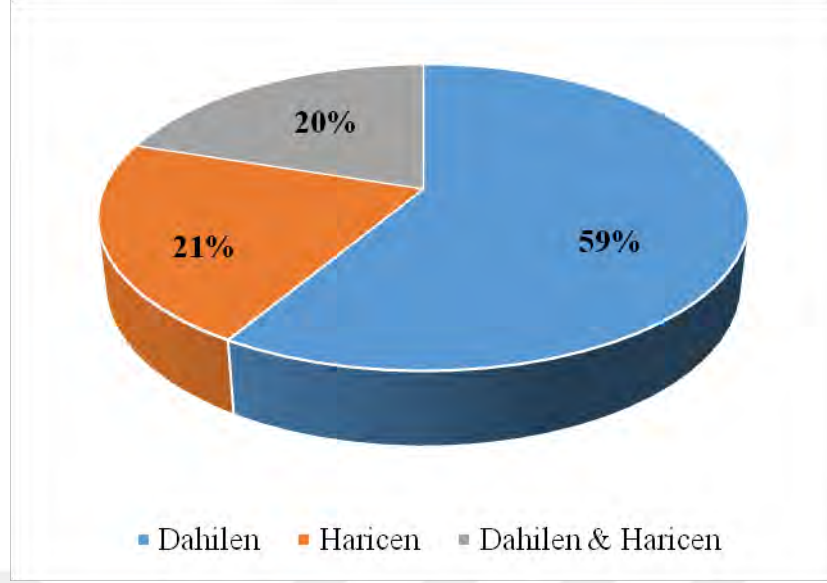
Isparta'nın Yalvaç ilçesinde yapılan bu çalışma sonucunda halk ilacı olarak kullanılan doğal kaynakların tamamının bitkisel kaynaklı olduğu ve toplam 30 familyaya ait 71 taksonun tıbbi amaçlı kullanıldığı saptanmıştır. Tablo 4.1 de görüldüğü gibi bu bitkilerin familyalara göre dağılımında en çok karşılaşılan ilk üç familya 12 takson ile Asteraceae ve Lamiaceae, 5 takson ile Rosaceae familyalarıdır. Diğer familyalardan 2 tanesi 3 takson, 11 tanesi 2 takson, kalan 14 familya da 1'er takson içermektedir.

Tablo 4.1 Bitkilerin familyalara göre dağılımı

Familya	Bitki Sayısı	Familya	Bitki Sayısı
Asteraceae	12	Urticaceae	2
Lamiaceae	12	Plumbaginaceae	1
Rosaceae	5	Aristolochiaceae	1
Fagaceae	3	Berberidaceae	1
Plantaginaceae	3	Brassicaceae	1
Malvaceae	2	Orchidaceae	1
Liliaceae	2	Cistaceae	1
Ranunculaceae	2	Apiaceae	1
Poaceae	2	Cucurbitaceae	1
Moraceae	2	Oleaceae	1
Euphorbiaceae	2	Punicaceae	1
Papaveraceae	2	Caryophyllaceae	1
Hypericaceae	2	Fabaceae	1
Cupressaceae	2	Araceae	1
Zygophyllaceae	2	Loranthaceae	1

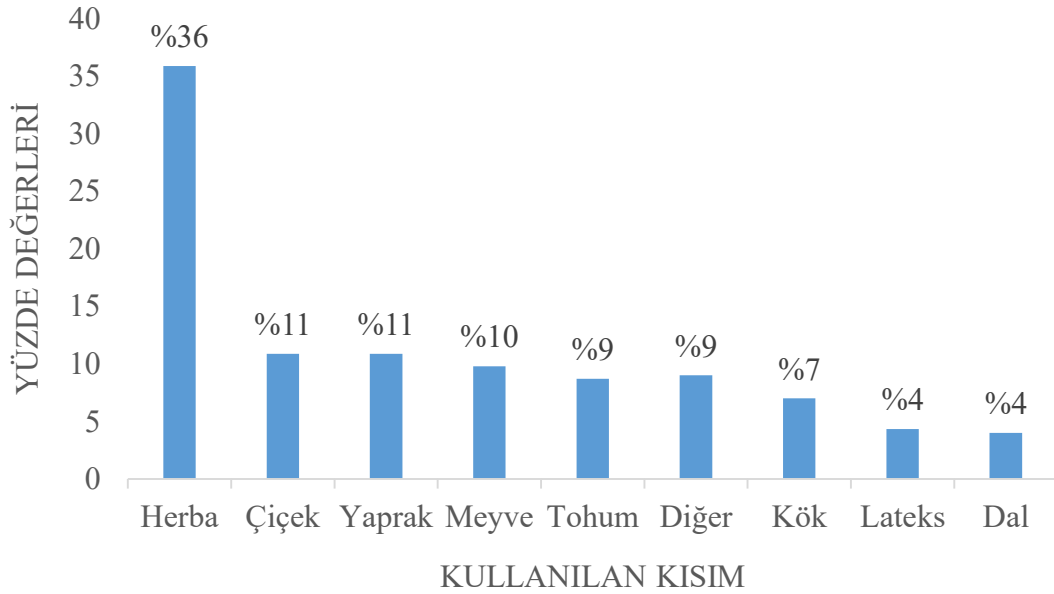
Bitkilerin kullanım şekilleri göz önüne alındığında %59'i dahilen, %21'i haricen ve %20'i ise hem dahilen hem haricen kullanıldığı tespit edilmiştir (Şekil 4.1).

Bitkilerin dahilen kullanım şekli genellikle infüzyon, dekoksion şeklinde iken, haricen kullanımda bitkilerin lapa olarak hazırlandığı görülmüştür.



Şekil 4.1 Bitkilerin kullanım şekillerine göre dağılım yüzdesi

Kullanılan kısımlarına bakıldığında ise %36 oranı ile bitkilerin en çok herbasının kullanıldığı görülmektedir. Daha sonra %11 oranı ile yapraklar ve çiçekler kullanılmaktadır. Diğer yüzde değerleri Şekil 4.2 de verilmiştir.



Şekil 4.2 Bitkilerin kısımlarının kullanım yüzdesi



Yörede bitkilerin tedavi amacıyla bazı hayvan hastalıklarında da kullanımı olduğu görülmüştür. Bu bitkiler *Berberis crataegina* DC., *Centaurea urvillei* DC. ssp. *urvillei*, *Coriandrum sativum* L. ve *Quercus cerris* L. var. *cerris* dir.

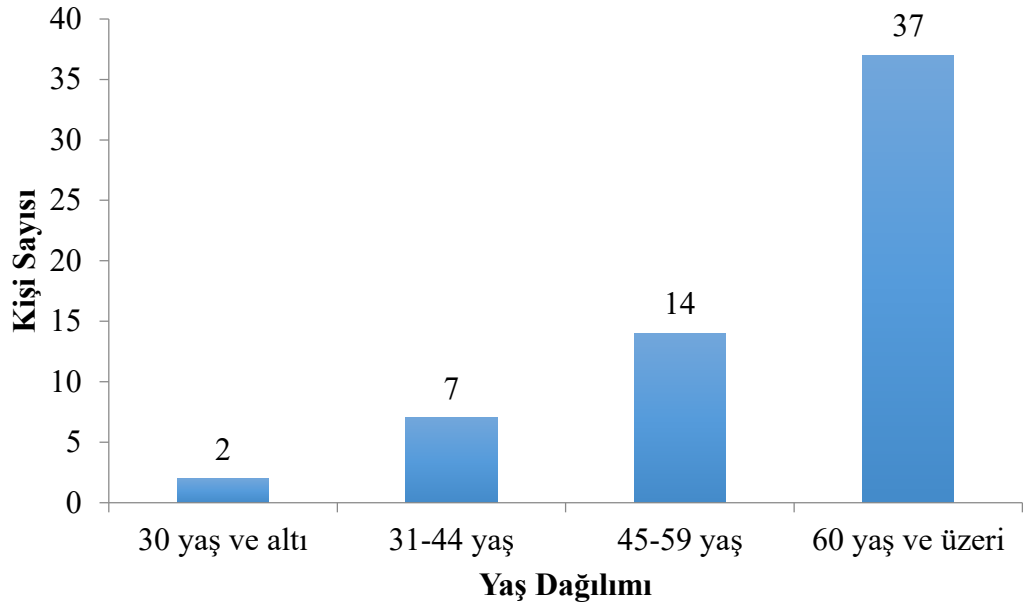
Toplanan bitkilerin 9 tanesi endemiktir. Bunlar; *Achillea teretifolia* Willd., *Alcea apterocarpa* (Fenzl) Boiss., *Hypericum aviculariifolium* Jaub.&Spach ssp. *uniflorum* (Boiss.&Heldr.) Robson, *Marrubium globosum* Montbret&Aucher ex. Benth ssp. *globosum*, *Salvia cadmica* Boiss., *Sideritis libanotica* Labill. ssp. *linearis* (Benth) Bormn., *Sideritis phrygia* Bormn., *Teucrium chamaedrys* L. ssp. *tauricum* Rech. fil., *Thymus sipyleus* Boiss. ssp. *sipyleus* var. *spyleus* dur.

Toplanan bitkilerin diğer 11 tanesi ise kültür bitkisidir. Bunlar; *Allium cepa* L., *Allium sativum* L., *Armeniaca vulgaris* Lam., *Coriandrum sativum* L., *Cydonia oblonga* Miller, *Ficus carica* L., *Nigella arvensis* L. var. *microcarpa* Boiss., *Punica granatum* L., *Morus nigra* L., *Papaver somniferum* L., *Zea mays* L. dır.

Yörede en fazla kullanımı olan bitkilerin sırası ile *Cydonia oblonga* Miller, *Malva neglecta* Wallr. ve *Teucrium polium* L. olduğu saptanmıştır. *Cydonia oblonga* Miller'in 7 farklı yerleşim yerinde 8 farklı kullanımı, *Malva neglecta* Wallr.'nın 7 farklı yerleşim yerinde 7 farklı kullanımı olduğu, *Teucrium polium* L.'nin ise 5 farklı yerleşim yerinde 6 farklı kullanımı olduğu tespit edilmiştir. Bu bitkileri 5 farklı kullanım ile *Rosa canina* L., *Salvia tomentosa* Miller., *Hypericum perforatum* L., *Helichrysum plicatum* DC. ssp. *plicatum* ve *Anthemis pseudocotula* Boiss. bitkileri takip etmektedir.

18 bitki ile en fazla bitkiler ile tedaviye ihtiyaç duyulan rahatsızlık karın ağrısıdır. Daha sonra 11 bitki ile şeker hastalığı ve 10 bitki ile romatizma ve diz rahatsızlıkları gelmektedir.

Yüz yüze yapılan mülakatlarda 20'si kadın, 40'ı erkek olmak üzere 60 kişi ile görüşülmüştür. Kadınlarda yaş ortalaması 57 iken erkeklerde 66 dır (Şekil 4.3).



Şekil 4.3 Mülakat yapılan kişilerin yaş dağılımı

## 5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada toplanan bitkiler teşhis edilmiş ve bulguları ile birlikte monografaları yazılmıştır. Monografaları yazmak amacı ile literatür taraması yapılırken Web of Science, Scopus ve Google Akademik veri tabanları kullanılmıştır. Bunun sonucunda literatür verilerinde etnobotanik ile ilgili bazı çalışmaların geniş kapsamlı olmadığı gözlenmiştir. Bu nedenle teorik bilgiler kısmında bu çalışmalara yer verilmemiştir.

Değerlendirmeye alınmış çalışmalar içerisinde, *Acantholimon acerosum* (Willd.) Boiss var. *acerosum*, *Astragalus angustifolius* Lam. ssp. *angustifolius* var. *angustifolius*, *Cephalanthera epipactoides* Fisch.&Mey., *Onopordum sibthorpiatum* Boiss & Heldr., *Euphorbia altissima* Boiss var. *glabrescens* Boiss. ex M.S. Khan, *Sideritis phrygia* Bornm, *Carduus nutans* L. sensu lato, *Centaurea urvillei* DC. ssp. *urvillei*, *Hypericum aviculariifolium* Jaub.&Spach ssp. *uniflorum* (Boiss.&Heldr.) Robson, *Nigella arvensis* L. var. *microcarpa* Boiss., ve *Marrubium globosum* Montbret&Aucher ex. Benthams ssp. *globosum*' un halk ilacı olarak kullanımı ile ilgili daha önce yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yukarıda listelenen ilk 6 tür hakkında literatürde veri bulunmamaktadır. Sonraki 5 tür için tür bazında kayıt olup, alttür ve varyete seviyelerinde çalışma kaydı bulunmamaktadır. Veriler değerlendirilirken, literatür taraması yalnızca kaydı alınan türler dikkate alınarak yapılmış, aynı cinsin farklı türlerine bakılmamıştır.

Bitkilerin yalnızca kullanım amaçlarını göz önünde bulundurduğumuzda yine en fazla kullanımı olan bitki *Cydonia oblonga* Miller dir ve 7 farklı yerleşim yerinde 7 farklı rahatsızlık için kullanımı olduğu görülmektedir. Bunun nedeni kullanılan kısımların içerdikleri etken maddelerin farklılık göstermesi ve kullanım amaçlarında buna bağlı olarak değişmesidir. Diğer yandan, 7 farklı yerleşim yerinde *Ecballium elaterium* (L.) A. Rich in sinüzitte kullanım şeklinin ve kullanılan kısmının aynı olduğu dikkat çekmektedir. Söz konusu gözlemler literatür verileri ile de uyumludur. Buna göre bu bitkinin tıbbi amaçlı kullanımının günümüze kadar doğru bir şekilde ulaşmış olabileceği söylenebilir.

Türkiye’de daha önce yapılmış benzer çalışmalara incelendiğinde elde edilen bulgular ile bazı bitkilerin kullanım amaçlarının farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu bitkilerin isimleri ile birlikte kullanıldığı rahatsızlıklar, kullanılan kısımları ve kullanım şekilleri aşağıdaki tabloda (Tablo 5.1) listelenmiştir.

Tablo 5.1 Literatür taramalarına göre kullanılan kısmı, kullanıldığı rahatsızlık ve kullanılış şekli için yeni kayıt niteliğindeki bitkiler

İsim	Kullanılan Kısmı	Kullanıldığı Rahatsızlık	Kullanılış şekli
<i>Ajuga chamaepitys</i> (L.)Schreber ssp. <i>chia</i> (Schreber)Arcangeli var. <i>Chia</i>	Herba	Romatizma	H. - Lapa
		Diz ağrısı	
<i>Alcea apterocarpa</i> (Fenzl)Boiss.	Çiçek	Astım	D. - İnfüzyon
		Mide üşütmesi	
		Boğaz iltihabı	H. - Dekoksiyon
<i>Anthemis austriaca</i> Jacq.	Kapitulum	Boğaz ağrısı	D. - Dekoksiyon
<i>Anthemis pseudocotula</i> Boiss.	Kapitulum	Romatizma	D. - İnfüzyon
		Baş ağrısı	
<i>Aristolochia maurorum</i> L.	Yaprak	Hemoroitte	H. - Lapa
	Kök	Karın ağrısı	H. - Çiğneme
	Tohum		
<i>Armeniaca vulgaris</i> Lam.*	Tohum (Acı olan)	Karın ağrısı	D. - Yenir
<i>Arum elongatum</i> Steven ssp. <i>detruncatum</i> (C.A. Meyer ex Schott)H. Riedl	Yumru	Kanser	D. - Yenir
<i>Brassica nigra</i> (L.) Koch.	Herba	İdrar yolu iltihabı	D. - İnfüzyon
<i>Berberis crataegina</i> DC.	Dal	Boğaz ağrısı	D. – İnfüzyon

<i>Centaurea iberica</i> Trev ex. Sprengel	Herba	Prostat	D. - İnfüzyon
	Kapitulum	Ağrı kesici	D. - Yenir
	Yaprak		
	Tüm bitki		
<i>Centaurea virgata</i> Lam.	Yaprak	Karın ağrısı	D. - Yenir
<i>Cistus laurifolius</i> L.	Dal sürgünü	Bağırsak yumuşatma	D. - İnfüzyon
<i>Coriandrum sativum</i> L.*	Tohum	Brusella (İnsan)	D. - Dekoksiyon
	Herba	Brucella (Hayvan)	D. - Yenir
<i>Crataegus microphylla</i> C. Koch	Çiçekli dallar	Şeker hastalığı	D. - İnfüzyon
<i>Cydonia oblonga</i> Miller*	Tomurcuk	Tansiyon	D. - İnfüzyon
		Mide bulantısı	
		Göz çapağı	H. - İnfüzyon
<i>Ecballium elaterium</i> (L.)A. Rich	Çiçek	Böbrek taşında	D. - Yenir
<i>Euphorbia macroclada</i> Boiss.	Latex	Ödem	H. - Sürülür
<i>Glaucium leiocarpum</i> Boiss.	Petal	Apse olgunlaştırıcı	H. - Lapa
<i>Helichrysum plicatum</i> DC. <i>plicatum</i>	Çiçek	Hazımsızlık	D. - İnfüzyon
	Herba	Adet sancısı	
<i>Hypericum perforatum</i> L.	Herba	Adet söktürücü	D. - İnfüzyon
<i>Juniperus excelsa</i> Bieb.	Meyve	Şeker hastalığı	D. - Yenir
		Nefes darlığı	
<i>Juniperus oxicedrus</i> L.	Meyve	Sinüzitte	D. - Yenir
<i>Marrubium vulgare</i> L.	Herba	Hemoroitte	H. – Dekoksiyon
			H. – Lapa
<i>Peganum harmala</i> L.	Herba	Sinek larvalarını çıkarmada	H. – Tütsü şekline
	Tohum		
<i>Plantago lanceolata</i> L.	Herba	Romatizma	H. - Lapa

<i>Quercus cerris</i> L. var. <i>cerris</i>	Mazı	İshal (Hayvan)	D. - Yenir
<i>Quercus ithaburensis</i> Decne ssp. <i>macrolepis</i> (Koschy)Hedge&Yalt.	Tohum	Şeker hastalığı	D. - Yenir
<i>Salvia cadmica</i> Boiss.	Herba	Mide rahatsızlıkları	D. - İnfüzyon
<i>Salvia tomentosa</i> Miller	Herba	Yara iyi edici	H. - Dekoksiyon
<i>Satureja cuneifolia</i> Ten.	Herba	Mide yumuşatma	D. - İnfüzyon
		Gaz giderme	
<i>Telephium imperati</i> L. ssp. <i>orientale</i> (Boiss.)Nyman	Herba	Karın ve Baş ağrısı	D. - İnfüzyon
<i>Teucrium polium</i> L.	Herba	Yanık	H. - Lapa
<i>Thymus sipyleus</i> Boiss. ssp. <i>sipyleus</i> var. <i>sipyleus</i>	Herba	Balgam söktürücü	D.- Dekoksiyon
		Boğaz ağrısı	
<i>Viscum album</i> L. ssp. <i>album</i>	Herba	Astım, Bronşit	D. - İnfüzyon

Bunun yanı sıra *Quercus coccifera* L. nın köklerinin hemoroit için kullanıldığı [86] literatürde yer almaktadır. Bu çalışmada kök kabuklarının da aynı amaçla kullanıldığı saptanmıştır. Benzer şekilde daha önceki çalışmalarda *Rosa canina* L. nın meyvelerinin hemoroitte haricen kullanımı [22, 26, 35, 50] kayıtlı iken bu çalışmada bitkinin yapraklarının da hemoroitte kullanıldığı tespit edilmiştir. *Ficus carica* L.'nin lateksi şeker hastalığında dahilen kullanılırken [78] meyvelerinin de aynı şekilde kullanıldığı görülmüştür. Son olarak *Salvia tomentosa* Miller'nın yapraklarının ağrı kesici olarak kullanıldığı bilinmektedir [14]. Bitkinin herbasının aynı amaçla kullanımı da yeni kayıt olarak eklenmiştir. Sonuç olarak, kullanılan kısımlar dikkate alındığında, yukarıda belirtilen 4 tür için yeni kayıt niteliğinde bulgulara ulaşılmıştır.

Dikkati çeken diğer bir husus ise *Plantago* cinsine ait üç taksonun verilerine bakıldığında, bitkilerin iki kullanımının özellikle romatizmada ve yaralarda ortak olmasıdır. Benzer şekilde *Juniperus* türlerinin şeker hastalığı ve nefes darlığı,

*Crataegus* türlerinin şeker hastalığı için, *Marrubium* türlerinin ise hemoroitte kullanıldığı kayıt altına alınmıştır.

Ayrıca, *Cephalanthera epipactoides* Fisch.&Mey. için yağda bekletilerek kremi yapıldığı öğrenilmiştir. Ancak görüşülen kişi bu bitkinin kullanım amacını köydeki büyüklerin bildiğini, bu kişilerin de vefat ettiğini ve kendisinin hangi amaçla kullanıldığı hakkında bilgisi olmadığını dile getirmiştir.

Genel bilgiler kısmında bahsi geçen literatürler göz önünde bulundurularak, Isparta genelinde yapılmış halk ilacı çalışmaları ve etnobotanik çalışmalar ile Yalvaç ilçesindeki yapılan bu çalışma karşılaştırılarak ortak olan bitkilerin kullanım amaçları aşağıdaki tablo da verilmiştir (Tablo 5.2)

Tablo 5.2 Isparta ili için daha önce yapılmış çalışmalar ile yapılan bu çalışmada ortak olduğu belirlenen bitkiler ve kullanım amaçları

Bitki İsmi	Kullanımı				
	Yalvaç	Sütçüler (Kesme)	Sütçüler (Beydili)	Eğirdir	Isparta (Sav)
<i>Berberis crataegina</i> DC.	Boğaz ağrısı, Uyuz (hayvanlarda)	-	-	Kısırlıkta, Kas ağrıları için ağrı kesici, Enfeksiyonlarda karşı	-
<i>Centaurea iberica</i> Trev ex. Sprengel	Prostat, Ağrı kesici	-	-	Mide ağrısı, Akrep sokması, Yılan ısırması	-
<i>Cistus laurifolius</i> L.	Bağırsak yumuşatma	İdrar yolu enfeksiyonları	-	Romatizma	-
<i>Cynodon dactylon</i> (L.) Pers var. <i>villosus</i> Regel	Diz ağrısı, Romatizma	-	-	-	Kısırlıkta
<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A. Rich	Böbrek taşı, Sinüzit	-	-	Sarılık, Sinüzit	-
<i>Ficus carica</i> L.*	Demre hastalığı, Şeker hastalığı	-	-	Siğil	-
<i>Helichrysum plicatum</i> DC.	Sarılık, Hazımsızlık, Böbrek taşı, Karın ağrısı, Adet sancısı,	Böbrek taşı	-	-	-
<i>Hypericum perforatum</i> L.	Diz ağrısı, Reflü, Boğaz ağrısı, Ağrı kesici, Adet söktürücü, Yanıklarda	-	-	-	Romatizma, Kemik erimesi



<b><i>Juniperus oxycedrus</i> L.</b>	Şeker hastalığı, Sinüzit, Nefes darlığı	Abdominal ağrı, Mide ağrısı, İştahsızlık	Böbrek taşı	Böbrek taşı, Astım, Mide ağrısı, Soğuk algınlığı, Öksürük, Bronşit, Ülser, Tüberküloz, Şeker hastalığı	-
<b><i>Malva neglecta</i> Wallr.</b>	Karın ağrısı, Kadınlarda kısırlıkta, Uterus iltihaplanması, İdrar yolu enfeksiyonu	-	-	Mide ağrısında, Soğuk algınlığı, Apse olgunlaştırıcı	Boğaz ağrısı
<b><i>Plantago major</i> L. ssp. <i>majör</i></b>	Romatizma	-	-	Romatizma, Apse olgunlaştırıcı	-
<b><i>Quercus cerris</i> L. var. <i>cerris</i></b>	İshal (hayvanlarda)	-	-	Hemoroit	-
<b><i>Quercus coccifera</i> L.</b>	Şeker hastalığı, Hemoroit	-	-	Yanık, Şeker hastalığı	-
<b><i>Rosa canina</i> L.</b>	Nefes darlığı, Bronşit, Şeker hastalığı, Hemoroit,	-	-	Böbrek taşı, Astım, Mide ağrısı, Soğuk algınlığı, Ülser, Şeker hastalığı, Hemoroit, Kısırlık, Kanser, Kalp hastalıkları, Sedef Hastalığı, Gaz giderici, Göğüs ağrısı, Tansiyon düşürücü	-
<b><i>Salvia tomentosa</i> Miller</b>	Kaba kulak ağrısı, Kulak ağrısı, Baş ağrısı, Yara iyi edici, Karın ağrısı	-	-	Mide ağrısı, İltihap önleyici, Astım, Ağrı kesici, Soğuk algınlığı, Öksürük, Balgam sökücü	-
<b><i>Telephium imperati</i> L. ssp. <i>orientale</i> (Boiss.)Nyman</b>	Karın ve baş ağrısı	-	-	Diüretik, Prostat, Siğil	-

<i>Teucrium chamaedrys</i> L.	Karın ağrısı, Eldeki egzama, Mide ağrısı	-	Mide ağrısı	Mide ağrısı, Soğuk algınlığı, Ağrı kesici, Çocuklarda gaz giderici	-
<i>Teucrium polium</i> L.	Baş ağrısı, Hemoroit, Yanık, Karın ağrısı, Soğuk algınlığı	-	Diş ağrısı, Mide ağrısı, Romatizma	Baş ağrısı, Soğuk algınlığı, Ağrı kesici, Mide ağrısı, Gaz giderici, Kalp yetmezliği, Şeker hastalığı	-
<i>Thymus longicaulis</i> C. Presl ssp. <i>chaubardii</i> (Boiss.& Heldr. ex Reichb. fil.) Jalas	Çocuklarda karın ağrısı	-	-	Mide ağrısı	-
<i>Urtica dioica</i> L.	Nefes darlığı, İdrar yolu enfeksiyonu, Uterus iltihaplanması,	-	Romatizma, Mide ağrısı	Bel ağrısı, Romatizma, Kanser, Siyatik, Egzama, İdrar yolu hastalıkları	Şeker hastalığı, Kanser, Hemoroit, İdrar yolu enfeksiyonu
<i>Urtica urens</i> L.	İdrar yolu enfeksiyonu	-	-	Bel ağrısı, Romatizma, Kanser, Siyatik, İdrar yolu hastalıkları	-
<i>Viscum album</i> L. ssp. <i>album</i>	Astım, Bronşit	-	-	Bronşit	-
<i>Zea mays</i> L.*	Prostat	-	-	Böbrek taşı, Diüretik	-

Isparta ili'nde daha önce yapılmış olan çalışmalarda belirlenen bitkiler ile bu çalışmada kayıt altına alınan bitkiler karşılaştırıldığında, 23 bitki türünün aynı olduğu saptanmıştır. Sonuçta, en çok benzerliğin 20 aynı bitki türü ile Eğirdir ilçesinde olduğu görülmüştür. Sütçüler ve Isparta'nın merkez ilçesinde ise bu sayı oldukça düşüktür. Bunun en önemli sebebi Eğirdir'de yapılmış çalışmanın ilçe genelinde ve kapsamlı olmasıdır. Bu çalışmada, Eğirdir ilçesinde tüm köylerden bilgi toplanmış olmasına rağmen diğer çalışmalarda Isparta ilindeki yalnızca birer köyden bilgi toplanmıştır. Bitkilerin kullanım amaçları tamamen birbiri ile örtüşmese de kısmen benzerlik göstermektedir. Ancak yerleşim birimlerinin tümünde ortak kullanılan bir tür olmadığı görülmüştür.

Arazi çalışmalarında 29 yerleşim yerinden bilgi alınmış ve kaydı alınan bitkilerin örnekleri toplanmıştır. Ancak diğer 9 yerleşim yeri (Bağlarbaşı, Celeptaş, Eyüpler, Koruyaka, Özbayat, Özgüney, Sağır, Yağcılar Köyü) ziyaret edilmiş olmasına rağmen bilgiye sahip insanlara ulaşamamıştır.

Bu çalışmanın sonucunda Yalvaç ilçesinde halk ilacı olarak kullanılan 71 bitki ile ilgili bilgiler kayıt altına alınmıştır. Halk ilacı olarak kullanılan bitkilere ait bulgular, daha önce bu konuda yapılmış olan çalışmalarla karşılaştırılmış ve bilimsel bir çerçevede değerlendirilmiştir. Yeni kullanılışlar ve kullanılış şekilleri tespit edilerek, bilim dünyasına kazandırılmıştır. Sonuç olarak halk ilacı olarak kullanılan 11 yeni bitkinin yanı sıra 47 kullanım şekli ve kullanım amacı ilk olarak bu çalışma ile ortaya konulmuştur.

Bitkilerin kullanımını açısından Yalvaç ilçesinin, oldukça zengin bilgi birikimine sahip olduğu görülmüştür. Bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular, Farmasötik Botanik ve Farmakognozik araştırmalara kaynak oluşturacaktır.

## KAYNAKLAR

1. Sargin, S.A., Selvi, S., ve López, V. (2015). Ethnomedicinal Plants of Sarigöl district (Manisa), Turkey. *Journal of Ethnopharmacology*, 171, 64-84.
2. Paksoy, M.Y., Selvi, S., ve Savran, A. (2016). Ethnopharmacological survey of medicinal plants in Ulukışla (Niğde-Turkey). *Journal of Herbal Medicine*, 6(1), 42-48.
3. Gürsal, G.C. (2009) *Isparta İli Yalvaç İlçesi'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi: Konya
4. Türkiye İstatistik Kurumu. (2014) *Seçilmiş göstergelerle Isparta 2013*. Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası: Ankara
5. Türkiye İstatistik Kurumu. (2015) *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları* Erişim: 08.07.2016
6. Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>. 2016 Erişim: 08.07.2016
7. Selvi, B. (2005). *Kirişli (Çatalgöl) Dağı (Gelendost-Yalvaç-Isparta) Florası*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
8. Peşmen, H. ve Güner, A. (1976). *Dedegöl Dağı (Isparta) florası*. (TBAG - 164 nolu proje). TÜBİTAK.
9. Ocakverdi, H., (1982). Sultan Dağları - Doğanhisar Bölgesinin (Konya) Florası. *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi*, 3, 161-182.
10. Akçiçek, E. (2003). *Flora of Kumalar Mountain*. *Turkish Journal of Botany*, 27, 383-420.
11. Bekat, L. (1987). *Barla Dağı (Eğirdir)'nin Flora ve Vegetasyonu*, (TBAG - 570 nolu proje). TÜBİTAK
12. Kargıoğlu, M. ve Ertuğrul, K. (1995) Yandağ (Isparta) Florasına Katkılar. *Ot Sistematik Botanik Dergisi*, 2(2), 19-46.
13. Mutlu, B. ve Erik, S. (2003) Flora of Kızıldağ Mountain (Isparta) and Environs. *Turkish Journal of Botany*, 27, 463-493.
14. Tuzlacı, E. ve Erol, M.K. (1999) Turkish folk medicinal plants. Part II: Eğirdir (Isparta). *Fitoterapia*, 70(6), 593-610.

15. Yeşilada, E., Honda, G., Sezik, E., Tabata, M., Goto, K. ve İkeshiro, Y. (1993) Traditional medicine in Turkey IV. Folk medicine in the Mediterranean subdivision. *Journal of Ethnopharmacology*, 39(1), 31-38.
16. Yeşilada, E., Honda, G., Sezik, E., Tabata, M., Fujita, T., Tanaka, T. ve diğerleri. (1995) Traditional medicine in Turkey. V. Folk medicine in the inner Taurus Mountains. *Journal of Ethnopharmacology*, 46(3), 133-152.
17. Akaydın, G., Şimşek, I., Arıtuluk, Z.C. ve Yeşilada, E. (2013) An ethnobotanical survey in selected towns of the Mediterranean subregion (Turkey). *Turkish Journal of Biology*, 37, 230-247.
18. Fakir, H., Korkmaz, M. ve Güller, B. (2009) Medicinal plant diversity of western Mediterrenean region in Turkey. *Journal of Applied Biological Sciences*, 3(2), 30-40.
19. Davis, P.H. (1965). *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*. Vol. 1-9. Edinburgh: Edinburgh University Press.
20. Baytop, T. (1999). *Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi Geçmişte ve Bugün*. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.
21. Yazıcıoğlu, E. ve Alpınar, K. (1993) Trabzon'un tıbbi ve yenen bitkileri hakkında bir araştırma. *Ege Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, 1(2), 89-98.
22. Sezik, E., Yeşilada, E., Tabata, M., Honda, G., Takaishi Y. ve Fujita, T. (1997) Traditional medicine in Turkey VIII. Folk medicine in east anatolia; Erzurum, Erzincan, Ağrı, Kars, Iğdır provinces. *Economic Botany*, 51(3), 195-211.
23. Sezik, E., Yeşilada, E., Honda, G., Takaishi Y., Takeda, Y. ve Tanaka, T. (2001). Traditional medicine in Turkey X. Folk medicine in Central Anatolia. *Journal of Ethnopharmacology*, 75(2-3), 95-115.
24. Gençler Özkan, M. ve Koyuncu, M. (2005). Traditional medicinal plants used in Pınarbaşı area (Kayseri-Turkey). *Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences*, 2, 63-82.
25. Tuzlacı, E. ve Doğan, A. (2010). Turkish folk medicinal plants, IX: Ovacık (Tunceli). *Marmara Pharmaceutical Journal*, 14(3), 136-143.

26. Tetik, F., Civelek, Ş. ve Çakılcıoğlu, U. (2013). Traditional uses of some medicinal plants in Malatya (Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 146(1), 331-346.
27. Ezer, N. ve Arısan, Ö.M. (2006) Folk medicines in Merzifon (Amasya, Turkey). *Turkish Journal of Botany*, 30(3), 223-230.
28. Kargıoğlu, M., Cenkcı, S., Serteser, W., Evliyaoğlu, N., Konuk, M., Kök, M.Ş. ve diğerleri. (2008). An ethnobotanical survey of inner-west Anatolia, Turkey. *Human ecology*, 36(5), 763-777.
29. Şığva, H.Ö. ve Seçmen Ö. (2009) Ethnobotanic survey of Işklı (Çarpın), Dağdancık and Tokdemir in Gaziantep, Turkey. *IUFS Journal of Biology*, 68(1), 19-26.
30. Özüdoğru, B., Akaydın, G., Erik, S. ve Yeşilada, E. (2011). Inferences from an ethnobotanical field expedition in the selected locations of Sivas and Yozgat provinces (Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 137(1), 85-98.
31. Özgen, U., Kaya, Y. ve Houghton, P. (2012) Folk medicines in the villages of Ilıca District (Erzurum, Turkey). *Turkish Journal of Biology*, 36(1), 93-106.
32. Demirci, S. ve Özhatay N. (2012). An ethnobotanical study in Kahramanmaraş (Turkey); Wild plants used for medicinal purpose in Andırın, Kahramanmaraş. *Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences*, 9(1), 75-92.
33. Han, M.İ. ve Bulut, G. (2015). The folk-medicinal plants of Kadişehri (Yozgat – Turkey). *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, 84(2), 237-248.
34. Yeşil, Y. ve Akalın, E. (2009). Folk medicinal plants in Kürecik area (Akçadag/Malatya-Turkey). *Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences*, 6(3), 207-220.
35. Polat, R., Çakılcıoğlu, U. ve Satıl, F. (2013) Traditional uses of medicinal plants in Solhan (Bingöl—Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 148(3), 951-963.
36. Arasan, S. ve Kaya, I. (2015) Some Important Plants Belonging to Asteraceae Family Used in Folkloric Medicine in Savur (Mardin/Turkey) Area and Their Application Areas. *Journal of Food and Nutrition Research*, 3(5), 337-340.

37. Korkmaz, M. ve Karakuş, S. (2015) Traditional Uses of Medicinal Plants of Üzümlü District, Erzincan, Turkey. *Pakistan Journal of Botany*, 47(1), 125-134.
38. Özdemir, E. ve Alpinar, K. (2015) An ethnobotanical survey of medicinal plants in western part of central Taurus Mountains: Aladaglar (Nigde–Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 166, 53-65.
39. Şimsek, I., Aytekin, F., Yeşilada, E. ve Yıldırım, Ş. (2004) An ethnobotanical survey of the Beypazari, Ayas, and Güdül district towns of Ankara province (Turkey). *Economic Botany*, 58(4), 705-720.
40. Sarper, F., Akaydın, G., Şimşek, I. ve Yeşilada, E. (2009). An ethnobotanical field survey in the Haymana district of Ankara province in Turkey. *Turkish Journal of Biology*, 33(1),79-88.
41. Tuzlacı, E. ve Şenkardeş, İ. (2011) Turkish folk medicinal plants, X: Ürgüp (Nevşehir). *Marmara Pharmaceutical Journal*, 15(2), 58-68.
42. Çakılcıoğlu, U. ve Türkoğlu, I. (2010). An ethnobotanical survey of medicinal plants in Sivrice (Elazığ-Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 132(1), 165-175.
43. Çakılcıoğlu, U., Şengün, M.T. ve Türkoğlu, İ. (2010) An ethnobotanical survey of medicinal plants of Yazıkonak and Yurtbaşı districts of Elazığ province, Turkey. *Journal of Medicinal Plants Research*, 4(7), 567-572.
44. Çakılcıoğlu, U., Khatun, S., Turkoglu, İ. ve Hayta, S. (2011). Ethnopharmacological survey of medicinal plants in Maden (Elazig-Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 137(1), 469-486.
45. Hayta, S., Polat, R. ve Selvi, S. (2014). *Traditional uses of medicinal plants in Elazığ (Turkey)*. *Journal of Ethnopharmacology*, 154(3), 613-623.
46. Deniz, L., Serteser A. ve Kargioğlu, M. (2010). Uşak Üniversitesi ve yakın çevresindeki bazı bitkilerin mahalli adları ve etnobotanik özellikleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 01, 57-72.
47. Honda, G., Yeşilada, E., Tabata, M., Sezik, E., Fujita, T., Takeda, Y., ve diğerleri. (1996). Traditional medicine in Turkey VI. Folk medicine in west Anatolia: Afyon, Kütahya, Denizli, Muğla, Aydın provinces. *Journal of Ethnopharmacology*, 53(2), 75-87.

48. Koyuncu, O., Yaylacı, Ö.K., Öztürk, D., Potoğlu Erkara, İ., Savaroğlu, F., Akçoşkun, Ö. ve diğerleri. (2010). Risk categories and ethnobotanical features of the Lamiaceae taxa growing naturally in Osmaneli(Bilecik/Turkey) and environs. *Biological Diversity and Conservation*, 3(3), 31-45.
49. Sezik, E., Zor, M. ve Yesilada, E. (1992). Traditional medicine in Turkey II. Folk medicine in Kastamonu. *International journal of Pharmacognosy*, 30(3), 233-239.
50. Fujita, T., Sezik, E., Tabata, M., Yeşilada, E., Honda, G., Takeda, Y. ve diğerleri. (1995). Traditional medicine in Turkey VII. Folk medicine in middle and west Black Sea regions. *Economic Botany*, 49(4), 406-422.
51. Yazıcıoğlu, A. ve Tuzlacı, E. (1996) Folk medicinal plants of Trabzon (Turkey). *Fitoterapia*, 67(4), 307-318.
52. Yeşilada, E., Sezik, E., Honda, G., Takaishi, Y., Takeda, Y., ve Tanaka, T. (1999). Traditional medicine in Turkey IX: Folk medicine in north-west Anatolia. *Journal of Ethnopharmacology*, 64(3),195-210.
53. Ezer, N. ve Avcı, K. (2004). Çerkeş (Çankırı) yöresinde kullanılan halk ilaçları. *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, 24(2), 67-80.
54. Uzun, E., Sarıyar, G., Adsersen, A., Karakoç, B., Ötük, G., Oktayoğlu, E. ve diğerleri. (2004). Traditional medicine in Sakarya province (Turkey) and antimicrobial activities of selected species. *Journal of Ethnopharmacology*, 95, 287-296.
55. Kültür, Ş. (2007). Medicinal plants used in Kırklareli Province (Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 111(2), 341-364.
56. Yıldırım, B., Terzioğlu, Ö., Özgökçe, F. ve Türközü, D. (2008). Ethnobotanical and pharmacological uses of some plants in the districts of Karpuzalan and Adıgüzel (Van-Turkey). *Journal of Animal and Veterinary Advances*, 7(7), 873-878.
57. Öztürk, F. ve Ölçücü, C. (2011) Ethobotanical features of some plants in the district of Şemdinli(Hakkari-Turkey). *International Journal of Academic Research*, 3(1), 117-121.



58. Sađırođlu, M., Arslantürk, A., Akdemir, Z.K. ve Turna, M. (2012) An ethnobotanical survey from Hayrat (Trabzon) and Kalkandere (Rize/Turkey). *Biological Diversity and Conservation*, 5(1), 31-43.
59. Savran, A., Bağcı, Y. ve Kargıoğlu, M. (t.y.) Gemerek (Sivas) ve çevresindeki bazı bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özellikleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 8(1), 313-322.
60. Güzel, Y., Güzelşemme, M. ve Miski, M. (2015). Ethnobotany Of Medicinal Plants Used In Antakya: A Multicultural District In Hatay Province Of Turkey. *Journal of Ethnopharmacology*, 174, 118-152.
61. Polat, R., Çakılıoğlu, U., Kaltalıoğlu, K., Ulusan, M.D. ve Türkmen, Z. (2015) An ethnobotanical study on medicinal plants in Espiye and its surrounding (Giresun-Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 163, 1-11.
62. Güler, B., Manav, E. ve Uđurlu, E. (2015) Medicinal plants used by traditional healers in Bozüyük (Bilecik–Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 173, 39-47.
63. Uđurlu, E. ve Secmen, Ö. (2008). Medicinal plants popularly used in the villages of Yunt Mountain(Manisa-Turkey). *Fitoterapia*, 79(2), 126-131.
64. Ugulu, I. (2011). Traditional ethnobotanical knowledge about medicinal plants used for external therapies in Alaşehir, Turkey. *International Journal of Medicinal and Aromatic Plants*, 1(2), 101-106.
65. Sargın, S.A., Akçicek, E. ve Selvi, S. (2013) An ethnobotanical study of medicinal plants used by the local people of Alaşehir (Manisa) in Turkey. *Journal of Ethnopharmacology*, 150(3), 860-874.
66. Tuzlacı, E. ve Tolon, E. (2000).Turkish folk medicinal plants, part III: Şile (İstanbul). *Fitoterapia*, 71(6), 673-685.
67. Tuzlacı, E. ve Aymaz, P.E. (2001). Turkish folk medicinal plants, Part IV: Gönen (Balıkesir). *Fitoterapia*, 72(4), 323-343.
68. Tuzlacı, E. ve Bulut, G.E. (2007). Turkish folk medicinal plants, part VII: Ezine (Çanakkale). *Journal of Faculty Pharmacy of Istanbul University*, 39, 39-51.

69. Uysal, İ., Onar, S., Karabacak, E. ve Çelik, S. (2010). Ethnobotanical aspects of Kapıdağ Peninsula (Turkey). *Biological Diversity and Conservation*, 3(3), 15-22.
70. Tuzlacı, E., Alparslan İşbilen, D.F. ve Bulut, G. (2010) Turkish folk medicinal plants, VIII: Lalapaşa (Edirne). *Marmara Pharmaceutical Journal*, 14(1), 47-52.
71. Polat, R. ve Satıl, F. (2012) An ethnobotanical survey of medicinal plants in Edremit Gulf (Balıkesir – Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 139(2), 626-641.
72. Akbulut, S. ve Bayramoglu, M.M. (2014). Reflections of Socio-economic and Demographic Structure of Urban and Rural on the Use of Medicinal and Aromatic Plants: The Sample of Trabzon Province. *Studies Ethno Medicines*, 8, 89-100.
73. Bulut, G. ve Tuzlacı, E. (2015). An ethnobotanical study of medicinal plants in Bayramiç (Çanakkale-Turkey). *Marmara Pharmaceutical Journal*, 19, 268-282.
74. Tuzlacı, E. ve Alparslan, D. (2007). Turkish folk medicinal plants, part V: Babaeski (Kırklareli). *Journal of Faculty Pharmacy of Istanbul University*, 39, 11-23.
75. Bulut, G. ve Tuzlacı, E. (2013). An ethnobotanical study of medicinal plants in Turgutlu (Manisa—Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 149(3), 633-647.
76. Kaval, I., Behçet L. ve Cakilcioglu, U. (2014). Ethnobotanical study on medicinal plants in Geçitli and its surrounding (Hakkari-Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 155(1), 171-184.
77. Şenkardeş, İ. ve Tuzlacı, E. (2014). Some Ethnobotanical Notes from Gündoğmuş District (Antalya/Turkey). *Journal of Marmara University Institute of Health Sciences*, 4(2), 63-75.
78. Sargin, S.A., Selvi, S. ve Büyükcengiz, M. (2015). Ethnomedicinal Plants of Aydıncık District of Mersin, Turkey. *Journal of Ethnopharmacology*, 173, 105-126.

79. Korkmaz, M. ve Alparslan, Z. (2015). Ergan Dağı (Erzincan-Türkiye)'nin etnobotanik özellikleri. *Bağbahçe Bilim Dergisi*, 1(3), 1-31.
80. Elçi, B. ve Erik, S. (2006). Güdül (Ankara) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, 26(2), 57-64.
81. Akalın, E. ve Alpınar, K. (1994). Tekirdağ'ın tıbbi ve yenen yabancı bitkileri hakkında bir araştırma. *Ege Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-11.
82. Sargin, S.A. (2015). Ethnobotanical survey of medicinal plants in Bozyazı district of Mersin, Turkey. *Journal of Ethnopharmacology*, 173, 105-126.
83. Tabata, M., Sezik, E., Honda, G., Yeşilada, E., Fukui, H., Goto, K. ve diğerleri. (1994). Traditional medicine in Turkey III. Folk medicine in east Anatolia, Van and Bitlis Provinces. *International Journal of Pharmacognosy*, 32(1), 3-12.
84. Sezik, E., Tabata, M., Yeşilada, E., Honda, G., Goto, K., ve İkeshiro, Y. (1991). Traditional medicine in Turkey I. Folk medicine in northeast Anatolia. *Journal of Ethnopharmacology*, 35, 191-196.
85. Genç, G.E. ve Özhatay, N. (2006). An ethnobotanical study in Çatalca (European part of Istanbul) II. *Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences*, 3(2), 73-89.
86. Tuzlacı, E. ve Sadıkoğlu, E. (2007). Turkish folk medicinal plants, part VI: Koçarlı (Aydın). *Journal of Faculty Pharmacy of Istanbul University*, 39, 25-37.
87. Bulut, G. (2011). Folk medicinal plants of Silivri (İstanbul, Turkey). *Marmara Pharmaceutical Journal*, 15(1), 25-29.
88. Doğan, Y. ve Uğulu, İ. (2013). Medicinal plants used for gastrointestinal disorders in some districts of Izmir province, Turkey. *Studies on Ethno-Medicine*, 7(3), 149-161.
89. Koçyiğit, M. ve Özhatay, N. (2006). Wild plants used as medicinal purpose in Yalova (Northwest Turkey). *Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences*, 3(2), 91-103.
90. Yücel, E. ve Tülükoğlu, A. (2000). Gediz (Kütahya) çevresinde halk ilacı olarak kullanılan bitkiler. *Ekoloji (Çevre Dergisi)*, 9(36), 12-14.

91. Saçlı, S. ve Akalın, E. (2001). Preliminary ethnobotanical study from Kaz Dağı (Balıkesir/Çanakkale) I: uses and vernacular names. *Journal of Faculty of Pharmacy of Istanbul University*, 34(2), 9-16.
92. Akyol, Y. ve Altan, Y. (2013). Ethnobotanical studies in the Maldan Village (Province Manisa, Turkey). *Marmara Pharmaceutical Journal*, 17(1), 21-25.
93. Güneş, F. ve Özhatay, N. (2011) An ethnobotanical study from Kars (Eastern) Turkey. *Biological Diversity and Conservation*, 4(1), 30-41.
94. Gürdal, B. ve Kültür, Ş. (2013). An ethnobotanical study of medicinal plants in Marmaris (Muğla, Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 146(1), 113-126.
95. Cansaran, A., Kaya, Ö.F. ve Yıldırım, C. (2007). Ovabaşı, Akpınar, Güllüce ve Köşeler Köyleri (Gümüşhacıköy/Amasya) Arasında Kalan Bölgede Etnobotanik bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 19(3), 243-257.
96. Özgökçe, F. ve Özçelik, H. (2004). Ethnobotanical Aspects of Some Taxa in East Anatolia, Turkey. *Economic Botany*, 58(4), 697-704.
97. Mükemre, M., Behçet, L. ve Çakılcıoğlu, U. (2015). Ethnobotanical study on medicinal plants in villages of Çatak (Van-Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 166, 361-374.
98. Ünsal, Ç., Vural, H., Sarıyar, G., Özbek, B. ve Ötük, G. (2010). Traditional medicine in Bilecik province (Turkey) and antimicrobial activities of selected species. *Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences*, 2010. 7(2): p. 139-150.
99. Uysal, İ., Gücel, S., Tütenocaklı, T. ve Öztürk, M. (2012). Studies on the medicinal plants of Ayvacık-Çanakkale in Turkey. *Pakistan Journal of Botany*, 44, 239-244.
100. Gümüş, İ. (1994). Ağrı yöresinde yetişen bazı faydalı bitkilerin yerel adları ve kullanılışları. *Turkish Journal of Botany*, 18, 107-112.

## EK 1 - RESİMLER



*Acantholimon acerosum* (Willd.)  
Boiss var. *acerosum*



*Achillea wilhelmsii* C. Koch



*Achillea biebersteinii* Afan.



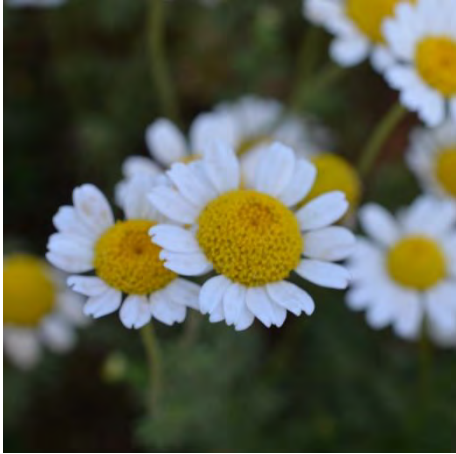
*Ajuga chamaepitys* (L.) Schreber ssp.  
*chia* (Schreber) Arcangeli var. *chia*



*Achillea teretifolia* Willd.



*Alcea apterocarpa* (Fenzl) Boiss.



*Anthemis pseudocotula* Boiss.



*Astragalus angustifolius* Lam. ssp.  
*angustifolius* var. *angustifolius*



*Aristolochia maurorum* L.



*Berberis crataegina* DC.



*Arum elongatum* Steven ssp.  
*detruncatum* (C.A. Meyer ex Schott)  
H. Riedl



*Centaurea iberica* Trev ex. Sprengel



*Centaurea urvillei* DC. ssp. *urvillei*



*Cistus laurifolius* L.



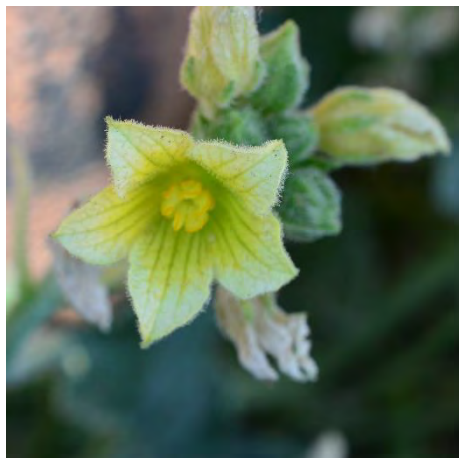
*Cephalanthera epipactoides* Fisch. & Mey.



*Crataegus orientalis* Pallas ex Bieb  
var. *orientalis*



*Ceratocephalus falcatus* (L.) Pers.



*Ecballium elaterium* (L.) A. Rich



*Euphorbia altissima* Boiss var.  
*glabrescens* Boiss ex M.S. Khan



*Helichrysum plicatum* DC. ssp.  
*plicatum*



*Euphorbia macroclada* Boiss.



*Hypericum aviculariifolium* Jaub. &  
Spach ssp. *uniflorum* (Boiss. & Heldr.)  
Robson



*Glaucium leiocarpum* Boiss.



*Hypericum perforatum* L.





*Jasminum fruticans* L.



*Malva neglecta* Wallr.



*Juniperus excelsa* Bieb.



*Marrubium globosum* Montbret & Aucher ex. Benth. ssp. *globosum*



*Juniperus oxycedrus* L. ssp. *oxycedrus*



*Nigella arvensis* L. var. *microcarpa* Boiss.



*Papaver somniferum* L.



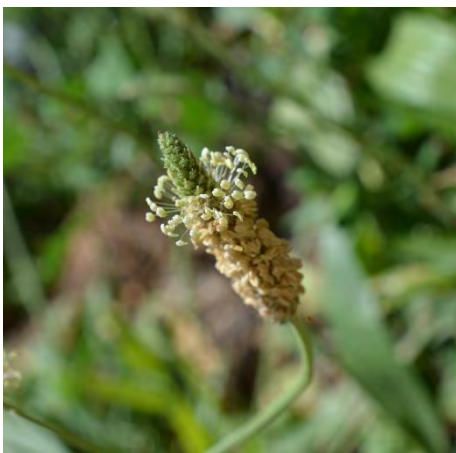
*Rosa canina* L.



*Peganum harmala* L.



*Salvia tomentosa* Miller



*Plantago lanceolata* L.



*Satureja cuneifolia* Ten.



*Sideritis phrygia* Bornm



*Teucrium polium* L.



*Telephium imperati* L. ssp. *orientale*  
(Boiss.) Nyman



*Thymus longicaulis* C. Presl ssp.  
*chaubardii* (Boiss. & Heldr. ex  
Reichb. fil.) Jalas var. *chaubardii*



*Teucrium chamaedrys* L. ssp.  
*tauricolum* Rech. fil.



*Urtica dioica* L.